

wife named Moderation, and ends with a chapter of good counsel on his conjugal duties.

From the numerous manuscripts still existing, the grand satire by John de Hauteville appears to have enjoyed great popularity during the thirteenth and fourteenth centuries. It was made the subject of several learned commentaries.

THE
ANGLO-LATIN SATIRICAL POETS
OF THE
TWELFTH CENTURY.

NIGELLI SPECULUM STULTORUM.

Prologus Nigelli in librum sequentem quem Burnellum vocat.¹

Dilecto sibi in² Christo et semper diligendo fratri Willelmo, sub Nigellus salutem in summo et vero salutari.³ Librum tibi nuper misi, cujus et⁴ titulus et textus legentibus et non intelligentibus videtur esse ridiculosus; sed si⁵ singula subtiliter inspexeris, animumque scribentis et intentionem attenderis, licet stylus non minus sit rudis quam materia, in aliquo forsitan poteris erudiri.⁶ Unde ut tibi in lucem prodeant quæ verborum velata sunt dissimulatione, pauca tibi breviter de absconditis meis dignum duxi denu-
dare. Titulus igitur hujus libelli⁷ talis est, SPECULUM STULTORUM. Qui ideo⁸ sic appellatus est, ut insipientes⁹ aliena inspecta stultitia tamquam speculum eam habeant, quo inspecto propriam corrigant, discantque in seipsis id esse reprehendendum quod in aliis reprehensibile viderint quasi per speculum. Verumtamen, sicut speculum intuentibus faciem representat et

¹ This title or rubric is given in B.

² Dilecto et in, B.

³ salutem et sapientiarum inveni salutari, B.

⁴ et omitted in B.

⁵ sed et si, P.

⁶ in aliquo posset erudiri, P. in aliquo forsitan, B.

⁷ Titulus igitur libelli, B.

⁸ Qui igitur, P.

⁹ insipientes, P.

formam, sed nequaquam¹ in animo præteritæ representationis conservat memoriam, sic et stultis familiare solet esse raro, vel² difficile, a propria revocari³ stultitia, quantumcunque fuerint eruditi ex aliena. Dicitur ergo Speculum Stultorum, vel⁴ quia stulti inspecta sapientia statim obliviscuntur eam, vel quia sapientes ex eo etiam proficiunt, quod stultorum stoliditatem dum aspiciunt,⁵ seipsos componunt, et⁶ ex trabe conspecta⁷ in oculo alieno festucam ejiciunt de proprio. Hæc de titulo. Introducitur autem asinus, animal scilicet⁸ stolidum, volens caudam aliam et ampliorem quam natura contulerat contra naturam sibi inseri,⁹ non respiciens quid necessitas exposcat, sed quid inepta cupiditas suadeat, eo magis¹⁰ vota sua in vetitum exacuens¹¹ quo ad impossibilia se convertit desiderium impatiens¹² dilationis. Asinus iste monachus est, aut vir quilibet religiosus¹³ in claustro positus, qui, tanquam asinus ad onera portanda Domini¹⁴ servitio est mancipatus, qui non contentus conditione sua, sicut nec asinus cauda sua,¹⁵ quod¹⁶ naturaliter non accepit, vel repugnante natura¹⁷ nequaquam poterit¹⁸ accipere, amplius affectat,¹⁹ ad illud modis omnibus anhelat,²⁰ et consulit medicum, id est,²¹ quemcunque putat id sibi posse²² conferre, quod mente captus aestimat esse

¹ neque, B.² familiare et rarum solet esse, vel, P.³ revocari a propria, B.⁴ vel omitted in P.⁵ qui dum stultorum stoliditatem aspiciunt, P.⁶ ut, B.⁷ inspecta, P.⁸ scilicet omitted in P.⁹ inferri, B.¹⁰ exposcat, et status utilitas suadeat, eoque magis, P.¹¹ vota sua contra naturam acuens, P.¹² et factus est impatiens, P. dilationis impatiens, B.¹³ aut quicumque alius rel., P.¹⁴ ad obsequium Domini, P. Domini servitio est deputatus, B.¹⁵ sua omitted in B.¹⁶ sicut asinus sua cauda, id quod, P.¹⁷ natura repugnante, P.¹⁸ potest, B.¹⁹ affectat amplius, P.²⁰ anhelans, P. anhelat, consulit medicos, B.²¹ id est omitted in P.²² posse is given by B.

possibile. Caudam veterem vult sibi avelli, et novam inseri; quia vitam claustralem, in qua deberet usque in finem perseverare ut salvus¹ fieret, omnino fastidit, querens omnibus modis qualiter ab ea evellatur et² transplantetur ubi³ nova cauda et prolixa possit sibi accrescere, scilicet ut⁴ prioratum vel abbatiam posset⁵ sibi apprehendere, ubi parentum suorum sequelam copiosam possit prius⁶ inserere, et postea quasi caudam post se quocunque ierit trahere glorianter.⁷ Medicus vero, id est ille⁸ qui desiderat infirmum curare⁹ dummodo sit curabilis, audiat¹⁰ quid asinus petat, quid desideret, quo denique tendat, et¹¹ petitionem habeat¹² pro frivolo,¹³ desiderium pro stulto, id quo tendit omnino pro nihilo. Unde et ab inceptis suadeat¹⁴ desistere, et naturalibus contentum bonis aliena non appetere, dicens de facili quemlibet posse¹⁵ bona quæ possidet perdere, sed¹⁶ perdita non leviter,¹⁷ sed vix aut nunquam, recuperare. Et ut hoc efficacius persuadeat,¹⁸ assumpta parabola de duabus vaccis, quid contigerit narrando taliter declarat.¹⁹ Duæ vaccæ fuerunt quondam cuidam²⁰ patrifamilias, quæ tempore hiemali in quodam prato²¹ luto de nocte commorantæ,²² superveniente gelu acriori, per caudas lutas terre, quæ limosa erat, adhæserunt, et ita congelatæ sunt quod mane, cum ad stabula reverti conarentur, nullatenus potuerunt a terra caudas²³

¹ salvus, B.² et omitted in B.³ ut, P. ibi cauda nova, B.⁴ sibi possit accrescere, scilicet ut, P. scilicet omitted in A.⁵ possit, B. P.⁶ possit sibi, P.⁷ glorianter omitted in B.⁸ iste, P.⁹ infirmum hanc curare, P.¹⁰ audiat, B.¹¹ et omitted in B.¹² habet, B.¹³ frivola, P.¹⁴ suadet, B.¹⁵ post se, B.¹⁶ de facili eum bona quæ possidet perdere posse, sed, P.¹⁷ nequaquam leviter, B.¹⁸ Et ut . . . persuadeat, only in B.¹⁹ The whole of this sentence is omitted in P. B. has quid contigerit narrat.²⁰ fuerant cuidam patrifamilias, B.²¹ in prato quodam, B.²² demerata, B.²³ nullatenus possent caudas a terra evellere, B.

evellere, sed ubi venerant volentes¹ et ultroneæ compulsa sunt invitæ² residere. Unde cum altera earum fortunæ suæ nimis esset impatiens, illecta nihilominus amore³ vituli, quem nuper editum domi⁴ reliquerat inclusum, caudam suam nimis festina⁵ præscidit domumque cucurrit,⁶ suadens sociæ ut,⁷ abscissa cauda, ab impedimento se solveret, et secum expedita rediret. Sed illa magis circumspecta, et secum pensans ac⁸ ponderans⁹ quid cauda, quæ oneri est in hieme,¹⁰ utilitatis conferat in æstate, consilio adquiescere supersedit; expectans donec sol, circa meridiem incalescens, glaciem solveret et gelu temperaret, eamque sineret immutuatam¹¹ gaudenter¹² abscedere, quæ per discretionem se novit in angustiis¹³ temperare. Hæc duæ vaccæ duo genera hominum sunt in religione viventium.¹⁴ Sunt enim quidam nimis indiscreti et valde præcipites, qui cum adversitate aliqua superveniente, quasi quodam gelu, constricti, vel parentum suorum teneritudine quadam, sicut¹⁵ vacca vituli amore, capti et excoecati, caudam suam statim abscindunt,¹⁶ id est, memoriam mortis, qua se a muscis prætervolantibus et pungentibus deberent protegere, longe projiciunt; sed et in¹⁷ futurum non prospicientes, nec rerum¹⁸ exitus in ira sua metientes, veteres amicos suos, qui eis in necessitate¹⁹ adesse poterant, sine spe recuperationis præscindunt²⁰ penitus et²¹ evellunt.

¹ sed quo volentes, B.² sed compulsa invitæ, P.³ illecta vero in amore, P.⁴ quem nuper domi, P.⁵ festine, P.⁶ recurrit, P.⁷ sociæ suæ ut, P.⁸ et, B.⁹ ac ponderans omitted in P.¹⁰ est hieme, P.¹¹ immutuatam, P.¹² gaudenter omitted in B.¹³ in adversis, B.¹⁴ duo hominum genera in religione viventium significant, B.¹⁵ velut, B.¹⁶ abscidunt, B.¹⁷ sed in, P.¹⁸ eorum, P.¹⁹ necessitatibus, P.²⁰ præcitant, B. abscidunt, sive præscidunt, P.²¹ et penitus, B.

Unde in tempore angustiarum non immerito cadunt ante faciem subsequenteris, amicorum destituti adiutorio, qui noluerunt moderari quid facerent in furore suo. Alii sunt¹ qui maturiori reguntur consilio, spiritu sapientiæ et intellectus, in anteriora extensi, et, quod maxime prudentiæ est, fortuitos casus inopinatum metiuntur² eventum, qui in aliquo leviter seu graviter possent nocere;³ illud sapientis præ oculis interioribus habentes,—⁴

“A casu describe diem, non solis ab ortu,”

non attendentes faciem scorpionis, sed caudam. Hi sunt qui in adversis patienter impatientium impulsiones⁵ tolerant, qui beneficii ingratos humili expectatione ad memoriam⁶ immemores revocant, qui rerum exitus plus quam principia ponderant. Hi sunt qui, æstivi fervoris non immemores, caudam suam servant, ut muscas abigant et elidant. Cauda extrema pars est corporis, quæ, omnibus membris⁷ necessaria est in die incalescentis fervoris. Cauda corporis est finis vitæ præsentis, hunc⁸ qui bonum facit et bene custodit muscas, id est dæmonum insidias, in die fervoris, immo furoris,⁹ scilicet in die Judicii, non timebit. Ille vero qui, tempore hiemis, id est hujus vitæ¹⁰ frigescens, caudam absciderit, id est, extrema sua corrigere neglexerit, ibi¹¹ tormentis cum dæmonibus subjacebit. Galienus igitur, volens ut asinus saperet et intelligeret, ac novissima provideret, dissuasione usus est; et¹² considerans quod stulto aliquid contra voluntatem suadere

¹ alii autem sunt, B.² metiuntur, B.³ eventum, nec aliquid infirmum putant vel sine robore quod aliquo tempore vel in minimo possit nocere, B.⁴ oculis habentes interioribus, unde cæcus, P.⁵ repulsiones, P.⁶ in memoriam, P.⁷ quæ membris omnibus, P.⁸ præsentis, signans hunc, P.⁹ immo furoris omitted in P.¹⁰ et hujus vitæ præsentis, P.¹¹ in tormentis, P.¹² sed, B. P.

vel dissuadere valde sit¹ difficile, cum eum videret in proposito suo ita pertinaciter persistere, juxta Salomonem, qui ait, "Responde stulto juxta stultitiam suam," præcepit ei ut quædam perquireret quæ impossibile erant² reperiri. Quasi manifeste ei diceret, "Consilio non acquiescis, exemplo non instrueris, necesse³ est ut labore manuum⁴ erudiaris." Multis enim vexatio dedit intellectum, quos prosperitas nunquam potuit erudire. Asinus igitur⁵ qui vadit emere vana, et in vasis vitreis ea⁶ recondit, monachus est, qui, ut vanitatem quam desiderat assequatur, circumquaque discurret, gratiam hominum quærens,⁷ quæ quasi vitrum fragile est, nuncque⁸ adulationibus allicit, nunc muneribus astringit, totque laboribus et ærumnis afficitur pro nihilo, quod longe minori precio posset regnum sibi cælorum⁹ comparasse. Unde plerumque fit ut, dum supra se quis rapitur, quod stulta¹⁰ et inania desideria adquirat, illud etiam modicum perdat quod prius habebat. Sic asinus qui, dum novam caudam sibi inseri laboravit, veterem omnino confusus amisit.¹¹ Iste frater Fromundus, qui canes immisit in asinum, et postea minis¹² perterritus simulavit se in omnibus satisfacturum, cogitans quomodo clanculo¹³ eum de medio tolleretur,¹⁴ et, dum hæc¹⁵ callide machinaretur, ab asino in Rodanum præcipitatus est et submersus, eos significat qui, fratres simpliciores sua astutia dum circumvenire et decipere attentant, sæpius

¹ nimis sit, P.

² erant impossibile, P.

³ necessario est, B.

⁴ labore inani, B.

⁵ enim, P.

⁶ ea omitted in B.

⁷ quærens omitted in B.

⁸ nunc, B.

⁹ regnum cælorum sibi, P.

¹⁰ rapitur stulta et inania desideria acquirat non solum sed illud, P. ut dum supra se rapitur quo, B.

¹¹ illud in modicum perdat quod antea possederat, sicut asinus quidam novam caudam sibi inferri laboravit, veterem ex toto amisit. Item frater F., B.

¹² nimis, B. P.

¹³ clanculo omitted in P.

¹⁴ faceret, B.

¹⁵ hoc, B.

ipsi in laqueos incidunt quos aliis abscondunt; juxta illud:—

"Neque enim lex est æquior ulla,¹

"Quam necis artifices arte perire sua."

Verba quæ secum asinus loquitur, secundum animi sui motum nunc fatua nunc indiscreta, meditationes cordis eorum significant indiscretas² et inutiles, qui ponunt impossibilia in animo suo, et ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt sperant et expectant; dies suos in vanitate consummantes, circa seria desides et negligentes, et³ circa frivola solliciti et præcipites; quorum cogitationes stultas et instabiles opera quæ sequuntur ostendunt, dicente Scriptura, "A fructibus eorum cognoscetis eos." Quod autem sequitur de filio presbyteri et pullo gallinæ, qui postea pro tibia fracta reddidit talionem, quia per se satis elucet, expositione non indiget.⁴ Hoc enim hodie ex consuetudine versum est in naturam, ut qui læduntur vel etiam in minimo offenduntur⁵ in pueritia, tempus retributionis usque ad annos ultimæ senectutis reservent in memoriam,⁶ nec acceptam aliquando obliviscantur injuriam,⁷ quousque manifeste⁸ fuerit expiata per poenam. Pariter⁹ asinus, qui Parisius¹⁰ scholas frequentat, et literas penam¹¹ discendo et operam perdit impensam,¹² quia

¹ Neque enim lex ulla æquior est, B. Neque fuit unquam, vel erit, lex æquior, P. illa, A. The reference, of course, is to the well known lines of Ovid:

"Justus uterque fuit; neque enim
"lex æquior ulla,

"Quam necis artifices arte perire sua."

Ovid. *Artis. Am.*, lib. i. l. 655.

² meditationes eorum signant indiscretas, P.

³ et omitted in B.

⁴ elucet, ergo non indiget expositione, P.

⁵ offenduntur, P.

⁶ in memoria, B. P.

⁷ injuriam obliviscantur, P.

⁸ manifestam, B.

⁹ Similiter, B.

¹⁰ Parisius, P. It may be remarked here that the name *Parisius* was considered in mediæval Latin as an indeclinable noun, and is never found in any other form than the nominative case.

¹¹ penæ, P. Omitted in B.

¹² et expensas, B.

discedens nomen urbis non potuit retinere in qua moram fecerat septennem,¹ illos significat² qui cum sensus non habeant exercitatos vel aptos ad literarum apices³ intelligendos, tamen ut videantur in utroque testamento eruditi, libros legunt quos non intelligunt, quorum etiam nomina eis perlectis non meminerunt; cupientes potius ut ab hominibus multa et magna scire credantur⁴ ex assidua librorum inspectione,⁵ quam ut aliquid sciant in rei veritate. Hi in omnibus aperte⁶ eruditi sunt, quousque articulus emergerit, ut res verbis fidem faciat, et scientia, diutius abscondita, per operis effectum in publicum procedat;⁷ cum turpe admodum et ridiculosum sit id aliquem⁸ profiteri non erubescere quod, cum ad rei exhibitionem⁹ perventum fuerit, liquida¹⁰ appareat eum omnino nescire. Sunt autem hodie multi simulatores, nec est ars aut ordo in orbe universo fere¹¹ in quibus non sit¹² aliqua simulatio. Qui enim artibus vacant, simulant se scire quod nesciunt. Qui in ordine religionis vivunt, id volunt videri quod non sunt. Unde Burnellus¹³ quaedam de diversis ordinibus inserit, volens jocosa quaedam insimulatione¹⁴ reprehendere, quæ noverat aspera increpatione nequaquam se posse extirpare. Multa enim genera morborum¹⁵ sunt quæ utilius unguentum quam cauterium¹⁶ ad medelam¹⁷ admittunt.

¹ per septennium moram fecit, P.

² signat, P.

³ literas et apices, P.

⁴ videantur et credantur, B.

⁵ aspectione, P.

⁶ aperte, B.

⁷ prodeat, B. P.

⁸ cum turpe et ridiculosum id ali- quando pro., P.

⁹ assecutionem, P.

¹⁰ liquido apparet, B.

¹¹ in universo fere orbe, P.

¹² non est, P. non simulatio, B.

¹³ The editor of the old printed edition has changed *Burnellus* into *Brunellus* throughout.

¹⁴ interseret jocosa quadam insimulatione, P.

¹⁵ morbi, B.

¹⁶ P. adds here the explanatory interpolation, *id est ferrum quo utuntur infirmi vel damnati.*

¹⁷ ad medelam omitted in B.

Prologus auctoris.

Suscipe pauca tibi veteris, Willelme, Nigelli
Scripta, minus sapido nuper arata¹ stylo.
Hoc modicum novitatis opus tibi mitto legendum,
Maxima pars animæ dimidiumque mese.
Ipsa superficies quamvis videatur inepta,
Materieque rudis, verba diserta minus;
Multa tamen poterit lector studiosus in illis
Sensibus et studiis carpere digna suis.
Non quod verba sonant, sed quæ contraria verbis
Insita sensus habet sunt retinenda magis.
Quis vetet,² ex magis vario paradigmate sumpto,
Seria quandoque plurima posse legi?
Sæpius historię brevis mysteria³ magna
Claudit, et in vili res preciosa latet.
Quicquid ad exemplum morum scriptura⁴ propinat
Doctrinæ causa, debet habere locum.
Sæpius admiror, dum tempora lapsa revolvo,⁵
Quam fuerint nobis quamque notanda tibi.
Nil cum præterito præsens mihi⁶ tempus habere
Cernitur, in caudam vertitur omne caput.
Fit de nocte dies, tenebræ de luce serena,
De stulto sapiens, de sapiente nihil.
Fit Cato mentis hebes, linguam facundus Ulyxes⁷
Perdidit, instabiles nunc habet⁸ aura vices.
Plusque Catone sapit, magisque est⁹ facundus Ulyxe,¹⁰
Qui modo mutus¹¹ erit, mente manumque carens.
Quique fuit sapiens duro sub tempore belli,
Hunc quasi delirum tempora pacis habent.

¹ arato, A.

² Quis vetat, P.

³ historica, P.

⁴ doctrina, P.

⁵ recorder, B.

⁶ mihi præsens, B.

⁷ Ulyxes, B. Ulyses, A.

⁸ et stabiles non habet, B.

⁹ magis est, P.

¹⁰ Ulyxe, B. Ulyses, A.

¹¹ Qui non mutus, P. mutus erat, B.

Et qui nil sapuit nisi stultum tempore duro,
 Postquam pax rediit, incipit esse Cato.
 Quodque magis miror, furantur Nestoris annos,
 Quos nondum partus edidit ipse suus.¹
 Sic fortuna parit, dum partus prodigiosus²
 Redditur, ex partu prodigiosa suo.
 Prodigia facta magis, quam provida, prodigiosam
 Constitit³ ante suam se peperisse⁴ diem.
 Nam puer impubes Cicerone disertio ipso
 Fingitur, et magno scire Catone magis.
 Omnia lunari subjecta globo reserare
 Novit, et interdum mystica multa videt.
 Qualemque virum cupias,⁵ quantumque disertum
 Fingere mente, manu pingere, talis erit.
 Talis apud tales, talis sub tempore tali,
 Subque suo tali iudice talis erit.⁶
 Sicque dealbatus paries depingitur extra,
 Interior plenus sordibus atque luto.
 Sic pictura lutum vestit; sic gemma venustat
 Stercora; sic aurum putrida ligna tegit.
 Qui⁷ nihil est per se, nec habet quo tendat in altum,
 Expedit alterius ut relevetur ope.
 Est tamen absurdum, cum quilibet ex alieno
 Intumet ulterius⁸ quam tumuisse decet.
 Quamvis, de propria cum quis⁹ virtute superbit,
 Sit vitium, levius hoc tamen esse puto.
 Consuetudo tamen solet attenuare pudorem,
 Reddit et audacem quem mora longa juvat.
 Regna licet teneat sceptrumque leonis asellus,
 Juraque det populis, semper asellus erit.
 Asperior tamen est, in sede leonis asellus
 Si positus fuerit, quam foret ipse leo.

¹ suos, P.² prodigiosos, B.³ Cum sciat, P.⁴ suam deperisse, B.⁵ cupio, P.⁶ These two lines are omitted in P.⁷ So A. B. C. Cui, P.⁸ Alius intumeat, P.⁹ de propria quisquam, B.

Pelle leonina tectum detexit asellum
 Fastus,¹ et excedens gloria vana modum.
 Si moderata foret, saltem sub imagine falsa
 Res simulata diu posset habere locum.
 Sed nimis impatiens gravis in novitate vetustas²
 Præcipites saltus in sua damna dedit.
 Dum miser ipse sibi factus fuit,³ ex alieno
 Fortunam didicit dedidicisse suam.
 Perdidit invitus, male se simulante leonem,
 Quod bene sive male credidit esse bonum.
 Si qua minus prudens male perdidit, ex alieno
 Perdidit, ex proprio nil periisse liquet.
 Quæ fuit ante sibi nullo mediante figura
 Permanet, ex nihilo perdidit ergo nihil.
 Qui leo non potuit fieri, si fiat⁴ asellus
 Sufficit, alterius sarcina pondus habet.
 Quoque magis fertur magis est onerosa ferenti,
 Respectu vario pondera pondus habent.
 Sanius ergo foret alienum non rapuisse,
 Quam cum dedecore non retinere suum.

De asino qui⁵ voluit caudam suam longiorem fieri.⁶

Auribus immensis quondam donatus asellus
 Institit ut caudam posset habere parem.
 Cauda suo capiti quia se conferre nequibat,
 Altius ingemuit de brevitate sua;
 Non quia longa satis non esset ad utilitatem,
 Ante tamen quam⁷ sic apocopata foret,
 Consuluit medicos, quia quod natura nequibat,⁸
 Artis ab officio posse putabat eos.

¹ Rixus, B.² vetustas, P.³ factus suus ex, B.⁴ fiet, P.⁵ qualiter, P.⁶ fieri longiorem, P. In B. the rubric is, *Contra cupiditatem, exemplum de asino.*⁷ quod, P.⁸ negabat, B. P.

Responsio Galieni.

Cui Galienus ait: "Satis est bipedalis asello¹
 "Cauda, quid ulterius poscis, inepte, tibi?
 "Sufficit ista tibi, nam quo productior esset,
 "Sordidior fieret proximiorque luto.
 "Hac nisi contentus fueris, dum forte requiris
 "Prolongare nimis, abbreviabis eam.
 "Quod natura dedit non sit tibi vile, sed illud
 "Inter divitias amplius esse puta.
 "Crede mihi, vetus est tibi cauda salubrior ista
 "Natibus innata quam foret illa nova.
 "Nec placet ista tamen, sed habere cupis meliorem,
 "Artibus et curis insita pejor erit.
 "Sed neque de facili posset nova cauda creari,
 "Quamvis deposita cauda vetusta foret.
 "Vita brevis, morbus gravis est, et tempus acutum,
 "Ars est longa nimis; abdita causa latet.²
 "Difficiles curæ nimium, sed et experimenta
 "Ipsa suos medicos fallere sæpe solent.
 "Certa pericla manent, medicorum dogmata non sunt
 "Qualia tu credis, qualia quisque putat.
 "Sed neque sic passim præstat medicina salutem,
 "Quamvis distribuat arte peritus eam.
 "Pendet in ambiguo morbi medicina, dolorem
 "Impedit, atque parit conditione pari.
 "Quæ prosunt aliis aliis nocuisse probantur,
 "Non est in medico quam cupit æger opis.³
 "Velle potest medicus, sed non conferre, salutem;
 "Gratia diva facit, ipse⁴ minister adest.

¹ aselle, P.² P. has here introduced the following couplet, which is found in none of our manuscripts:*Cotidie fallunt ars et praxis medicina;**Si tres evadunt, septem dant colla ruina.*³ opem, B.⁴ ille, B.

"Sæpe quidem¹ medicini² fallunt, falluntur et ipsi,
 "Et vice conversa quæ nocuere juvant.
 "Esto quod ars mandat, faciat, nec abinde recedat;
 "Non tamen evenient quæ cupit ipse sibi.³
 "Solut enim Deus est morbis medicina salutis;
 "Nos tantum velle possumus, ipse⁴ potest.
 "Nos nihil absque suo, vel eo nos præveniente,
 "Possumus; ipse sibi sufficit absque meo.
 "Nos herbis variis, pigmentis, et speciebus
 "Utimur; hic verbo singula sana facit.
 "Dicimur a populo medici, sed nomine solo;
 "Sed Deus est medicus nomine reque simul.
 "Quam dedit ille tibi caudam retinere memento,
 "Stulte, nec ulterius ulteriora petas.
 "Ne perdas quod habes, quod habes tenuisse labora;
 "Ne veniant subito deteriora tibi.
 "Quam tibi plantavit caudam, qui contulit aures,
 "Si mihi credideris, hanc retinere stude.
 "Inque statu quo te medicus tuus ille reliquit
 "Sta, donec veniat, mutet et ipse statum.
 "Tutius est certe medico gaudere salubri,
 "Quam magnis tristi conditione frui.
 "Volvere multa⁵ solet animi meditatio stulta,
 "Quæ magis impediunt quam sua vota juvant.
 "Auribus ex propriis poteris cognoscere, quis sis,
 "Quam sit absurdum⁶ quod statuisse cupis.
 "Auribus ex geminis tria corpora talia posses?
 "Investire satis et remaneret adhuc.
 "Non honor est, sed onus, tales aures habuisse,
 "Quæ pariant⁷ domino nil nisi damna suo.
 "Auribus ecce tuis si par tibi cauda fuisset,
 "Quid nisi⁸ juncta simul hæc duo monstra forent?

¹ quidam, P.² medici, B.³ cupit ipse tibi, B.⁴ ille, B.⁵ cuncta, B.⁶ Quamque sit absurdum, B.
 Quam sit et absurdum, P.⁷ possis, P.⁸ pariant, B.⁹ Quid si, P.

- " Innatum solo¹ satis est in corpore monstrum,
 " Ingeminata magis² deteriora forent.
 " Cum pateant oculis quæ sunt manifesta duabus,³
 " Facilius poterit una latere lues.
 " Ex re nomen habens modo⁴ diceris auriculatus,
 " Risus et es populi ludibriumque fori.
 " Quid tibi si cauda⁵ fieret quasi pertica longa?
 " Per caput et caudam tunc traheris item.
 " Si duo monstra simul corpus jungantur in unum,
 " A populo digitis nonne notandus eris.
 " Magnum magna decent; brevis es, nihil utilitatis
 " Quam tibi cauda brevis amplius ampla daret.
 " Tutius ergo puto caudam retinere vetustam,
 " Quam plantare novam quæ minus apta foret.
 " Sed neque⁶ cauda nova, quod et auditu novitatem
 " Narrat inauditam, crescere posset ita.
 " Res facilis dictu, sed difficilis nimis actu,
 " Verba ruunt subito, rem mora longa trahit.
 " Est leve dixisse quia⁷ ventus et aura ministrant,
 " Sed fecisse quidem non leve pondus habet.
 " Dicere multorum est, sed vox nisi crescat in actum,
 " Est vento similis, ventus et ipse levis.⁸
 " Dicere quisque potest, sed dictis jungere facta,
 " Si bene perpendas, non ita quisque potest.
 " Hæc duo sunt ejus cujus sunt omnia, per quem
 " Omnia, sub quo sunt omnia jure pari;
 " Cujus idem posse quod velle, nec hoc minus illo,
 " Qui solus cunctis contulit esse suum;
 " Qui facit et reficit, creat, atque creata gubernat,
 " Non minor aut major tempore sive loco.
 " Hujus in arbitrio, pendent mortalia quæque;
 " Hic, et non alius, præstitit esse tibi.

¹ solum, P.² nimis, P.³ So A. B. and C. P. corrects to duobus.⁴ nunc, B.⁵ Quid si cauda tibi, B. P.⁶ Et neque, P.⁷ quia, P.⁸ et ipsa, A. B.

- " Quod dedit ipse tibi, qualem te contulit esse,
 " Etsi nolueris, improbe, talis eris.
 " Cur non sustineas quod oportet sustinuisse
 " Ejus ad arbitrium, quem cohibere nequis?
 " Crede mihi, nihil est fieri quod posse putasti,
 " Quod natura negat reddere nemo potest.

Increpatio Galieni.

- " Numquid enim cervus, saliens in montibus altis,
 " Supplicat atque petit qualia, stulte, petis.
 " Si te majores, si te quoque nobiliores
 " Talia nulla rogant, tu quid, inepte, rogas?
 " Nil lepus aut ursus, caper aut capra, damula,¹ cervus,
 " Causantur caudæ de brevitate suæ.
 " Numquid es his melior,² major, vel sanctior unus?
 " Et tamen his brevior quam tibi cauda manet.

Consolatio Galieni.

- " Nobile corpus habes, non sit tibi cauda pudori;
 " Nam si cauda brevis, est tibi grande caput.
 " Non brevis est adeo quod non aliis brevior
 " Esse liquet; satis est ergo remissa tibi.
 " Quod minus est caudæ capitis supplebis honore;
 " Non decet ut fiant illud et illa pares.
 " In titulo caudæ Francorum rex Lodowicus³
 " Non tibi præcellit pontificesve⁴ sui.
 " Firmiter ergo tene quod habes, quia conditionem
 " De facili posses damnificare tuam.

¹ damula, or damila, B. dannula, P.² Ludovicus, P.³ P.⁴ pontificesque, P.⁵ Numquid es melior, P.

Narratio Galieni ut revocet asinum a stultitia sua.

- " An nescis vaccis quid¹ contigit ecce duabus,
 " Quas puer aspexi patris in aede mei?
 " Altera Brunetta² fuit, altera dicta Bicornis,
 " Sed nigra Brunetta,² flava Bicornis erat.
 " Contigit has igitur hiemali tempore quodam
 " Nocte retardatas non rediisse domum.
 " Per vada transibant, limosa lutoque repleta,
 " Pascua cum peterent cotidiana sibi;
 " Utque solent vaccae, caudis de more lutosus,
 " In pratis luteis concubuerunt³ toris.
 " Nocte gelu subitum veniens, terramque perurgens,⁴
 " Contulit in solidum mollia cuncta prius.⁵
 " Duruit⁶ in lapidem quicquid fuit ante lutosum;
 " Stagna, lacus, fontes, marmoris instar erant.
 " Quas fovet innatas ligat arcus alveus undas,
 " Nec sinit elabi flumina more suo.
 " Tot pontes quot aquae, liber nec ut ante negatur⁷
 " Transitus, est per aquas qua via plana placet.⁸
 " Haeserunt terrae cauda mediante juvencae,
 " Arcius astringit⁹ terra lutosa lutum.
 " Undique terra riget, caudas retinente rigore,
 " Surgere non poterant nec remeare domum.
 " Mane revertente pariter voluere reverti,
 " Sed prohibet glacies congelata solo.
 " Plurima conatae, spem defrustrante labore,
 " Tandem lassatas continuere manus.
 " Multa tamen querulae tacitoque dolore gementes
 " Attentare student et variare vices.
 " Sed nihil est quod agunt, propria virtute resolvi
 " Non sinit objecta vis violenta sibi.

¹ quod, P.² Brunetta, B.³ procubuerunt, B.⁴ perurgens, P.⁵ solidum quod fuit ante lutum, B.⁶ Duruit, P.⁷ negatur, B.⁸ plana prius, B.⁹ astringit, B.*De Bicornis.*

- " Anxia facta nimis vitulo clamante Bicornis,
 " Anxius instabat posse referri pedem.
 " Nam nova nata domi stabulis inclusa relictam
 " Hesterno¹ fuerat, ne sequeretur eam.
 " Sed nil proficiens cum desperata laboris
 " Jam foret, ingemuit altius, hæc et ait:—

[Consilium Bicornis.]²

- " Una salus superest, caudas resecare lutas,
 " Quæ retinent miseras nec remeare sinunt.
 " Quid mea cauda mihi? vel quid sibi³ contulit un-
 " quam?
 " Quis fructus? vel quæ gloria cauda mihi?
 " En per eam teneor tanquam captiva, quid ergo?
 " Non honor est, sed onus, hæc mea cauda mihi.
 " Esto quod hinc possem cauda remanente redire,
 " Semper erunt oneri cauda lutumque mihi.⁴
 " Attrahit ipsa lutum pendens oneratque ferentem;
 " Quid tribuat video nil, nisi triste, mihi?
 " Libera nunc essem, nulloque tenente redirem,
 " Ni foret in causa sordida cauda mihi.⁵
 " Tollere materiam, ne propter materiatum
 " Hic ego deficiam,⁶ tutius esse puto.
 " Causidici dicunt, quia legibus est ita cautum,
 " Causatum perimit causa perempta suum,
 " Sanius est partem quam totam,⁷ perdere caudam
 " Quam caput hoc modicum, quam meliora minus.⁸

¹ Hesterno, B.² This rubric is not given in P.³ mihi, P.⁴ These two lines are found only in B.⁵ in cauda sordida causa mihi, P.⁶ Ne sic deficiam, B.⁷ totum, B.⁸ majus, B.

" Malo mihi caudam pariter cum crure¹ revelli,
 " Quam subito vitam claudere² morte meam.
 " Forsitan hic alias simili ratione morarer,³
 " Quoque⁴ modo teneor nunc⁵ retinerer item.
 " Si mea cauda modo fuerit succisa, regressus
 " Tutior hic aderit quam fuit ante mihi.
 " Parvula, si peream, mecum mea nata peribit,
 " Quam nondum quintum constat habere diem.
 " Et si non pro me faciam mihi talia, saltem
 " Propter eam fieri cogit, oportet ita.
 " Corporis hæc nostri pars est, quam dente procaci
 " Consuevere canes dilacerare prius.
 " Dimidiumque fere jam pridem surripuere;⁶
 " Heu mihi! quod⁷ reliquum restitit usque modo?
 " Quod superest canibus placet hoc impendere natæ,
 " Hocque pium satis est, hocque salubre mihi.
 " Ergo quid ulterius, quæ sum factura, morabor,
 " Casibus in duris accelerare juvat."
 Dixit, et arreptam caudam pugione recidit,
 Festinansque domum carpere cepit iter.
 Ante tamen studuit ferrum præstare sorori,
 Posset ut a simili solvere vincla sibi.
 Sed minus hæc præceps, prudensque magis, patienter⁸
 Verba tulit, cohibens a pugione manum.

Responsio Brunette.

Postea respondens dixit,⁹ " Quid, inepta, laboras?
 " Quod mihi persuades? Absit ut illud agam!
 " Rebus in adversis opus est moderamine multo,¹⁰
 " Non decet in gravibus præcipitare gradum.

¹ carne, P. cum sanguine tolli, B.² perdere, P.³ morier, P.⁴ Quoque, B.⁵ tunc, B.⁶ subripuere, A.⁷ quid, P.⁸ prudens magis et sapienter, P.⁹ dicit, P.¹⁰ medicamine multo, P.

" Rebus in ambiguis quotiens fortuna laborat,
 " Consilium præceps non decet esse nimis.
 " Impetus, ut memini, gravis est, male certa¹ minis-
 " trat;
 " Si male cuncta facit, ergo nec ulla bene.
 " Non opus est gravibus, ubi res gravis est et acerba,
 " Sed magis auxilio consilioque bono.
 " Mitius in duris sapiens Cato mandat agendum,
 " Mollia ne pereant asperitate gravi.
 " Res ubi difficilis, non est ita præcipitandum,
 " Tempore sanatur quod ratione nequit.
 " Si fortuna modo gravis est, conversa repente
 " Quod grave portamus alleviabit onus.²
 " Tempora labuntur, dominique cadunt,³ renovantur
 " Servi, vulgus abit, area lata patet.⁴
 " Quæ veniunt subito, subito quandoque recedunt;
 " Prospera cum duris mixta venire solent.
 " Fortuitos casus non est vitare volentum,
 " Nemo futurorum præsciis esse potest.
 " Plus valet interdum non prætimuisse futura,
 " Quam certum fieri sollicitumque nimis.
 " Nam sua multotiens docuit vexatio multos,
 " Obfuit et multis⁵ prosperitate frui.
 " Casibus in lætis minor est sollertia multis,
 " Erudit incautos sollicitudo gravis.
 " Casibus in lætis magis est metuenda voluptas,
 " Segnius in vitium tristitia corda ruunt.⁶
 " Integra Troja fuit dum se suspectus utrimque⁷
 " Subtraxit⁸ durus hostis ab hoste suo.
 " Pax data subvertit, quæ praelia non potuerunt,
 " Moenia, plus nocuit rege remissa manus.

¹ cuncta, P.² opus, P.³ domini cadunt, P.⁴ area lata patet, P.⁵ in multis, B.⁶ These two couplets are reversed in B.⁷ utrumque, P.⁸ Subtraheret, B.

- " Sola venire solent et vix et raro¹ secunda;
 " Turbine vallata sors inimica venit.
 " Si fortuna dedit dudum mihi dulcia, quare
 " Dedigner sub ea paucula dura pati?
 " Dura quidem patior, sed non duranda per annum,
 " Nondum præterit tota vel una dies.
 " Principis aut regis si carcere tenta ligarer,²
 " Asperiora luto ferrea vincla forent.
 " Mollius esse lutum ferro quis nesciat? ipsos
 " Reges et satrapas ferrea vincla tenent.
 " Si leviora luti quam regia vincula ferri,
 " Est levior certe sors mea sorte sua.
 " Illos forte sua quinquennia vincula servant,
 " Forsitan in triduo carcere solvar ego.
 " Flante levi Zephyro, Notus in sua regna redibit,
 " Percipientque³ statum prata lutosa suum.
 " Tunc dissolventur mea per se⁴ vincula gratis,
 " Et remanebit adhuc hæc mea cauda mihi.
 " Me cito privasse possem, sed pcenituisse
 " Forsitan æternum perpetuumque foret.
 " Sorte pari poterit nox una resolvere⁵ vinctam,
 " Sicut et antierius una ligavit eam.
 " Non decet ut quotiens quædam minus apta putantur,
 " Quod quis perpetua jure relegit⁶ ea.
 " Sed quibus⁷ obstat hiems æstatis gratia prosit,
 " Ut sua quem dejicit sors aliena levet.
 " Sicque vices varias per se sua tempora mittunt,⁸
 " Possent⁹ ut alterius alter honore frui.
 " Dulce relativum socialia fœdera jungit,
 " Fortius incedunt fœdera juncta mihi.¹⁰

¹ et sero, B.² legarer, B.³ Præcipientque, P.⁴ per se mea, B.⁵ solvere, A.⁶ perpetuo jure releget, P. releget, B.⁷ Si quibus, P.⁸ variant, Parca sua tempora mutant, P.⁹ Possit, B.¹⁰ sibi, B.

- " Quod minus alter habet, sua quem fortuna gravavit,
 " Suppleat alterius copia grata magis.
 " Nil ita præcipuum vel tam sublime creatum,
 " Ut non alterius possit¹ egere manu.
 " Tempora sive vices vario discrimine certant,
 " Nec coeunt nexu fœdera quæque pari.
 " Sæpe breves frutices currentia² sternere plaustra
 " Vidimus, et celeres detinuisse boves.
 " Sæpe brevis magnas subvertit machina turres,
 " Impulsuque levi moenia summa ruunt.
 " Se premit imbre brevi violentia maxima venti,
 " Atque procellosas mitigat Euris aquas.
 " Nil contemnendum reputes, quod tempore quovis
 " Ferre vel auxilium vel nocuisse potest.
 " Vilius interdum quod carius esse putamus
 " Constat, et est majus quod minus esse putas.
 " Obstitit interdum magnis res parva periculis,
 " Terruit et rapidos parvula virga canes.
 " Urbibus in mediis incendia magna repente
 " Extingui modica sæpe videmus aqua.

Commendatio caudæ.

- " Corporis ergo mei quamvis pars ultima cauda,
 " Utilius tamen hac nil reor esse mihi.³
 " Quæ quamvis oneri modo sit nulloque⁴ decori,
 " Æstivo redimit tempore damna sui.
 " Unica cauda mihi plus quam duo cornua præstant
 " Tempore muscarum, plusque salutis habet.
 " Ventilât hæc vespes,⁵ sævos dispergit oestres,⁶
 " Verberat et muscas improbitate graves.
 " Cauda mihi clypeus, gladius mihi cauda, securis,
 " Lancea, funda, lapis, clava, sagitta, faces.

¹ posset, P.² ad terram, P.³ esse mei, P.⁴ nullique, P.⁵ vespas, P.⁶ oestros, B.

- " Cauda colit corpus, cutis est fidissima nutrix,
 " Pulveris abstergens quicquid adhæsit eis.
 " Hæc lavat, hæc tergit, hæc omnibus una ministrat,
 " Ultima memborum, prima labore suo.
 " Si bene pensetur, quid honoris et utilitatis
 " Contulerint dominæ singula membra suæ,
 " Sola suo capiti membris sed et omnibus una
 " Plus valet, est et eis officiosa magis.
 " Omnibus una cavens fragilis discrimina sexus,
 " Publica ne pateant cauda pudenda tegit.
 " Hæc mea cauda mihi vario pro tempore confert,
 " Quæ tamen est certo tempore grata magis.
 " Tempora nam timeo quæ sunt mihi jure timenda,
 " Nec timet incassum qui mala nota¹ timet.
 " Cumque quid et passa sim vel passura recordor,
 " Hæc ego sum semper dicere visa mihi:
 " Ecce dies veniunt veris, muscæque resurgent,²
 " Quas castigat³ adhuc cana pruina gelu,
 " Cum calor æstatis nimio fervore⁴ per agros
 " Sparserit omne pecus terrueritque greges;
 " Musca, gravis pestis, qua nulla nocivior⁵ unquam
 " Exstitit in mundo vel magis atra lues.
 " Dente gravi miseras totum sparsura per orbem
 " Percutiet pecudes, nec sinet⁶ ire pedes.
 " Namque levi saltu tanquam per inane volantes
 " Morsibus et stimulis exagitabit eas.
 " Illa⁷ dies caudam cunctis dabit⁸ esse salubrem,
 " Et suus æstatem prævenit augur hiems.
 " Forte dies aderit in qua, ni fallor,⁹ egebit
 " Vacca sua cauda quam modo sprexit¹⁰ ita.
 " Illa dies caudæ faciet meminisse juvenas,
 " Et steriles vaccas, emeritosque¹¹ boves.

¹ nota, P.² resurgunt, B. and P.³ Quas sepeceit, B.⁴ calore, P.⁵ nocentior, B.⁶ sinit, B.⁷ Ille, A.⁸ docet, P.⁹ nisi fallor, B.¹⁰ spernit, B.¹¹ emeritosque, P.

- " Illa dies caudæ faciet meminisse Bicornis,
 " Qua mallet¹ cauda non habuisse caput.
 " Illa dies caudas mundo faciet præciosas,
 " Quæ plus sunt viles quam vetus olla modo.
 " Illa dies dura, multumque timenda² per orbem,
 " Tanquam Judicii plena timoris erit.
 " Illa dies caudas nostras numerabit, et illa
 " Discernet pariter quæ bona quæve mala.
 " Illa dies caudas nostras discernet utrasque,
 " Quæ bene mundata, quæve lutosa nimis.
 " Hæc est illa dies in qua, si forte juvenca
 " Posset habere duas, vellet³ habere decem.
 " Hæc est illa dies veniet qua durus oëster,
 " Tortor vaccarum maximus atque boum.
 " Hæc est illa dies quæ muscas dente caninas
 " Morsibus et stimulis mittet⁴ in omne pecus.
 " Hæc est illa dies quam prætimuisse futuram
 " Expedit armento,⁵ ne patiat in hac.
 " O mihi quam felix! misera,⁶ quæ posset ab illa
 " Evasisse die, quam timet omne pecus.
 " Hanc etiam plus morte mea formido futuram,
 " Qua nisi tunc munda non⁷ ero tuta satis.
 " Namque graves muscæ nimium, fervorque diei⁸
 " Multus erit, nec ibi quis latuisse potest.
 " Nec pecori tantum fervor muscæque nocebunt,
 " Sed dominis pecorum pastoribusque gregum.
 " Hæc est illa dies qua non aliena juvabit
 " Cauda, nec alterius quid nocuisse potest.
 " Sed nec⁹ pastor ibi pecori,¹⁰ taurusve juvenæ,
 " Parve pari poterit¹¹ ferre salutis opem.

¹ mallet, P.² tremenda, B.³ mallet, P.⁴ mittit, P.⁵ armenti, A.⁶ misera, P.⁷ Qua nisi præterita non, B.⁸ musca fervor nimiumque diei, B.⁹ ne, P. non, C.¹⁰ pecoris, P.¹¹ In nullo poterit, B.

- " Hæc est illa dies qua nil nisi¹ cauda² juvabit,
 " Vel loca quæ musca tangere nulla potest.
 " Hæc est illa dies de qua si² vera fatemur,
 " Pendet ab illius nostra salute salus.
 " Ergo licet teneat cauda, graviterque coarctetur,³
 " Non tamen effranger⁴ ipsa dolore meo.
 " Malo per hos⁵ septem vel quinque dies cruciari,
 " Forsitan interea tristis abibit hiems;
 " Quam prælonga⁶ nimis me fervida torreat æstas,
 " Dilaceretque meam musca canina cutem.

Qualiter Brunetta liberata est.

- " Talia dum memorat, modico recreata sopore,
 " Flante levi⁷ Zephyro tempora versa videt.
 " Sol calet, et superas clarus devexus⁸ in auras,
 " Diffusis radiis temperat omne gelu.
 " Solvitur unda fluens, humus exhilarata tepescit,
 " Aufugit et subito cana pruina solo.
 " Et status et facies silvis redduntur et arvis,
 " Cuncta relaxantur carcere clausa prius.
 " Nec mora, consurgens caudam Brunetta retrahit,
 " Acceleransque domum carpere coepit iter.
 " Quam procul ut videt⁹ sanam remeare Bicornis,
 " Ingemit, et¹⁰ tonso¹¹ pectore tristis ait.

Lamentatio Bicornis.¹²

- " Heu mihi! quid feci? quis me furor egit iniquus?
 " Quam nimis accelerans in mea damna fui?

¹ dies de qua nisi, P.

² The words from cauda to si in the second line after, are omitted in A. and P.

³ coarctetur, B.

⁴ affranger, P.

⁵ has, P.

⁶ perlonga, B.

⁷ brevis, P.

⁸ dæx exit, P.

⁹ vidit, P. B.

¹⁰ Ingemit tonso, P.

¹¹ tonso, B.

¹² De lamentatione Bicornis, P.

- " O quam perduros habet impatientia fines!
 " Quamque solet præceps exitus esse gravis!
 " Væ mihi! væ miseræ! væ nunquam non miserandæ!
 " Væ, cui nil nisi væ tempus in omne manet!
 " Væ mihi! quod ego nunc¹ cunctis² animantibus
 " una
 " Sum data ludibrio³ tempus in omne meum.
 " Cur mihi cum cauda non est mea vita recisa,
 " Ut caput et cauda continuata forent?
 " Cur non terra prius? cur non absorbit unda
 " Fluminis?⁴ aut missis ignibus usta fui?
 " Quæque nimis præceps, non mea fata⁵ secuta
 " Montibus e summis præcipitata rui?
 " Heu mihi! cur laquei circum mea guttura missi
 " Vitam cum vitio non rapuere meo?
 " Cur non mors subita vitam, vel santicus ille⁶
 " Morbus ademisset,⁷ qui vagus esse solet?
 " Quid queror? una mihi superest medicina doloris,
 " Mors cita, quæ sola solvere cuncta solet.
 " Nec mora quin solvat, jam formidabilis æstas
 " Imminet, exit hiems, vere vigente novo.
 " Vivet⁸ in exemplum populis moritura Bicornis,
 " Instruet et stultos⁹ simplicitate sua.
 " Discant præcipites et quos mora nulla retardat,
 " Ne nimis accelerent in sua damna manus.
 " Non reputet modicum modico contenta voluptas,
 " Res de postfacto¹⁰ quod fuit ante docet.
 " Nec modicum quicquam reputet, si tempore quovis
 " Fortuito casu perdere possit¹¹ idem.
 " Cauda nocet capiti proprio, prohibetque timeri
 " Cornua, dum metuunt posteriora sequi.

¹ nunc quid ego, P.

² Me miseram! quod ego cunctis, B.

³ ludibrium, B.

⁴ Fluminis, B.

⁵ cur non mea facta, B.

⁶ illam, P.

⁷ adhasisset, B.

⁸ Vivat, B.

⁹ multos, B.

¹⁰ te post factum, P.

¹¹ posset, P.

- " Quid queror incassum? Mando tamen ista modernis
 " Qui post me venient, hæc duo verba legant:
 " Dum superest nihil est, nihiloque minus quod habemus
 " Cedat, et est magnum quod fuit ante nihil.
 " Nil mea cauda fuit, mihi dum¹ conjuncta maneret,
 " Maxima sed postquam desiit esse fuit.
 " Perdere cum timeas magnum, reputare memento
 " Quicquid habes, modicum sit licet illud idem.
 " Desierat tandem, mentis stimulata Bicornis
 " Anxietate gravi, talia verba loqui.

Quid acciderit Bicorni.

- " Venerat interea tempus quo fertilis ætas
 " Prata solet primo pingere flore novo.
 " Induerat jam fronde nemus, jam gramine terram
 " Texerat, intextis floribus arte pari.
 " Exierant volucres hiemis de carcere fracto,
 " Solvere finitimis digna tributa locis.
 " Verba negata sibi redimens philomena sonoris²
 " Vocibus insistit, personat omne nemus.
 " Quos natura vocat, cum turture venit hirundo,
 " Adventusque sui tempora certa tenent.
 " Nuncius auroræ merulam comitatur alaunda,
 " Nec sua permutant tempora lege nova.
 " Semper idem repetens, veteri nova tempora voce
 " Ostendit cuculus, nil novitatis habens.
 " Concentu parili vocum concordia³ discors
 " Intonat, et silvis organa mille sonant.
 " Certat odor florum cantus superare volucrum;
 " Organa vox superat, balsama vincit odor.
 " Dulce sonant silvæ, redolent thymiamata, campi,
 " Floribus et fructu gignit annona⁴ solum.

¹ cum, P. fuit dum me comitata, B.

² philomena sonora, P.

³ discordia, P.

⁴ amonia, interlined by another and rather later hand, A. amona, B.

- " Æstuat æstivo tellus fervore coacta,
 " Solvitur in cineres quod fuit ante lutum.
 " Terra parit pulices, pariuntque cadavera vermes,
 " Aera conturbat improba musca volans.
 " Ardor agit pecudes, pariter conturbat oëster,¹
 " Advolat et musca sordida, dente procax.
 " Per juga, per colles, per devia quæque locorum,
 " Diruptis stabulis solvitur omne pecus.
 " Insidet armento stimulo perdurus oëster,
 " Assunt et vespes, immoderata lues.
 " Saltibus et silvis currunt sine lege vagantes
 " Cum grege pastores, præcipitando gradum.
 " Uritur omne pecus, sudant animalia passim,
 " Spargitur armentum, diffugiuntque greges.
 " Brunettam² sequitur pariter fugiendo Bicornis,
 " Quæque tuta minus fortius urget iter.
 " Cui sua cauda manet muscis Brunetta³ resistit
 " Fortiter, impendens pro vice sæpe vicem.
 " Ventilat hinc vespes,⁴ alias dispergit oestres,⁵
 " Dissipat et muscas, seque tuetur ab his.
 " Hæc abit, illa volat,⁶ fugit hæc,⁷ comitantur et
 " illi,⁸
 " Hi stimulant, mordent,⁹ urget et illa pedes.
 " Aggreditur tandem miseram nudamque Bicornem
 " Turbine multiplici turba proterva nimis.
 " Quid faceret misera? quo se lugubris, et amens¹⁰
 " Verteret, in tantis nuda relicta malis?
 " Quod potuit fecit, licuit dum currere, cursu
 " Certavit crebro¹¹ præcipitoque¹² pede.
 " Prævenit ala pedem, vincitque volans gradientem,
 " Plus pede currentis penna volantis habet.

¹ pecudum turbatur oester, B.

² Brunetam, B.

³ Bruneta, B.

⁴ vases, B. hic vespes, P.

⁵ oestros, B.

⁶ volant, A.

⁷ hic, P.

⁸ comitatur et illa, B.

⁹ Hi stimulos acunt, B.

¹⁰ amnis, P.

¹¹ celeri, B.

¹² præcipitoque, B.

- " Arma gerunt pacem, qui pugnaturus inermis
 " Advenit, ex facili succubuisse potest.
 " Conveniunt muscæ, vespes¹ glomerantur in unum,
 " Torvus cœster adest, cuspidē, dente nocens.
 " Præcipito² cursu terras dilapsa per omnes,
 " Donec deficeret, institit ipsa pedes.
 " Nec minus egit eam caudæ pudor ille retrorsum,
 " Quam stimuli quibus est obsita tota simul.
 " Ergo resupina tandem sub colle jugoso.
 " Corruit in terram præcipitata tamen.
 " Cumque foret morti jam jam vicina, resumptis
 " Viribus, ad modicum extulit illa caput.
 " Aspiciensque prope comites de morte gementes,
 " Brunettamque³ suam, talia dixit eis.

Planctus Bicornis.

- " Quam gravis ista dies, quam sit memoranda⁴ mo-
 " dernis,
 " Casibus ex nostris discere⁵ quisque potest.
 " Nec mihi mors gravis est, quoniam, si vita superstes
 " Esset, adhuc gravior hæc mihi morte foret.
 " Dulce mori miseris, mors est mihi mite levamen,
 " Morte nihil miseris mitius esse potest.
 " Non est mors oneri, sed plus conducit honori,
 " Cum mors est talis quod cavet⁶ ipsa⁷ malis.
 " Mors invita dabit requiem, quam vita negavit;⁸
 " Nil mihi morte perit, sed relevamen erit.
 " Exemplum multis vixi, moriorque futurum
 " Omnibus exemplum, non habitura modum.

¹ *vespes*, B.² *Præcipita*, A.³ *Burnettamque*, B.⁴ *metuenda*, P.⁵ *Casibus et vestris carpere*, P.⁶ *venit*, P.⁷ *illa*, B.⁸ *negabit*, B.*Confessio Bicornis.*

- " Discite quam prope sit et quam vicina ruinæ
 " Gloria mundana,¹ quæ ratione caret.
 " Impetus evertit quicquid fortuna ministrat
 " Prospera, nil stabile cui dedit ille² statum.
 " Discite quam nihil est, quicquid peritura voluptas
 " Possidet, et falso³ prædicat esse suum.
 " Nil proprium natura dedit, communia quæque
 " Instituit fieri, quo meliora forent.
 " Discite quæ nostræ fuerint discrimina caudæ,
 " Quodque necis causam contulit illa mihi.
 " Plura loqui voluit, sed lingua deficiente
 " Vix tantum⁴ potuit dicere, Bruna, vale!
 " Pastores igitur, ne fama periret in ævum,
 " Signarunt tali grammate busta loci:⁵

Epitaphium Bicornis.

- " Quæ dum stulta fuit, doctos docuisse probatur,
 " Hæc postquam sapuit,⁶ vermibus esca datur.

Reductio Galieni.

- " Hæc igitur, Brunelle, tibi quæ vidimus⁷ ipsi⁸
 " Diximus, exemplis ut docearis ab his.
 " Sufficiat quod habes; quoniam, si vera fatemur,
 " Stulta petis, salvo semper honore tuo.
 " Nec tamen id fieri quovis medicamine posse
 " Credideris; nihil est tutius ire domum.⁹

¹ *discreta*, B.² *illa*, P.³ *false*, P.⁴ *tandem*, P.⁵ *loqui*, P.⁶ *sapuit*, P.⁷ *Hæc, Brunelle, tibi modo quæ nos vidimus*, P.⁸ *ipsæ*, B.⁹ *nihil est, stultus es, esto domi*, B.

" Si quot habent medici spaciosi¹ climata mundi
 " Hæc tibi jurassent, nil nisi verba forent.
 " Non tamen id renuo quin possit² crescere multum
 " Hæc tua cauda tibi, sed nova nulla dari.
 " Fracta vel elisa medicorum cura reformat,
 " Funditus abscisa sic remanere solent.
 " Mortua cum vivis nulla ratione cohærent,
 " Cæsa nec³ abscisa cura juvare potest.
 " Unde satis longa poterit tua crescere cauda,
 " Dummodo cum reliqua fœdera carne tenet.
 " En tamen⁴ in curis et sumptibus enumerandis,
 " Ut decet et debet, copia larga⁵ subest.
 " Ardua prægnantem poscunt medicamina bursam,⁶
 " Res et opes magnas vulnera magna volunt.

Consilium Galieni ironice.

" Nonne tibi satis est, unam si creverit ulnam
 " Longior⁷ ex tanto quam fuit ante tibi."
 Talibus auditis modicum subrisit asellus,
 Sic tamen audirent quod fora tota sonum.
 Cui Galienus ait: "Festinans perge Salernum,
 " Inde relaturus cura quod ista petit.
 " Perge, redique celer, noli tardare pedester,⁸
 " Quatuor his quintum si potes adde pedem.
 " Sumptibus ergo tibi nisi tu defeceris ipse,
 " Non tibi deficiet⁹ cura laborque meus.
 " Sumptibus insistas, nos artibus experiemur,
 " Si valeat¹⁰ nostræ quod valere manus.
 " Accelerans igitur, usus diplomate,¹¹ longum
 " Abbreviabis iter, nam via longa nimis.

¹ spaciosa, P.

² id dico quin posset, P.

³ vel, P.

⁴ Si tamen, B.

⁵ longa, P.

⁶ possunt medicamina bursam, B.

⁷ Longior, P.

⁸ celer, nocuit differre paratis, B.

⁹ deficiet, P.

¹⁰ valeant, B. P.

¹¹ diplomate, B.

" Pluribus es notus necnon dilectus amicis,
 " Qui tibi subvenient magna¹ dona dabunt.
 " Forsitan ex facili poterunt species reperiri,
 " Nec tamen ex facili credimus illa legi.
 " Vasa sed et tecum portabis idonea multa,
 " In quibus et referes² hic habitura locum.
 " Cura laborque simul solet exactissimus esse,
 " Ne male depereant lecta locare³ bene.
 " Cuncta locata bene, vasisque recondita dignis,
 " Tractari poterunt tutius⁴ atque geri.
 " Mentis hebes quamvis non sis, in pelle notabis,
 " Scribere nam nosti qua specie sit opus.

*[Receptum quod dedit Galienus Burnello ad caudam
 prolongandam.]*

" Hæc sunt quæ referes variis signata sigillis,
 " Ne pereant objicit cura laborque tuus:
 " Marmoris arvinam, furni septemplex umbram,
 " Quod peperit mulo mula subacta suo;
 " Anseris et milvi modicum de lacte recenti,
 " De lucis⁵ cursu, deque timore lupi;
 " De canis et leporis septenni fœdere drachmam;
 " Oscula quæ niso misit alauda suo;
 " Pavonis propria⁶ libram de voce sonora,
 " Ante tamen cauda quam sit adepta sibi;
 " De nori contexta rubra⁷ sine flamine⁸ mappa,
 " Nam risus asini tu dabis ipse tibi;
 " Allecis⁹ vel apum croceo de spermate libram,
 " De cirolis¹⁰ jecore, sanguine, sive pede;
 " Natalis Domini modicum de nocte salubri;
 " Quæ nimis est longa jure valebit ad hoc.

¹ pluraque, P.

² referas, B.

³ cuncta locata, P.

⁴ mitius, P.

⁵ lateris, F.

⁶ propriam, P.

⁷ jubam, P.

⁸ stamine, B. P.

⁹ Hulecis, P. The reading of the text is the medieval form of the word.

¹⁰ gyrolis, P.

" In reditu de monte Jovis, de vertice summo
 " Accipies¹ libras quatuor, asse minus.
 " Alpibus in mediis sancti de nocte Johannis,
 " De nive quæ cecidit tu simul² inde feras.
 " Serpentisque rubræ necnon de cauda³ colubræ;⁴
 " Utilis est valde, nec tamen illud eme.
 " Hæc bene collecta, pariterque recentia⁵ quæque,
 " Impones humeris sarcinulisque tuis."

[Responsio Burnelli.]

Talia dicenti supplex respondit asellus,
 Poplite deflexo, vertice pronus humi:
 " Cuncta libens faciam, celer ibo, celerque revertar,
 " Nam mea res agitur, non aliena mihi.
 " Non ego⁶ tardus ad hoc, quamvis piger esse solebam,
 " Si dederit Dominus prospera cuncta⁷ mihi.

[Petit Burnellus a Galieno benedictionem.]

" En ego progredior, benedic mihi progredienti,
 " Ut mihi sit tota⁸ prospera, vita, via!"
 Mox idioma suum vertens Galienus, et orans,
 Subridensque⁹ parum, sic benedixit ei.

Benedictio¹⁰ Galieni data Burnello.

" Omnipotens odia¹¹ tibi mille det, et tua cauda
 " Obtineat per¹² se millia dena sibi!

¹ Accipias, P.² quod cecidit fac simul, B.³ et cauda, B.⁴ colubri, P.⁵ sed et ista recentia, B. *pariter*
recentia, A.⁶ Non ero, P.⁷ prospera fata, B.⁸ tota, P.⁹ Subridens parum, P.¹⁰ Benedictio irrisiva, P. The
latter word perhaps introduced by
the editor of this printed text.¹¹ omnia, P.¹² pro, P.

" Sit tibi potus aqua! sit magnus carduus esca!
 " Marmora stramenta, tegmina ros et aqua!
 " Grando, nives, pluviae, tecum comitentur ubique,
 " Protegat et noctu cana pruina, gelu!
 " Sæpius exosus veniat post terga molossus!"
 Oscula dando tamen, dixit asellus, Amen!
 Ingeminantis Amen vox est audita per urbem,
 Murmurique¹ sonum percipit omne forum.

Qualiter Burnellus profectus est [versus Salernum pro speciebus].²

Festinans igitur, veniens in limine portæ
 Hæsit, et eliso corrui ipse pede.
 " Signa revertendi sunt hæc," dixere propinqui;
 Riserunt alii; dixit et ipse sibi:—
 " Debile principium melior fortuna sequetur;
 " Restat iter longum, non remanebit ita.
 " Dura satis didici postquam sum fusus ab alvo,
 " Unde satis possum plurima dura pati.
 " Non est deliciis assueta vel ebrietati
 " Hæc mea persona, quæ mala ferre solet.
 " Carduus et lappa constant mihi carior esca,
 " Sufficit ad potum nam pluvialis aqua.
 " In salsamentis non est meditatio mentis,
 " In tenui victu corpora nostra vigent.
 " Sum piger et tardus,³ sed certe tardior essem
 " Si mea nonnunquam lauta diæta foret.
 " Sed neque qui debet sumptus impendere multos,
 " Expediit, ut crebro vina Falerna bibat.
 " Quid mihi cum vino?⁴ quo desipiunt sapientes,
 " Multaque contingunt quo mediante⁵ mala.

¹ Murmurumque, P.² The last four words of this
rubric, here inclosed in brackets,
are only found in P.³ tardus et piger, P.⁴ de vino, P.⁵ hoc mediante, B.

- " Hoc humeris non ventre suo gestare parentes
 " Consuevere mei; sit procul ergo merum!
 " Ergo gestabo sed non gustabo Lyæum,¹
 " Arripiat ne me cotidina febris.
 " Contra naturam vinum si forte bibissem,
 " Mox mihi quartanam gigneret aut scabiem.
 " Quatuor ex causis teneor vitare Lyæum,²
 " Quamvis sensus hebes exacuatur³ eo.
 " Sumptibus ut propriis parcam, ne febre laborem,
 " Et ne desipiam degeneremque simul.
 " Qui vitare malum poterit, nec vult, manifestum,
 " Plangendus minus est, si male cedat⁴ ei."

Qualiter Burnellus venit Salernum [orans].

- Postquam bisenas confecerat ergo diætas,
 Ad quæ tendebat, mœnia summa videt.
 Moxque⁵ genu flexo, sursum sua brachia tendens,
 Vota Deo supplex solvit, et orat ita:
 " Omnipotens Dominus⁶ meritis sancti Juliani
 " Det nobis veniam hospitiumque bonum!
 " Sit procul omne malum, pontes, portæque⁷ gemellæ,
 " Partibus in nostris quæ satis esse solent!
 " Rusticus aut saccus non inveniatur in urbe!
 " Absque molendino sit locus iste, precor!
 " Sint hebetes stimuli, surdi mutique molossi,
 " Sitque procul catuli vox inimica mihi!
 " Hospes ruricola mihi sit, cui semper abundet⁸
 " Carduus hirsutus et pluvialis aqua.
 " Sint species viles, sit et emptor rarus in urbe,
 " Quilibet existat venditor aeris egens!

¹ *Lienum*, A.

² *Falernum*, B. *Lienum*, A.

³ *exacuatur*, B.

⁴ *cedit*, B.

⁵ *Mox genu*, P.

⁶ *Deus*, P.

⁷ *portæque*, B.

⁸ *abundet*, P.

- " Sint merces multæ, sit multum cara moneta;
 " Sit tempus pluvium, sitque lutosa via.
 " Prospera sint cuncta, sint cuncta salubria nobis,
 " Ut nostrum citius expediatur iter."
 Talia commemorans, postquam pervenit in urbem,
 Se dedit hospitio, membraque fessa toro.
 Surgens mane forum¹ species empturus adivit,
 Quas non inveniens tristis abire parat.
 Quatuor ergo dies circumlustravit in urbe,
 Nec tamen invenit quæ cupiebat ibi.²

Qualiter Burnellus deceptus est a mercatore.

- Talia quærentem mercator Londoniensis
 Vidit, et advertens quis fuit³ inquit ei,
 " Nuncius es, magnus, quisquis te miserit istuc;
 " Maxima namque petis et preciosa nimis.
 " Et sapiens et dives erat, quicumque ministrum
 " Huc ita te misit, res manifesta docet.
 " Nam facies vultusque tuus satis indicat unde
 " Veneris, aut quis sis, nec latuisse potes.⁴
 " Magnus es, et quamvis peregrini⁵ tectus amictu,
 " In propria patria non peregrinus eris.
 " O quam sollicita pro te domus est tua tota,
 " Proque tuo reditu vota precesque facit!"

[Responsio mercatoris Burnello data.]

- " Anglia me genuit, Londani⁶ civibus ortus,
 " Præsulis huc veni nuncius ipse mei.
 " Cui quia plus æquo nasum natura retraxit,
 " Institit arte malum posse levare suum.

¹ *mane fori*, B.

² *Orbe quod in toto non fuit usque petens*, B.

³ *quis foret*, B.

⁴ *potest*, P.

⁵ *peregrino*, B.

⁶ *So A. B. C. Londonis*, P.

- " Quatuor ergo viros partes transmisit ad istas.¹
 " Praesul, ob hanc causam conditione gravem.
 " Annus et annus abit ex quo pervenimus istac,²
 " Tresque viae comites mors tulit una meos.
 " Hic teneo species³ quas, si fortuna dedisset
 " Posse referre domum maxima cura foret.
 " Quicquid in hac urbe venisti quaerere, totum
 " Signatum teneo depositumque domi.
 " Sumptibus assumptis, alieni debitor aeris
 " Aretor, et in patriam non licet ire meam.
 " Uror amore tamen patriae, tantoque reverti
 " Anxius exopto quo magis ire vetor.
 " Litera certa mihi patris de funere venit,
 " Fama sed et dominum fingit obisse⁴ meum.
 " Vitrea vasa decem mihi sunt, et cuncta repleta⁵
 " His aliisque simul quae tua charta⁶ notat.
 " Si precium dederis quo res mihi constitit ipsa,
 " Cras potes in patriam dives abire tuam.
 " Ulterius precio⁷ peregrinus de peregrino
 " Absit ut accipiam, rem tibi dando meam.
 " Hoc tamen excepto,⁸ quia te puto religiosum,
 " Ut liceat precibus participare tuis."

[*Hic fit contractus inter Burnellum et mercatorem.*]

Illico Burnellus precium numeravit,⁹ et illa
 Nugis vasa decem plena recepit ibi.
 Quoque magis fieret stabilis contractus, utrumque¹⁰
 Nomen vendentis¹¹ poscit, et ille refert.
 " Londoniis natus Gila¹² de matre, parentis
 " Nomine Truffator nuncupor ipse mei.

¹ in istas, B.

² istac, B. P.

³ Emimus hic species, B.

⁴ obesse, A.

⁵ sunt, textus ore repleta, B.

⁶ tua cura, B.

⁷ precium, P.

⁸ accepto, B.

⁹ numerabat, P.

¹⁰ utrumque, P.

¹¹ venditoris, P.

¹² Grylla, P. Gyla, C.

- " Bula¹ mihi soror est, multis notissima regnis;
 " Est et Truffa² mihi foedere juncta toro.³
 " Nec minus ipse tuum nomen mihi dicere dignum
 " Duxeris, ut memori mente tenere queam."

Inanis jactantia Burnelli [de sua nobilitate].⁴

- " Nomen Burnellus mihi stat," respondit⁵ asellus,
 " Notus ubique satis nomine reque simul.
 " Principibus regni necnon et regibus ipsis
 " Servio, servili conditione carens.
 " Et pater et proavus regum de more ministri
 " Semper erant et erunt tempus in omne suum.⁶
 " Regis in obsequium successi jure paterno,
 " Indiget officio curia tota meo.
 " Obvius ipse mihi si rex quandoque feratur,
 " Cedit, et incedo rege ferente locum.
 " Est tamen una mihi multum contraria pestis,
 " Rusticus immitis, exitiale malum.
 " Semper enim stimulos gerit, aut nodosa flagella,
 " Aut graditur canibus cinctus utrumque latus.
 " Huic pater exosus meus extitit, atque parentes,
 " Deque meo genere quicquid in orbe fuit.
 " Principis et procerum mores satis approbo, quorum
 " Risus, verba, jocus, dulcis amica, decent.⁷
 " Rex mihi dicit, Ave! per eum dum transeo; vae!
 " vae!
 " Fructifer ingeminat rusticus, orbis onus.
 " Impetat hunc scabies, hunc cotidiana perurat,⁸
 " Ne possit vel eques ipse vel ire pedes.

¹ Gula, C. and P.

² Triffa, C.

³ tori, B.

⁴ The words in brackets are found only in P.

⁵ Nomine Burnellus dicor, respondit, B.

⁶ meum, P.

⁷ decens, B.

⁸ perurant, P., which omits the six following lines. The editor of this printed edition has evidently altered *perurat* to *perurant*, to make it the verb to ulcerate, the first word after the lacuna in his manuscript.

"Faucibus insideat mala gutta, caputque fatiget,
 "Defluat et venter nocte dieque suus.
 "Durus ei dominus longum succedat in ævum,
 "Rixentur semper uxor et ipse simul.
 "Hunc pedis a planta summotenus ore perurant
 "Ulcera, quæ scateant vermibus atque lue.
 "Hunc ego commendo Sathanæ, de stercore cujus
 "Dicitur esse satus, quod probat ipse satis.
 "Hunc ego si possem totum delere per orbem,
 "Nullus ei fieret urbe vel orbe locus."

Qualiter Burnellus rediit.

His igitur¹ dictis, patrias Burnellus ad oras
 Lætus et exultans mane redire parat.
 Crastina lux aderat, Burnellus onustus ab urbe
 Exit, et exsolvit vota precesque Deo.
 Casibus in lætis quam sit vicina ruina,
 Et lapsus facilis nemo videre potest!
 Jam prope Lugdunum veniens, callemque secutus,
 Per sata transibat, nil meditando mali.
 Quem² procul aspiciens quidam de Fratibus Albis,
 Quorum vicinam contigit esse casam,

Qualiter Burnellus incidit in canes.

Quatuor immensos mordaci dente molossos
 Immittens in eum, talia dixit ei.
 "Per sata nostra via tibi non³ directa videtur,
 "Num⁴ nimis arcta fuit publica strata tibi?
 "Forsitan errasti, sed numquid⁵ quatuor isti
 "Non poterunt rectam te docuisse viam?
 "Per crepitās⁶ nostras, melior tibi torta platea
 "Calle foret recto num nisi⁷ stultus ego.

¹ ergo, P.

² Cum, P.

³ num, B. tibi via non, P.

⁴ Nam, P.

⁵ nunquam, B.

⁶ Per crepidas, P.

⁷ recta, sim nisi, B. Calle foret
 reputo non nisi, P.

"Per sata nostra via quam sit directa docebo,
 "Hi nisi deficient quatuor ecce mihi."
 Dixit, et instigans clamosa voce molossos,
 Undique correptum fecit inire fugam.
 Serius hic, illi citius currendo retentum
 Morsibus attrahant præcipitantque soli.¹
 Ante tamen morsu nimium Grimbaldus² iniquo
 Arripiens caudam, dimidiarat eam.³
 Funditus oblitus quidnam portaret, et illud,
 Quod sua præcipue vitrea vasa forent,
 Ex quo corripuit canis hunc, caudamque momordit,
 Seque suumque simul⁴ præcipitavit onus.

Infortunium Burnelli.

Omnia vasa simul casu periire sub uno;
 Rem fragilem potuit frangere causa levis,
 Parta labore gravi leviter cecidere, dolorem
 Perpetuum domino parturiendo suo.
 Illa remanserunt tantum quod nulla fuerunt;
 Nil nisi vasorum fragmina sola manent.
 In tenues aures⁵ substantia tota recessit,
 Deperiire simul spesque laborque suus.
 Hinc queritur caudam Grimbardo dimidiatam;
 Hinc dolet⁶ expensas deperiisse suas.
 Anget utrumque malum, misero satis esset in unum,⁷
 Anxius ille gemit quem duo damna gravant.
 An labor? an sumptus? an cauda recisa? dolori⁸
 Debeat esse magis dinumerare nequit.
 Nam labor est cassus, sumptus periire, recisam
 Nemo potest caudam restituere sibi.

¹ solo, B. P.

² Grimbaldus, B.

³ This line ends a leaf in MS. B.,
 after which several leaves of the
 manuscript are lost.

⁴ simulque suum, P.

⁵ In tenues aures, P. A. B. and
 C. agree in the reading aures.

⁶ Hinc dolor, P.

⁷ in uno, P.

⁸ dolore, P.

Anxietas animi crescit, stimulata¹ dolore,
 Alternantque² vices hinc dolor, inde pudor.
 Plus tamen affligit pudor, hinc³ comitante dolore,
 Quam faceret solus absque pudore dolor.
 Totus in ore canum miser et miserabilis ille
 Volvitur, et soli vix sibi vita manet.
 Nec prius a misero se continuere molossi
 Donec Fromundus vix cohiberet eos.
 Frater Fromundus, fratrum de more suorum,
 Non ferus, immo fera dissimulando diu;
 Ut solet illius gentis genus illud iniquum,
 Vix etiam tandem tendere coepit eo.
 Non tamen accelerans, ni cum pulsatur ad ollam,
 Ut solet ad mensam ventre docente viam;
 Sed pede spondaico gressu gradiens asinino,
 Ut solet ad laudes nocte venire venit;
 Extendensque manum, dicto, benedicite! ha! ha!
 Dixit, et amovit⁴ corripuitque canes.

Responsio Burnelli [ad Fromundum.]

Cui Burnellus ait: "Nunquam sis tu⁵ benedictus,
 "Sed maledicaris tempus in omne tuum!
 "Num Benedictus ita docuit vos, in peregrinos
 "Instigare canes? Num⁶ Benedictus ita?
 "Hic est ordo novus; hæc nova regula, frater,
 "Observanda tibi, tradita jure novo.
 "Nunquid Cisterci canon fuit iste⁷ repertus?
 "Venit et hinc ad nos ordinis iste rigor?
 "Numquid in hoc anno qui convenere sub uno
 "Istud præceptum constituere patres?
 "Summi pontificis canibus vexare ministrum?
 "Nescio si vobis regula vestra jubet.

¹ simulata, P.

² Alternantque, P.

³ hunc, P.

⁴ amovuit, P.

⁵ tu sis, P.

⁶ Non, P.

⁷ ipse, P.

"Nescio si vobis liceat morti dare quenquam,
 "Præcipue causa non præeunte necis.
 "Pontificis summi medicamina maxima portans
 "Huc ego perveni, nil meditando mali.
 "Per sata transivi fateor peregrinus, et hospes;
 "Quo tamen erravi callis apertus erat.
 "Semita magna fuit, quam rebar et esse plateam,
 "Tum quia lata nimis, tum quia trita satis.
 "Error inest facto, non præmeditata voluntas;
 "Si qua fuit culpa, non nisi parva fuit.
 "Culpa levis tanto non est¹ plectenda rigore;
 "Mitior in minimis debuit esse modus.
 "Quamvis culpa foret, etiam dignissima plecti,
 "Hoc plectenda modo non fuit illa² tamen.
 "Criminis ad pondus deberet poena rependi,
 "Major poena suo crimine crimen habet.
 "Summi pontificis ego nuncius atque minister
 "Pacificus veni, devia forte sequens.
 "Pontificis summi timor et reverentia vestrum
 "Debuit ex³ aliqua parte levare malum.
 "Quod tamen auxerunt; non est in partibus istis
 "Qui timeat Dominum pontificemve suum.
 "Non mihi, sed Domino, gravis est injuria facta;
 "Nostram papa suam vindicat ipse Deus⁴
 "In dominum papam transgressio facta redundat,
 "Læditur et tanto curia tota malo.
 "Horrendum facinus, tam detestabile factum,
 "Tam gravis excussus⁵ nunquid inultus erit?
 "In domini papæ contemptu tam manifesto
 "Roma nisi fuerit usa rigore suo,
 "Ut breve sit dedecus, longum sit decus amicis,⁶
 "Hostibus eveniant dedecus atque decus.

¹ non est tanto, P.

² ipse, P.

³ Debuit in aliqua, P.

⁴ Noster papa suam vindicat ipse decus, P.

⁵ excussus, P.

⁶ longum decus est et amicis, P.

- " Non erit ulterius quævis metuenda potestas,
 " Sed quod cuique¹ libet jure licebit ei.
 " In dominum nostrum papam dedecusque redundat,
 " Cætera sustineo vulnera solus ego.
 " Damnum marcarum plusquam duo millia constat,
 " Sumptibus exceptis, absque labore viæ.
 " Quanti sit dedecus at nescio,² noverit ille
 " Ad quem spectat honor, spectat et istud onus.
 " Est dedecus magnum, sed summus præsul utrumque
 " Puniet ad libitum, criminis ultor erit.
 " Curia Romana, quæ dignis digna rependit,
 " Pro meritis dignis præmia digna dabit.
 " Causa gravis, gravior persona, gravissima damna
 " Esse patet, magnum singula pondus habent.
 " In dominum papam specialiter ista redundant,
 " Læsus et est graviter; vulnus utrumque patet.
 " Quod gravius dicet, citius leviusque remittet;
 " Quod levius, poena sub graviore cadet.
 " Læsus honor lacrimis poterit precibusque piari,
 " Ne nimis ulcisci se videatur in hoc.
 " Damna sed illius nulla ratione remittet;
 " Mitis erit, redimi sed patiat³ ea.
 " Dummodo solvendus⁴ fuerit Cisterci⁵ ordo,
 " Nil sibi de toto deperiisse potest.
 " Aut decimas solvant, et⁶ braccis lege perenni,
 " Quamvis inviti, posteriora tegent.⁷
 " Clastra nec exhibunt, perdentque novalia passim,
 " Aut tria mercarum millia plena dabunt.
 " Sortem cum poena solvent tria milia plena,
 " Et nisi festinent solvere mille dabunt.
 " Sed quid erit de me? Quænam vindicta sequetur?
 " Qualiter ulciscar sic laceratus ego?

¹ cuiuslibet, A.² dedecus hoc, nescio, P.³ patietur ea, P.⁴ solvendo, P.⁵ Cistercius, P.⁶ aut, P.⁷ tegant, P.

- " Papa quidem statuet ne quis de fratribus extra
 " Septa sui claustr¹ quolibet ire queat.
 " Quam si quis fuerit legem transgressus, eorum
 " Hæc tria perpetuo jure sequantur² eum.
 " Nunquam vina bibat,³ nisi cruda legumina gustet,
 " Sitque gravis culpa poena perennis ei.
 " Hæc de jure poli faciet mihi papa libenter;
 " Sed de jure fori quid genus omne meum?⁴
 " Istud erit quod ego faciam statuuisse per orbem,
 " Si fuerit tanto tempore vita comes.
 " Istos conversos, quos perversos magis esse
 " Constat, ut ex factis nomina certa trahant.
 " Ecclesiæ portam quisquis conspexerit extra,
 " Mox oculos dextros auferat atque pedes.
 " Et nisi campana collo dependeat una,
 " Mentula tollatur, quodque colaret ei.
 " Dentur eis braccæ, vinum tollatur in ævum,
 " Damnaturque⁵ caro, piscis, et ova simul.
 " Sufficiant cunctis duo cocta legumina tantum,
 " Vel potius cruda, sit nisi festa dies.
 " Hæc ego cuncta meos faciam stabilire parentes,
 " Ne sit in æternum res habitura modum.
 " Hæc etiam papa sic confirmabit in ævum,
 " Subscribetque suas curia tota notas."

Simulatio fratris Fromundi.

- Talibus auditis, timuit Fromundus, et ultra
 Quam credi poterit obstupefactus ait:
 " Si sciat hæc abbas, nec eum res tanta latebit,
 " Culleus aut certe mors mihi certa manet.
 " Quis furor impegit canibus vexare ministrum
 " Pontificis summi? Non ita rebar ego.

¹ sequentur, P.² bibet, P.³ malum, P.⁴ damnaturque, P.

" Nunc opus est facto, sed et hoc¹ nimis accelerato
 " Nunc opus auxilio consilioque mihi.
 " Constat enim quod si vivens discesserit iste,
 " Res nulla poterit conditione tegi.
 " Blanditiis opus est multis insistere, donec
 " Una dies veniat quæ sit ad istud opus.
 " Tollere de medio decet hunc, ne tota per ipsum
 " Gens pereat, nostra depereantque loca.
 " Sed nimis astute tantum scelus est faciendum;
 " Et procul a populo convenit istud agi.
 " Nam si fama loquax quicquam cognoverit inde,
 " Pejus erit multo quam fuit ante malum.
 " Plus etiam fratres mihi sunt quam fama timori,
 " Nam furor illorum nescit habere modum.
 " Fama potest aliquo saltem moderamine flecti,
 " Illos cum furiunt flectere nemo potest.
 " Fratribus atque foro par est committere quicquam,
 " Prodere² quod timeam, vel latuisse velim.
 " Una fori facies, fratrum sunt mille, quid ergo?
 " Quod cupis occultum reddere nemo sciat.
 " Menstrua namque fides faciem cum tempore mutat;
 " Ne credas fidei, sit mihi fida tibi.³
 " Qui se multorum fidei committere curat,
 " Auguror hunc leviter posse carere fide.
 " Res erit arcana, quæ sunt facienda seorsum
 " Nemo sciat; satis est ut solus ipse⁴ sciam.
 " Quid moror? accedam supplex, veniamque precabor,
 " Reddere promittam perdita quæque prius.
 " Accipiam stultum, socium simulabo fidelem,
 " Committet sese credulus ille⁵ mihi."
 Dixit, et accessit supplex, veniaque petita,
 Plus quam perdiderat reddere spondet ei.

¹ ad hoc, P.² Perdere, P.³ sit mea fida mihi, P.⁴ solus ut ipse, P.⁵ ipse, P.

Hospitiique mora longos relevare labores
 Obtulit, et molli membra fovere toro.
 Spondet opes, medicos, generalia festa, salubris
 Aeris accessum, quicquid et ipse velit.
 Nil deerit votis, simul et semel omne quod optat
 Accidet, accedat ipse videre locum.
 Nam prope Lugdunum Rodani conterminus¹ undis
 Est situs arboribus consitus² ille locus.
 Est alter Paradisus ibi, quia quicquid habere
 Mens humana cupit terra beata parat.
 Ipse loci dominus domui disponet, ut ejus
 Cederit³ arbitrio, nemo rebellis erit.
 Serviet ad nutum famulus, venietque vocatus,
 Quisque placebit ei, quisque sequetur eum.
 Ipse modum dicet sibi,⁴ quo servire clientes
 Hos velit aut illos,⁵ nemo resistet ei.
 Nec novus hospes erit,⁶ nec ut advena cras redi-
 turus,
 Sed quasi perpetuus civis in urbe sua.
 Postulat, adjurat, hortatur, et omnia spondet,
 Vimque facit precibus, voce manuque trahens.

Dissimulatio Burnelli.

Annuit ille libens, tamen hac sub conditione,
 Tollat ut e medio mors inopina canes;
 Comperiensque dolos Fromundi, dissimulare
 Rem studet, et risu⁷ palliat ore levi.
 Dixit et ipse⁸ sibi secum duo verba, nec illa
 Sic tamen audiret ut suus hospes ea.
 " En aliud minans aliud meditatur asellus,
 " Eventus varios dissona vota tenent.

¹ stat terminus, P.² consitus, A.³ Sedeat arbitrio, P.⁴ dicet tibi, P.⁵ Hos vocat et illos, P.⁶ eris, P.⁷ et risum, P.⁸ ille, P.

" Saepe solet vitio virtus velocior¹ esse.
 " Praevenit et morbum cura diserta gravem.
 " Fraude cadunt fraudes, falluntur et artibus artes,
 " Obruiturque dolus praeviente dolo."
 Nec mora, Fromundus, correptis fuste² molossis,
 Disponit socium fallere fraude suum.³

[*Quomodo Burnellus vindicat se de fraude Fromundi.*]

Cumque super ripam Rodani⁴ graderetur asellus,
 Et prope Fromundus subsequeretur eum,
 Cernens Burnellus quantum foret aptus, iniquis
 Saltibus et subitis mortibus ille locus,
 Impulsu subito summa de rupe rejectum
 Fromundum Rodani fecit ad ima vehi.
 Interceptus aquis mortem gustavit in undis;
 Lusus et est propriis artibus ipse prior.
 Tunc cecinit carmen resonum Burnellus, et altis
 Vocibus exultans, ora resolvit ita.

*Canticum Burnelli [post praecipitationem Fromundi.]*⁵

" Cantemus, socii! festum celebremus, aselli!
 " Vocibus et votis organa nostra sonent.
 " Exultent asini, laeti modulentur aselli,⁶
 " Laude sonent celebri tympana, sistra,⁷ chori!
 " Grimbaldus periit, sociique sui perierunt;⁸
 " Mors hostes rapuit quatuor una meos.
 " Fromundus cecidit, Rodani submersus in undis;
 " Lusus et est subito legibus ipse suis.

¹ *velociter*, P.

² *corruptis fuste*, P.

³ *sua*, P.

⁴ *Rhodani ripam*, P.

⁵ The words in brackets are added in P.

⁶ This and the previous line are omitted in P.

⁷ *cistra*, A.

⁸ *periere*, P.

" Incidit in laqueos frater Fromundus iniquos,
 " Quos tamen ipse sibi texuit arte sua.
 " Quem voluit sapiens stultum delere scienter,
 " Stultus et ignorans praecipitavit eum.
 " Corruit in foveam praiceps Fromundus, in illam
 " Quem manibus propriis federat ipse prius.
 " Ne via longa foret, saltu Fromundus in uno.
 " Complevit cursum nescius ipse suum.
 " Saltus erat subitus, rupes praerupta deorsum,
 " Fluminis unda rapax, alveus absque vadis.
 " Quem¹ nunquam didicit saltum² docuisse probatur;
 " Non opus est alio, sufficit unus ei.
 " Exultet Rodanus celebri de laude triumphii!
 " Fromundus cecidit, florida psallat humus!"

[*Sepultura fratris Fromundi.*]

Mortuus est igitur³ postquam Fromundus, et undis
 Extractus, patrio sunt data membra solo.
 Cujus busta videns cum pertransiret asellus,
 Flevit, et inciso marmore scripsit ita.

Epitaphium fratris Fromundi.

" Fratribus exemplum frater Fromundus in aevum
 " Hunc titulum vivo cepit ab hoste suo;
 " Quem celer ac sapiens stultum tardumque putavit⁴
 " Fallere, praeviens ipse fefellit eum.
 " Sic tardus celerem, sic sic stultus sapientem
 " In saltu celeri desipuisse dedit.
 " Sic fraus fraude perit, sic ars deluditur arte,
 " Sic dolus et fraudes praemia digna ferunt.
 " Saltus Fromundi fratres memorentur⁵ iniqui,
 " Prosit ut a simili nota figura mali."

¹ *Quae*, P.

² *salta*, P.

³ *ergo*, P.

⁴ *peraddat*, A., changed in the

margin by a little later hand to *parabat*.

⁵ *memorantur*, P.

[*Burnellus cauda amissa de statu suo futuro
præcogitat.*]

His igitur¹ gestis patrias Burnellus ad oras
Festinat celeri corpore, mente, pede.
Sed quia pauper erat, expensa deficiente,
Mendicando suum sæpe retardat iter.
Sæpe suos casus secum memorando retractat,
Dixerat et dudum quid Galienus ei.
Quoque magis pensat propriæ² discrimina sortis,
Se magis accusat,³ sic sibi sæpe loquens:

[*Locutio Burnelli seipsum redarguendo de inertia et
stultitia.*]

" Non sum Burnellus sapiens, sed iners, et asellus
" Semper, et in primis stultus, hebesque nimis.
" Stultus ego natus sum, stultus et ante creatus,
" Quamque diu fuero, non nisi stultus ero.
" Stultus et ipse pater meus, et stultissima mater,
" Dat natura mihi desipuisse mea.
" Quod natura dedit, quod tractu temporis hæsit,
" Hæret, et est remanens, nec removetur idem.
" Vah! quis ego? quid ego?⁴ qualis? quantumque pu-
dendus?⁵
" Si bene perpendam, nescio, quid sit ego?⁶
" En ego consumpsi pariter cum corpore sumptus,
" Cumque labore meo tempus et ipse meum.
" Jamque satis senui, nec adhuc nisi desipuisse
" Me fateor facto, res facit ipsa fidem.
" In sene sensus hebes multum solet esse pudori;
" Ni sensus sapiant,⁷ est pudor esse senem.

¹ ergo, P.

² propriæ pensat, P.

³ excusat, P.

⁴ quid ego? quis ego?, P.

⁵ ponendus, P.

⁶ quis sin ego, P.

⁷ sapiat, P.

" Vertitur in risus juvenum delira senectus,
" Nec redimunt¹ damnum tempora lapsa suum,
" Quantumcunque senex sapiat, tamen ecce juvenus
" Semper delirum somniat esse senem.
" Et si deliret² quisquam, pariterque senescat,³
" Judicio juvenum nil nisi stultus erit.
" Hoc habet innatum multis comitata senectus,
" Quo plus desipiat plus sapuisse putet.
" Nosse satis potui verbis vultuque magistri,
" Quam⁴ mea vota forent a ratione procul.
" Ha! quotiens voluit ea quæ nocitura putabat
" Dissuadere mihi, si licuisset ei.
" Sed furor infelix et mens mea cæca futuri
" Sprevit, et irrisit utile quodque magis.
" Et quid erit propriam cum mane revertar in urbem,⁵
" Non demutata⁶ conditione mea?
" Error posterior pejor quandoque priore
" Esse solet; vereor posteriora mea.
" Nonne revertentem præses populusque videbunt?
" Nonne meos casus curia tota sciet?
" Diceturque mihi, 'Qualis dicessit ab urbe,
" 'Ecce reversus adest, nil novitatis habens!'
" Ista quidem dici possent, si, quæ modo non est,
" Integra cauda foret ut fuit ante mihi.
" Ergo quid inspecto tanto discrimine dicent?
" Num poterunt risus continuisse suos?
" Risus ero populis, risus totius et urbis,
" Risus erit magno cauda recisa foro.
" Si non ante fuit populi Burnellus in ore,
" Tunc erit, et digito quisque notabit eum.
" Quosque loqui prohibet claustris censura, tacentes
" Clamabunt digito, cauda recisa fuit.

¹ rediment, P.

² delirat, P.

³ senescit, P.

⁴ Quod, P.

⁵ ad urbem, P.

⁶ Novum mutata, P.

- " Sicque loquax digitus redimendo silentia verbi¹
 " Monstrabit signis dedecus omne meum.
 " Si de tot vicibus posses, Burnelle, vel unam
 " Surripuisse tibi, quantus et ipse fores!

[Burnellus proponit studere antequam redeat ad
 parentes.]

- " Est melius quod non redeam mutilatus in urbem,
 " Donec prisca tegam crimina sorte nova.
 " Corpus adhuc sanum superest, patiensque laborum,
 " Nondum centenus sum nisi fallar ego.
 " Sum levis et fortis, nec adhuc virtute solutus,
 " Sensus hebes studiis exacuendus erit.
 " Pervigiles studii longa de nocte labores,
 " Et caput et corpus hoc bene ferre potest.
 " Restat et annorum numerus de jure legendus
 " Plurimus, usque patri comparar ipse meo.²
 " Non mihi virga gravis puerorum more nocebit;
 " A puero didici multa flagella pati.
 " Pes vagus a studii non me revocabit amore,
 " Qui magis accrescit ex gravitate mea.
 " Ætatis gravitas mihi de levitate cavebit,
 " Alleviabit onus consuetudo frequens.³
 " Nec pudor annorum, quamvis puerilia discam,
 " Jam coget⁴ senior deseruisse scholas.
 " Non timor⁵ impedit vel desperatio, cœptis
 " Quo minus insistam nocte dieque meis.
 " Utque nihil timeam, labor improbus omnia vincet,⁶
 " Et Deus audaces ipse juvare solet.

¹ redimenda silentia verbis, P.

² In P. these two lines are given
 thus:—

Plurimus annorum numerus de jure
 legendus
 Restat, ut usque patri comparar
 ipse meo.

³ In P. the line is given thus:—
 Consuetudo frequens alleviabit
 onus.

⁴ cogit, P.

⁵ Non pudor, P.

⁶ vincit, P.

- " Parisius veniam, studioque vacando decenni
 " Artibus insistam; non remorabor iter.
 " Postea Boloniam¹ Domino ducente revertar,
 " Legales apices conciliare mihi.
 " Pagina divina necnon decreta laborum
 " Finis erunt, fuerit si mihi vita comes.
 " Sicque meum² nomen alio præeunte Magister
 " Burnellus dicar nomine reque simul.
 " Si quis Burnellum non addens forte Magistrum
 " Dixerit, ille mihi publicus hostis erit.
 " Nominis ergo mei fama præeunte celebri,
 " Subsequar orator publicus, absque pari.
 " Obvius adveniet populo comitante senatus;
 " Plebs ruet et dicet, 'Ecce Magister adest!'
 " Præsulis et fratrum concors sententia, nostro
 " Se volet auxilio consilioque regi.
 " Illud erit stabile quod nos statuemus in urbe,
 " Verba sed et nostra³ legis ad instar erunt.
 " Quod minus in cauda, quod et æquo majus in aure,
 " Tunc fuerit, redimet nomen honore suo.
 " Majus erit lucrum nostrum quam damna fuerunt;
 " Gloria finalis crimina cuncta teget."⁴

Qualiter Burnellus vadit Parisius, et de ejus comite
 in via.⁵

- Talia dum replicat, comes est sociatus eunti,
 Parisius tendens sarcinulasque ferens.
 Cui Burnellus ait, dicto dedit oscula, querens
 Quis sit, et unde satius,⁶ quo citus ire velit.
 Ille refert, "Siculus ego sum, cupiensque doceri
 " Parisius propero; sit via tuta, precor!"

¹ Coloniam, P.

² Sitque meum, P.

³ sed nostra, P.

⁴ nostra teget, P.

⁵ In P. the rubric stands thus:

Qualiter Brunellus vadens Parisios
 invenit in via socium Gerhardum.
 The MSS. have Arnaldus for Ger-
 hardus. Arnaldus in C.

⁶ satius, P.

Cui Burnellus ait, "Tria sunt communia nobis,
 "Votum, causa, solum; sit via quarta, peto."
 Annuit Arnoldus,¹ socioque ferenda petenti
 Capsas et libros tradidit ille suos.
 Inde simul dextris sociali foedere junctis,
 Parisius properant pectore, voce, pede.
 Dumque² simul pergunt, socio Burnellus eunti
 Quis sit et unde refert, quæ sibi causa viæ,
 Quos tulerit casus, quæ sit discrimina passus,
 Qualiter acciderint illa vel illa sibi;
 Qualiter a patria primo discessit, et ad quid,
 Consilium dederat quod Galienus ei;
 Brunettæ casus varios, causamque³ Bicornis,
 Actibus expositis tempus utrumque notans;
 Qualiter accepit a Truffatore Salerni,
 Londoniis orto,⁴ vitrea vasa decem;
 Qua ratione canes frater Fromundus in illum
 Miserit, et quantum perdidit ipse miser;
 Inde canum mortem narrat, saltumque sequentem
 Fratris Fromundi, iudiciumque Dei.
 Addidit et titulos bustali marmore scriptos,
 Nunc quoque Parisius qua ratione petat.
 Talia dicenti casusque suos memoranti,
 Reddidit Arnoldus⁵ talia dicta⁶ sibi.

Narratio Arnoldi de filio presbyteri et pullo gallinæ.

"Quam variis vicibus humanæ res variantur,
 "Non est res facilis dinumerasse⁷ mihi.
 "Quam minima causa magnum discrimen oriri
 "Possit, ab effectu res manifesta docet.
 "Contigit Apuliæ, celebri res digna relatu,
 "Tempore Willelmi principis hujus avi.

¹ Gerhardus, P.

² Cunque, P.

³ casumque, P.

⁴ Londoniis orto, P.

⁵ Gerhardus, P.

⁶ talia verba, P.

⁷ dinumerare, P.

"Presbyter urbanus quidam, digressus ab urbe
 "Longius, agrestem coepit habere casam.
 "Cui bene¹ temporibus cunctis sua rura colenti,²
 "Multotiens segetum copia multa fuit.
 "Fecerat et natos propria de conjuge, dici
 "Conjux presbyteri si licet absque nota.
 "Quorum Gundulfum quendam, quem vidimus ipsi,
 "Cum puer esset adhuc, contigit esse domi.
 "Cumque foret frugum custos patris, ostia servans,
 "Consuevit virgam sæpe tenere manu.
 "Accidit³ ergo semel, pullis comitantibus ejus,
 "Coppa quod intraret horrea,⁴ grana legens.
 "Cumque suam matrem pulli sequerentur egentes,
 "Ostia presserunt improbitate sua
 "Quos puer elata virga quam forte tenebat
 "Cedere præsumpsit atque fugare foras.
 "Qui, quoniam turbatus erat, plus institit sequo,
 "Transgressus verbis verberibusque modum.
 "Ira quid expediat, dum non discernit, inique
 "Plurima dispensat præcipitando gradum.
 "Sæpe levi jactu constat jactura perennis,
 "Atque levi puncto pignora cara cadunt.
 "Cumque puer virgam nimis exerceret in iram,
 "Contigit ut pulli tibia fracta foret.
 "Tibia fracta diu pullo pariterque parenti
 "Tristitiæ causa non mediocris erat.
 "Hinc dolor, hincque pudor, pullum stimulavit in
 "iram,
 "Ut cuperet puero reddere posse vicem.
 "Tempore crescente caro consolidata recrevit,
 "Obduxitque cutis vulnera veste nova.
 "Ossa diu fracta multum⁵ doluere dolore,
 "Vulneris inflicti corde tenente notam.

¹ Cui dum temporibus, P.

² colebat, P.

³ Contigit, P.

⁴ cirrea, P. Perhaps a mere mis-

print; orrea (for horrea) is the reading of all the manuscripts.
⁵ nimium, P.

- "Vulneris exterius satis est obducta cicatrix;
 "Cruda sed interius vulnera corda tenent.
 "Jam proscripta diu, proprias remeavit ad oras
 "Tibia, sed facti mens memor exul agit.
 "Pes graditur recte, femur est sine vulnere sanum;
 "Nil sapit elisum, tibia sana coit.
 "Claudicat ast animus, pectus sine vulnere languet,
 "Cor queritur, mens est ulcere plena gravi.
 "Ultio suspensa, sine qua mens læsa quieti
 "Nil habet, expectat pervigil ante fores.
 "Nulla quies mentis læsæ, nullumque levamen,
 "Nil nisi vindicta pectora læsa levat.¹
 "Non mergus stagnum, fugientem non lupus agnum,
 "Turba canum leporem, vel fera capta fugam;
 "Nec plus piscis aquam, nec ave plus nisus alaudam,
 "Quam mens vindictam læsa videre cupit.²
 "Sic quoque Gundulfi pullus cupiebat iniqui
 "Sumere vindictam, si locus esset ei.
 "Creverat in gallum sextum jam pullus in annum,
 "Fungens³ defuncti patris honore sui.
 "Creverat et multum⁴ jam jam Gundulfus in altum,
 "Jamque suo patri substituendus erat.
 "Jam nihil obstabat, jam nil deerat, nisi solus
 "Ordo sacerdotis nuper habendus ei.
 "Presul enim victus precibus meritisque beati
 "Rufini vota censuit esse rata,
 "Constituitque diem quo sanctificatio tanta
 "Debuit impendi more, modoque⁵ loci.
 "Sabbata Natalem Domini præeuntia festum
 "Terminus est positus,⁶ urbs Tarabella⁷ locus.
 "Gundulfum provehi cupiunt gaudentque parentes,
 "Jamque parant festis munera digna suis.

¹ *levet*, P.² *citam* in the text of A., corrected to *cupit*. *aitam*, i. *cupit*, C.³ Corrected to *functus* in the margin in A.⁴ *Creverat in multum*, P.⁵ *locoque*, P.⁶ *est punctus*, P.⁷ *Carabella*, P.

- "Ante diem festum generalia festa parentes¹
 "Ut faciant, veniunt conveniuntque simul.
 "Aula patet cunctis, onerant cibaria mensas,
 "Indulgentque nimis potibus atque cibis.
 "Bacchus adest festo, patulo diffusus in auro,²
 "Exhilarans populum sanctificansque locum.
 "Nox aderat, qua³ mane citus Gundulfus ad urbem⁴
 "Profecturus erat, sanctificandus ibi.
 "Ad gallicantus primos iter arripiendum
 "Esse volunt, aberat nam locus ille procul.
 "Mandatur famulis tempus, præscribitur hora,
 "Qua profecturus mane citandus erit;⁵
 "Scilicet ut studeant cantus audire priores
 "Quos dederit gallus nuncius ante diem.
 "Sufficietque⁶ satis si tunc surrexerit ille,
 "Nam nox longa nimis, nec grave restat iter.
 "Gallus ut hæc verba vigili percepit in aure,
 "Gaudet, et exultat pectore, voce tacens.
 "Tanta quidem super his fuit exultatio cordis,
 "Ora quod a laude vix cohibere potest.
 "Quodque præoptabat multum differre tacendo,
 "Vocibus explosis accelerare parat.
 "Quam dolor excludit immutant⁷ gaudia vocem,
 "Hæc sua plectra monent, hic reticere jubet.⁸
 "Inter utrumque manens, neutri consentit, utroque
 "Vincitur, et vincit, voce tacente tamen.
 "Jam nox tota fere fuerat consumpta bibendo,
 "Cum jam fessa mero dant sua membra toro.
 "Tempora nocturna, studio delusa bibentum,
 "Nec bene distincta, præteriere cito.
 "Nec mora potantum potuit noctem remorari,
 "Quin non consueta lege ligaret eos.

¹ This line is omitted in P.² *paulo diffusus in auro*, P.³ *cum*, P.⁴ *in urbem*, P.⁵ *erat*, P.⁶ *Efficeretque*, P.⁷ *imittunt*, P.⁸ *hæc reticere jubent*, P.

- " Affuit interea cantandi temporis hora,
 " Sed cantor vocem supprimit¹ atque sonum.
 " Vox silet, et cantor, potus² siluere ministri,
 " Pocula, nox, somnus quos vigilare vetant.
 " Admiransque diu gallina silentia galli,
 " Et quod ab officio cederet ipse suo,
 " Leviter accedens sponso, suggessit in aure,³
 " Quod jam transissent tempus et hora simul.
 " Qui respondit ita, 'Noli vexare, quiesce!
 " 'Semper eris stulta; stulta, recede, precor!
 " 'Vae cui stulta comes sociali fœdere nupsit!
 " 'Non erit illius absque dolore torus.'
 " Nec minus illa tamen, nimis importuna, marito
 " Institit, ut noctis tempora certa notet.
 " Ille sed e contra tentans cohibere loquacem,
 " Porrigit inde preces, intonat inde minas.
 " Illa tamen jurat, nisi tanta silentia solvat
 " Ille, quod illa canet, concutietque domum;
 " Impatiensque moræ, raucas de gutture voces
 " Profert, quaque potest voce sonare sonat.
 " Qua tamen audita, quidam respondit eidem,
 " 'Desine, Coppæ, precor, nam nihil est quod agis.
 " 'Quamvis gallina nocturno tempore cantet,⁴
 " 'Non ideo citius lux oriunda venit.'
 " Nox⁵ ruit interea, domus ebrietate profunda
 " Tota sepulta jacet, dormit et ipse vigil
 " Omnia somnus iners operit, Gundulfus et ipse
 " Dormit, et in somnis somnia grata videt.

¹ *subripit*, P.² *toti*, P.³ *in aurem*, P.⁴ *cantat*, P.⁵ *Mor*, A.*Somnium Gundulfi.*

- " Ordine suscepto jam se putat esse reversum,
 " Indutusque sacris jam celebrare parat.¹
 " Cantorisque videt niveo sub tegmine gallum
 " Obtinuisse vices, atque tenere chorum.
 " Introitus missæ, quem gallus voce sonora
 " Omnibus invitis intulit, iste fuit:
 " 'Omnia quæ, domine,² nobis fecisse videris,
 " 'Judicio justo facta fuisse liquet.'
 " Cumque³ calix magnus vinoque repletus, adesset,
 " Hæsit, et a fundo viscera tota tulit.
 " Cumque calix saperet, absumptus et ipse fuisset,
 " Cætera perfecit ordine cuncta suo.
 " Sed finem missæ, cum cantor debuit, 'Ite,'
 " Dicere, conticuit, signa nec ulla dedit.
 " Talibus obstupuit visis Gundulfus, et altis
 " Vocibus exclamans,⁴ 'Est,' ait, 'estne dies?'
 " Cui respondentes famuli dixere, volenti
 " Surgere, 'Sustineas, tempus adesse tuum.
 " 'Nondum cantavit gallus, qui tempora noctis'⁵
 " 'Novit et assignat singula voce sua.
 " 'Quamvis vellemus furari tempora, nobis
 " 'Invitis, gallus significaret ea.
 " 'Novit enim melius quam nos discrimina noctis,
 " 'Pars quota transierit, pars quota restat adhuc.
 " 'Committamus ei surgentes tempora noctis,
 " 'Qui non dormitat sit vigil ille tuus.⁶
 " 'Nox est longa nimis, superest pars maxima⁷ nobis;
 " 'Verte latus, dormi, non breve tempus habes.

¹ The lacuna in MS. B. ends here.² *dare*, P.³ *Cum calix*, A., but the reading of the text is that of B. and P.⁴ *exclamat*, P.⁵ *noctis*, P., in which the two in-

termediate lines are omitted, and the next pentameter is given as depending on this hexameter.

⁶ This and the preceding line are taken from B.⁷ *plurima*, B.

" Nox hiemalis enim tribus est perlonga diebus,
 " Nec sub¹ momento dissiluisse potest.
 " Nos vigiles erimus, gallo mediante fideli,
 " Qui quamvis vellet subticuisse nequit.
 " Gallus ad hæc tacite gallinæ dixit in aure,²
 " Obses ego vobis nec fidejussor ero.
 " Ut poterit,³ fiat, lex est, quam tessera⁴ dictat;
 " Qui jacet, hic jaceat, qui bibit, ille bibat.⁵
 " Dum loqueretur ita, clarum jam mane fenestras
 " Intrat, et ad rimas lux manifesta ruit.
 " Jam Phœbus radios toto diffuderat orbe,
 " Jamque bobus junctis vergit arator humum.
 " Gundulfus surgens, et palmis pectora tundens,
 " 'En,' ait, 'en mallem mortuus esse modo!
 " Et nimis accelerans, strato femoralia linquens,
 " Protinus ad stabulum sternere currit equum.
 " Frenum cum sella transacta nocte bubulci
 " Transtulerant, solito nec fuit illa loco.
 " Insilit ille⁶ tamen, frenum redimente capistro,
 " Nec redit⁷ ad patrem qui⁸ benedicat ei.
 " Fortiter elisus⁹ cursu dum transvolat urbem,
 " Corruit in terram, largus¹⁰ aberrat equus.
 " Institit ergo pedes, sed cum pervenit in urbem,
 " Ordinibus factis, serior hora fuit.
 " Omnibus expletis præsul secesserat aris,
 " Nec locus exstabat, nec fuit hora super.¹¹
 " Lectio tota fuit perlecta, legensque 'Tu autem,'
 " Dixerat, et pueri vox resonarat 'Amen.'
 " Quid faceret Gundulfus ad hæc,¹² medicina dolori
 " Restabat nulla quam¹³ remeare domum.

¹ Nec ab, P.² in aurem, P.³ poterat, P.⁴ tessera, A. B.⁵ Qui jacet ille bibit, qui bibit ille
 laet, B.⁶ inde, P.⁷ cedit, P. Hoc rediit, C.⁸ quo, B.⁹ elisum, B.¹⁰ lapsus, B.¹¹ These two lines are omitted in
 P.¹² hoc, P.¹³ vinea restabat quam, B.

" Ergo domum propere tristis, multumque¹ pudore
 " Confusus, rediit,² flensque gemensque satis.
 " Hinc pater, inde parens, cum tota prole parentum,
 " Gundulfum plangunt pectore, voce, manu.
 " Confusi redeunt qui convenere parentes,
 " In lacrimas etenim gaudia versa vident.
 " Arguit hic vigiles, causatur et ille bibentes,
 " Impetit hic gallum, damnat et ille merum.
 " Talibus auditis, nido gallina relicto
 " Exiit, et gallo talia verba refert.

Querimonia gallinæ.

" Gundulfus noster rediit frustratus ab urbe,
 " Tristis, et in lacrimas totus abire parat.
 " Et pater, et genetrix, fratres,³ miseræque sorores
 " In lacrimas abeunt; omnia⁴ luctus habent.⁵
 " Quamvis Gundulfus liqueo suspensus obisset,⁶
 " Non possent ejus funera flere magis.
 " Imponuntque tibi culpam discriminis hujus,
 " Sis quasi totius causa caputque mali.

Sententia galli.

" Talia dicenti gallus respondit, 'Iniquam
 " Non puto, sed dignam, pro vice dare⁷ vicem.
 " Pullus eram quondam, Gundulfo percutiente,
 " Tibia fracta fuit, ipse recordor adhuc.
 " Materiam prior ipse mihi causamque doloris
 " Intulit, indicio tibia fracta manet.
 " Ipse prior risit, dum vulnera nostra dolerent,
 " Nunc ego derisum rideo lege pari.
 " Sic variat fortuna vices, sic gaudia luctus
 " Occupat, excelsa sic cecidisse solent.

¹ properat tristis, multoque, B.² rediens, B.³ frater, P.⁴ talia, P.⁵ habet, B. and P.⁶ abisset, P.⁷ pro vice reddo, B.

- "Exoptata diu dulcis medicina dolorum,¹
 "Sero licet veniat, grata venire solet.
 "Nunquam sera² venit morbi medicina cruenti,
 "Quolibet antidoto dummodo curet eum.
 "Quæ venit ex facili, nullo præeunte labore,³
 "Ultio delicti, dulcior illa venit.
 "Lætus ab hoste meo victor sine cæde⁴ triumpho,
 "Ultus et est animus ore tacente meo.
 "Bella gerant⁵ alii, sint nostra silentia nobis,
 "Voce tubisque tonent,⁶ nos tacuisse juvat.
 "Quo levius nobis cessit victoria belli,
 "Victoris tanto gloria major erit.
 "Non opus est armis, ubi vox suppressa triumphat;
 "Qui bene dissimulat et tacet, ille sapit.
 "Hostibus ergo meis lacrimæ pro sanguine stillent,
 "Vulneris obtineant ira dolorque vicem.⁷
 "Vulnus enim cordis dolor est, graviusque perurit
 "Intima quam gladius exteriora secat.
 "Exterioris enim levis est medicina doloris,
 "Sed vix aut nunquam saucia corda vigent.
 "Seriùs admittit animus solatia læsus,
 "Quam medicinales saucia membra manus.
 "Vix ea fatus erat gallus, cum morte soluti
 "Cesserunt pariter hinc pater, inde parens.
 "Mox, patre defuncto, patris est Gundulfus ab æde
 "Pulsus, et exterius tradita tota domus.
 "Gundulfusque miser, pauper, mendicus, et omni
 "Auxilio vacuus, cessit ab urbe procul.
 "Mansit apud multos tamen hoc memorabile factum,
 "Hocque patres natis sæpe referre solent.
 "Ut memores facti sic se moderentur ubique,
 "Ne de post facto⁸ pœnituisse queant."

¹ doloris, P.² sero, P.³ dolore, P.⁴ eum, cedo, P.⁵ gerunt, P.⁶ canant, P.⁷ vices, B.⁸ Ne dein post factum, P.

Qualiter Burnellus venit Parisius, et quid fecerit ibi.¹

Talia cum² pariter gradientes plura referrent,
 Parisius veniunt,³ hospitiumque petunt.
 Corpora fessa quies recreat, tenuisque diætæ
 Damna recompensat⁴ mensa calixque frequens.
 Ossa, cutem, nervos, quæ vel labor aut via longa
 Quassarat, refovent balnea, cura, quies.
 Burnellusque sibi minuit crinesque totondit,
 Induit et tunica se meliore sua,
 Pexus et ablutus, tandem progressus in urbem
 Intrat in ecclesiam, vota precesque facit.
 Inde scholas adiens, secum deliberat utrum
 Expediant potius ista vel illa sibi.
 Et quia subtiles sensu considerat Anglos,
 Pluribus ex causis se sociavit eis.
 Moribus egregii, verbo vultuque venusti,
 Ingenio pollent, consilioque vigent.
 Dona pluunt populis, et detestantur avaris,⁵
 Ferula multiplicant, et sine lege bibunt.
 Wessail et dringail,⁶ necnon persona secunda,
 Hæc tria sunt vitia quæ comitantur eos.⁷
 His tribus exceptis, nihil est quod in his reprehendas;
 Hæc tria si tollas, cætera cuncta placent.
 Nec tamen hæc ita⁸ sunt semper reprobanda, quod
 illis
 Esse locus nequeat tempore sive loco.
 Nam duo præcipue sunt exclusiva dolorum,⁹
 Lætitiaque vias insinuare solent.

¹ The rubric in P. is, *Qualiter
 Brunellus venit Parisios cum Ger-
 hardo comite suo.*

² jam, B.³ subeunt, B.⁴ recompensant, P.⁵ avaros, B. P.⁶ Wessayl cum drincheyl, B.
 Wessayl et drincheyl, C.⁷ eis, B.⁸ hæc tria, B.⁹ doloris, P.

Tertia res cohibet, quo¹ dicitur esse referta
 Gallia fermentum ne¹ nocuisse queat.
 Hinc comes Angligenis² prudens desiderat esse,
 Possit ut illorum conditione frui.
 Est in eis etiam quiddam, nam publica³ fama
 Somniat adjungi cur magis optet eos.
 Si de convictu mores formantur eisdem,
 Cur nihil accrescat si comes esse queat?
 Si quid eis præter sortem natura ministrat,
 Ante retrove⁴ bonum cur nihil inde ferat?
 Accelerans igitur studio, studiosis⁵ adhæsit,⁶
 Ut discat lepide grammaticæque loqui.
 Sed quia sensus habes, cervix prædura, magistri
 Dogmata non recipit, cura laborque perit.
 Jam pertransierat Burnellus tempora multa,
 Et prope completus septimus annus erat,
 Cum nihil ex toto quodcumque, docente magistro
 Aut socio, potuit discere⁷ præter ya.⁸
 Quod natura dedit, quod secum detulit illuc,⁹
 Hoc habet, hoc illo nemo tulisse potest.
 Cura magistrorum multumque diu laborabat,¹⁰
 Demum defecit, victa labore gravi.
 Dorso se baculus, lateri se virga frequenter
 Applicat, et ferulam sustinere manus.
 Semper ya⁸ repetit, nihil est quod dicere possit,
 Affectus quovis verbere, præter ya.⁸
 Vellicat hic aurem, nasum quatit ille recurvum,¹¹
 Excudit hic dentes, perforat ille cutem.
 Hic secat, hic urit, hinc solvitur, inde ligatur,
 Intonat iste minas, porrigit ille preces.

¹ qua, P.² Huic comes angelicus, P.³ quadam seu publica, B. quod-
dam cum publica, P. cum p., C.⁴ Antere retro, P.⁵ studiosus, B. and P.⁶ adhæret, P.⁷ dicere, B.⁸ iha, B. præter A.B., P.⁹ illic, B.¹⁰ denique laborans, B. diu stud-
isset, P.¹¹ retortam, B.

Sic in eo certant ars et natura vicissim,
 Ars rogat, illa jubet, hæc abit, illa manet.
 Quorum principia constant vitiosa fuisse,
 Aut vix aut nunquam convaluisse valent.
 A puero didicit Burnellus ya;¹ nihil² ultra
 Quam quod natura dat retinere potest.
 Quod fuit innatum servat natura, quod artis
 Sic abit, ut vento pulvis abire solet.
 Perdidit expensas, periitque labor, sed et omne³
 Quod fuit impensum conditione pari.
 Spes quoque deperiit caudæ superinstituendæ,⁴
 Sentit⁵ et Anglorum carmina⁶ falsa fore.

*Confessio⁷ Burnelli præ angustia, [et quomodo repre-
hendit se, cum nihil profecit].⁸*

Ergo recordatus tandem Burnellus ineptæ⁹
 Damna juventutis, se reprehendit ita:
 "Heu mihi! quod vixi,¹⁰ quis me furor egit, ut istas
 "Aggrederer partes Parisiique scholas?
 "Quid mihi cum studio, cunctoque labore petito?
 "Nonne satis potuit esse Cremona¹¹ mihi?
 "Alpibus emensis¹² et post mea terga relictis,
 "Stultus in extremis partibus orbis¹³ agor.
 "Ut quid¹⁴ in has partes patriaque domoque relictis,
 "Trans Rodanum veni, regna videre nova?
 "Quæ mihi cura fuit per tanta pericula mortis
 "Cernere Francigenas Parisiique scholas;
 "Nosse vel Angligenas¹⁵ largos, Gallosque¹⁶ tenaces,
 "Hos calices, illos multiplicare minas.

¹ iha, B. hia, nil ultra, C. A.B., P.² nil, P.³ labor omnis, et omne, B.⁴ cauda superinstituenda, B.⁵ Scasit, B.⁶ crimina, B. C.⁷ Confusio, P.⁸ The words within brackets are
found only in P.⁹ inepta, B.¹⁰ quid vixi, B. C.¹¹ esse ruina, B.¹² immensis, P.¹³ partibus ager agor, P.¹⁴ Va! quid, P.¹⁵ Angligenas, P.¹⁶ Gallosve, B.

- " Appulus huc veni, sed Gallicus ecce revertor;¹
 " Burnellusque tamen qui fuit ante manet.
 " Hic nihil addidici, modicumque quod ante² sciebam
 " Hic ego me totum dedidicisse scio.
 " Gallica verba duo tantum retinere loquique
 " Si possem, certe gratia magna foret.
 " Quod si forte tria, vel multum quatuor,³ essem
 " Par Jovis, aut major crederer esse Jove;
 " Italiam facerem tanto trepidare timore,
 " Quod mihi rex ipse certa tributa daret.
 " Tunc ego Parisius in vanum non adivissem,
 " Si subjecta foret sic mea⁴ terra mihi.
 " Non modo vadit ita; longo⁵ mea stamina Parce⁶
 " Venerunt⁷ aliter quam mea vota forent.
 " Dura mihi certe multum, sed fata⁸ fuerunt,
 " Quae mala multa mihi nilque dedere boni.⁹
 " Quod satis apparet, quia toto pejor in orbe
 " Non est conditio conditione mea.
 " Sensus hebes mens est et saxo¹⁰ durior omni,
 " Durius hoc pectus est adamante meum.
 " Cor, caput, et cerebrum sunt ponderis atqui metalli
 " Ejusdem, plumbo nam graviora magis.
 " Ferrea crura mihi, latus est quasi lamina ferri,¹¹
 " Non est in toto corpore vena meo.¹²
 " Aenea ceu¹³ pelvis cutis est mea, quae tamen ictus
 " Excipit¹⁴ incassum, nam¹⁵ nihil inde dolet.
 " Non ego verberibus, non¹⁶ per maledicta, perire
 " Possum, malleolis vix puto posse mori.

¹ revertar, P.² modicum quod ante, C. modicum quod et ante, P.³ tria scirem vel quatuor, P.⁴ sua, P.⁵ longe, P.⁶ stamina parte, B.⁷ Verterant, P.⁸ mea fata, B. Cura mihi certe multa, sed fata, P.⁹ loqui, P.¹⁰ hebes mens est, mens saxo, P.¹¹ lamina mihi, P.¹² vena puto, B.¹³ seu pellis, B. seu, A., with¹⁴ ceu, i. sicut " written over it in a nearly contemporary hand.¹⁵ Accipit, P.¹⁶ nunc, P.¹⁷ nisi, P.

- " Cur mea me mater maledicto¹ fudit ab alvo?
 " Cur gladio jugulum non dedit ipsa meum?
 " Tristis abortivum si me peperisset, in ævum
 " Quam fortunata quamque beata foret!
 " Cur lupus esuriens partes non venit in illas,
 " Tolleret et² partum dum tener esset adhuc?
 " Cur mea me mater primis devovit in annis,
 " Atque venire citum³ sæpe rogavit eum?
 " Huic ego⁴ pro certo non solum præda futurus,⁵
 " Esca sed et rapidis auguror esse lupis.
 " Nam celer eventus, si fas est credere famæ,
 " Maternis precibus semper adesse solet.

Somnium Burnelli.

- " Quoque magis moveor, me certa pericula terrent,
 " Præterita nocte somnia visa mihi.
 " Nam pater et mater Domino pro me prece fusa
 " Orabant, et in hæc verba fuere preces.
 " 'Esto, Deus, nobis clemens,⁶ et ab ore luporum
 " 'Eripe Burnellum, facque redire domum.
 " 'Sanus et incolumis patrias peregrinus ad oras
 " 'Burnellus redeat, liber ab ore lupi.
 " 'Non leo, non⁷ pardus, nec peste nocentior omni
 " 'Rusticus obsistat vel dominetur ei.
 " 'Transeat immunis per compita quæque viarum,
 " 'Olfactu careat bestia quæque suo.
 " 'Sit canis elinguis, catulo non pareat⁸ auris;
 " 'Currere ne possit sit mala gutta lupo.
 " 'Quem quia nos⁹ aliis plus formidamus, ab ipso
 " 'Protege Burnellum, facque redire domum.'
 " Unde¹⁰ per antiphrasim quia somnia sæpe resolvi
 " Consuevere, magis mens mea visa timet.

¹ maledicta, P.² Tolleret ut, P.³ citum, P.⁴ Hinc ego, P.⁵ futuris, P.⁶ clemens nobis, P.⁷ nec, P.⁸ callent, B. pateat, P.⁹ non aliis, A.¹⁰ Visa per, P.

- " Qualia cernuntur nocturno somnia visu,
 " Talia non debent mane sequente sequi.
 " Sed vice conversa sunt exponenda vicissim,
 " Atque per antiphrasim somnia, crede mihi.
 " Si bona vidisti,¹ tunc aspera multa sequentur;
 " Si mala, non dubites prospera multa sequi.
 " Sic mea consuevit exponere somnia mater,
 " Sicut erat prudens atque diserta nimis.
 " Mater ob hanc causam litem cum patre frequenter
 " Instituit, super his plurima verba serens.
 " Ipse tamen matri semper contraria sensit,
 " Et sua dicebat dogmata falsa fore.
 " Utpote qui fuerat astrorum lege peritus,
 " A puero doctus signa notare poli.

Sententia Burnelli de [se] faciendo episcopo.²

- " Sed quodcumque³ mei super his sensere parentes,
 " Mens mea tota tremit, plena timore novo.
 " Cur tamen hoc timeam? cum non sint⁴ jure
 " timenda
 " Quæ nequeunt alio stare vel ire modo.
 " Fata, nec id dubito, quicquid statuere⁵ futurum
 " Eveniet; contra nemo venire potest.
 " Rebus in humanis seu decrevere futurum
 " Fata, quod⁶ eveniat semper oportet ita.
 " Nemo sui fati vel devitare tenorem
 " Vel mutare⁷ potest; ergo nec ipse mei.
 " Et tamen ignoro quæ sunt mea fata futura,
 " Prospera vel dura, seu mala sive bona.⁸
 " Pontificem forsan me constituere futurum,
 " Inque mea patria sedis honore frui.

¹ vidisti, B.

² de faciendo se episcopum, P.

³ Et quodcumque, P.

⁴ sunt, P.

⁵ sed quid statuere, P.

⁶ quid, P.

⁷ vitare, B.

⁸ vel bona sive mala, P.

- " Nam miranda solent magis his contingere mundo,
 " Quam mihi contingat pontificale decus.
 " Et si contingat me pontificalibus uti,
 " Quo poterit capitis mitra sedere loco?
 " Auribus erectis, ceu¹ mos est pontificalis,
 " Nullus erit mitræ de ratione locus.
 " Præsulis in mitra non est sua tota potestas,
 " Quamvis officii signa sacrata gerat.
 " Inter eos igitur non est discretio mitræ,²
 " Immo potestatis quæ comitatur eam.
 " Mitra caput nostrum sine munere pontificali
 " Nulla deaurabit, auxiliante Deo.
 " Mitra nec³ ascendet caput hoc, neque cornua sumam,
 " Si non affuerit quod solet inde sequi.
 " Cætera cum desint quæ sunt comitantia mitræ,
 " Quid juvat hac sterili conditione frui?
 " Plenus præsul ero, quia pontificalibus uti
 " Nolo velut mulus, sed volo sicut equus.
 " Annulus abbatis et mitra⁴ sophistica semper
 " Sit⁵ procul a nobis, et decus absque Deo!
 " Abbatum steriles mitras, quas nulla sequuntur
 " Chrismatis officia, non probo, sintque procul.
 " Gignere cum nequeat, sua sic genitalia gestat⁶
 " Mulus, et est sterilis tempus in omne suum.
 " Cum rem non habeant, sua sic insignia portau
 " Hi, qui nomen habent, officioque carent.
 " Absit ut ascendam,⁷ vel talia cornua sumam,
 " Qualia sumpserunt ille vel ille sibi.
 " Integer et plene totus volo pontificari,
 " Ut non sit⁸ sine re nomen habere rei.
 " Nomen habent sine re qui sic sibi cornua sumunt,
 " Et nihil ulterius exhibuisse valent.

¹ seu, B.

² Inter eos ergo non est distinctio mitræ, P.

³ Mitra non, P.

⁴ Mulus et abbatis mitra, P.

⁵ Sed, P.

⁶ mulus Gestat, B.

⁷ gestant, P.

⁸ ostendam, P.

⁹ Et non sic sine, B.

- " Absit ut hoc faciam, vel sic mihi cornua sumam,
 " Cornua multiplici præmutilata modo.
 " Auribus esse meis contentus¹ malo duabus,
 " Quam duo sic nasci cornua posse mihi.
 " In quibus excellunt, quoniam patiuntur eclipsim.
 " Mulus et abbates sunt in honore pares.
 " Abbatis tantum capiti valet infula quantum
 " Testiculos mulo pendere quisque velit.²
 " Qui ne pontifices fiant, sunt³ apocopati,
 " Ne sint abbates syncopa mitra facit:
 " Nomen habent sine re,⁴ insignia monstra portant,⁵
 " In quibus effectus nominis omnis abest.
 " Non ita Burnellus capiet sibi nomen honoris;
 " Non sinet imponi cornua vana⁶ sibi.
 " Munus ab obsequio, vel lingua præambula voci,⁷
 " Aut immunda manus non maculabit eum.
 " Non erit intrusus, fædo cum Symone fœdus
 " Non paciscetur, præmia nulla dabit.
 " Sed neque promittet, quia nunquam cauteriatam
 " Mentem, sed sanam præsulis esse debet.⁸
 " Non prece, nec precio, sed nec terrore potentum,
 " Burnello veniet pontificale decus.
 " Ingrediar simplex et sana mente; sin autem
 " Præsul in æternum non ero, crede mihi.
 " Ordine legitimo gradiar, cleroque vocante⁹
 " Ingrediar, ne quis me reprobare queat.
 " Ne, postquam fuero tanto donatus honori,¹⁰
 " Dicere quis possit,¹¹ improperando mihi:
 " Sic ascendisti, sic es promotus, et a me,
 " Sic es et ingressus, pastor, ovile tuum.

¹ contemptus, B.² These two lines are omitted in A.³ sic, B. Qui nunc pontifices fiunt, sunt, P.⁴ Re sine nomen habent, B.⁵ portant insignia monstra, P.⁶ imponi monstra membra, B.⁷ voti, B.⁸ decet, B. P.⁹ vacante, P.¹⁰ honore, B.¹¹ posset, P.

- " Ut præsul fieres, pepigisti talia nobis;
 " Esto memor verbi, cur facis hæc, vel ita?
 " Pontificis vita liber est, quem jure legendum
 " Sumere quisque sibi debet, eamque¹ sequi.
 " Pontificis mores clerus populusque fidelis
 " Debet in exemplum semper habere sibi.
 " Nil in eo vitii vel non virtutis haberi
 " Condecet, ut forma sit gregis ipse sui.
 " Non leviter liget, aut solvat, quæcunque² potestas
 " Fit preciosa³ nimis, ex levitate⁴ sui,
 " Simplex, non duplex, blandus, non blasus, honori,
 " Non oneri, studeat civibus esse suis.
 " Qui sua largiri debet, non hunc aliena
 " Quolibet obtentu diripuisse decet.
 " Nam nisi⁵ sit simplex oculus mentis, tenebrosus
 " Totum corpus erit, totaque vita sequens.
 " Si⁶ quod habet mundus totus virtutis, in unum
 " Pontificem veniat, vix reor esse satis.
 " Quique tenetur ad hoc sit ut omnibus et via dux-
 " que,⁷
 " Nil ergo vitii debet⁸ adesse sibi.
 " Non odium vel amor hebetent rationis acumen,
 " Non oculum cordis fæx nebula tegat.
 " Non caro, non sanguis, quæ sunt facienda revelet
 " Primum pontifici, Spiritus immo Dei.
 " Nil faciat⁹ quod amor carnis vel suaserit ira,¹⁰
 " Hæc quia præcipitat, ille trahendo ligat.
 " Sit baculus claudo, sit cæco lumen, egenti
 " Copia, spes lapso, consiliumque reo.

¹ eamque, P.² quæque in the MSS., corrected in the margin of A. to quæcunque.³ Sit preciosa, C.⁴ de levitate, B. minus ex levitate, P. Altered to minus in the margin of A.⁵ Non nisi, P.⁶ Et quod, P.⁷ omnibus omnia factus, B.⁸ Quidnam virtutis debet, B.⁹ faciet, P.¹⁰ quod carnis amor vel sanguinis opiat, B. vel suaserit ira, P. In A. suaderit in the text is altered to suaserit in the margin.

- " Et veniant ad¹ eum dolor et gemitus viduarum,
 " Pauperis et lacrimam iudicet esse suam.
 " Causa pupillorum sua sit, sibi credat ademptum
 " Quod non abstulerit pauper ab aede sua.
 " Non inopem spernat, vultum venerando potentum,²
 " Est hominis faciem cernere, corda Dei.
 " Non sit³ captator famae popularis ineptae,
 " Non student mundo sed placuisse Deo.
 " Namque quid est aliud quam ventus et aura recedens
 " Laus populi, celebris fama, favorque brevis?
 " Quid iuvat, ad famam populi sibi conciliendam,⁴
 " Tollere pauperibus divitibusque dare?
 " De lacrimis inopum ventrem satiare potentum,
 " Nescio quem laudis debet habere locum.
 " Sanius est famam, dum non de jure laborat,
 " Spernere, quam redimi conditione gravi.
 " Multi dum laudes hominum venerantur ad horam,
 " Infames fieri promerere diu.
 " Ad laudes hominum nimias sibi conciliandas,
 " Qui nimis aspirat, non sapienter⁵ agit.

Stulta gloriatio Burnelli.⁶

- " Ergo cum fuero praesul promotus in urbe,
 " In toto mundo par mihi nullus erit.
 " Obvius exibat populus mihi totus ab urbe,⁷
 " Dicet et obstipo vertice, 'Praesul, ave!'
 " Quid mea tunc mater, cum me benedicere clerum
 " Viderit et populum, dicere quæso potest?
 " Exhilarata diem, tempus, benedicet et horam,
 " Qua peperit natum me benedicta suum.
 " Et pater ille⁸ meus quanto gaudebit honore,
 " Cum Dominum dicent pontificisque patrem?

¹ Introeant ad, B.

² multum venerando potentem, P.

³ sis, P.

⁴ conciliandam, P. Both A. and B. have conciliendam.

⁵ insipienter, B.

⁶ P. adds to this rubric, de seipso.

⁷ in urbe, P.

⁸ ipse, B.

Reversio¹ Burnelli in se.

- " Forsitan emeritos patrem matremque videre
 " Rusticus accedet, excutietque caput,
 " Dicet et occulto,² quoniam versutior usque
 " Ad mare non poterit esse repertus eo:
 " Magna puer vidi, sed adhuc majora videbo,
 " Si fuero sospes et mihi vita comes.
 " Tempora Burnelli modo sunt; quandoque fuerunt
 " Alterius, vicis³ est non habuisse vicem.
 " Pontificis tanti nunc tempora sunt⁴ in honore,
 " Quæ prius⁵ alterius conditionis erant.
 " Ejus et ipsa parens, quæ nunc communia spernit,
 " Auguror, assuetum prona subibit onus.
 " Deferet et saccum pater ejus, ut ante solebat,
 " Desinet at dici praesulis esse pater.
 " Plurima multotiens quæ vidimus atque videmus
 " Sustineamus adhuc, nec moveamur in his.

Narratio Burnelli de ingratitude prepositi civitatis.

- " Est quoque, quod timeo, quoniam de jure timere
 " Debeo, nam modicum quid nocuisse potest.⁶
 " Urbis prepositus, fuerit nisi forte coactus,
 " Non me suscipiet, congrua causa subest.
 " Namque meo patri saccum summamque farinæ
 " Surripuit furto, res bene nota⁷ fuit.
 " Rumor erat celebris, vicinia tota sciebat,
 " Urbs est tota mihi testis, et ipse Deus.

¹ Responsio, P.

² occulte, P.

³ Alteriusque vicis est habuisse, B.
 Alterius vitio, P.

⁴ Praesule defuncto modo plurima
 sunt, B.

⁵ tunc, B.

⁶ P., which omits the rubric just given, inserts a different rubric after this line, Cogitat etiam de preposito civitatis quid sibi acciderit.

⁷ noto, P.

- " Conduxere¹ sibi nostri genitoris² in aulam
 " Tres pariter fures,³ tertius ille fuit.
 " Nequiter, et noctu⁴ venientes, tollere plura
 " Proposuerunt sibi⁵ si licuisset eis,
 " Primus equum tulit, alter ovem, tulit ille farinam,
 " Qui modo præpositus extat in urbe sua.
 " Egressique domum, cum jam remeare pararent,
 " Certantes subita dissiluisse⁶ fuga;
 " Nescio, sive pedum strepitu casuve molossi
 " Exciti⁷ veniunt præpediuntque viam.
 " Acceleransque pater prævenit eos, et in arcta
 " Vincula coniecit compedibusque dedit.
 " Mane quidem facto, cives venere vocati,
 " Hique quibus fuerant⁸ tradita jura fori.
 " Carcere producti⁹ manibus pedibusque solutis
 " Stabant, quisque suum turpe tenebat onus.
 " Quos timor exsangues, quos et pudor ipse parentum
 " Fecerat elingues immemoresque sui.
 " Insistendo¹⁰ diu tandem coepere fateri,
 " Quos tamen ante satis constitit esse reos.
 " Crimina confessos, populus decrevit iniquos
 " In cruce suspendi, quam meruere sibi.
 " Tota nocte cruces famuli funesque parabant,
 " Dehuit et mane quisque subire suam.
 " Cum¹¹ mihi quæ mecum miseratio crevit ab alvo
 " Suggestit, miseris ut misereretur eis;
 " Non tamen oblitus vulgi memorabile verbum,
 " Quod solet ex tali conditione sequi,
 " Inter mille viros erit ille nocentior hostis,
 " Quem te constiterit subripuisse cruci.

¹ Conduxere, P.² janitoris, P.³ cives, B.⁴ nocte, P.⁵ Si licuisset eis, proposuerunt sibi,
P.⁶ dissiluisse, P.⁷ Exciti, veniunt, P.⁸ Hi quibus et fuerant, P.⁹ producti, P.¹⁰ Insistendo, B.¹¹ Tum, B.

- " Sed tamen his sumptis¹ tandem miseratio mentem
 " Vincit, et evicit me pietatis amor.
 " Clavibus ergo patris clam sumptis, clamque relatis,
 " Rem grandem feci, quamque recordor adhuc.
 " Carceris e fundo fures de nocte, solutis
 " Compeditibus, solus et sine teste tuli.
 " Nam si forte nefas tantum sciretur in urbe,
 " Protinus inflicta debita poena foret.
 " Sicque recedentes nostro mediante labore,
 " Evasere simul verbera, verba, cruces.
 " Quosque meis humeris, ne forsitan alter adesset
 " Conscius, exposui trans vada, transque vias.
 " Tres simul, atque semel, ne quis remaneret eorum
 " Impositos humeris longius ipse tuli.
 " Nec, postquam ferre didici mala pondera, pondus
 " Me memini tale tamque tulisse grave.
 " Quisque satis per se fuerat grave pondus, in unum
 " Quanto collecti plus nocuere mihi.
 " Annis quingentis si vixero, ponderis hujus
 " Præ gravitate mihi corpore pejor ero.
 " Ponderis illius, quia me tulit inde deorsum,
 " Quin memor existam non erit ulla dies.
 " Malo tamen miseros nostro servasse labore,
 " Quam non servatos exposuisse cruci.
 " Cumque vale facerent, et fletibus ora rigarent,
 " Talia prostrati vix valuere loqui.
 " Ecce tui, domine Burnelle, per omnia servi
 " " Hic et² in æternum tres sumus ecce tui.
 " Tu dare nos poteris, tu vendere, tuque vocare,
 " " Quo tibi cumque placet, et veniemus eo.
 " Tu tribus his miseris veniam vitamque³ dedisti,
 " " Sed data non nostra sed tua semper erit.
 " Nostrum quisque tibi servus remanebit in ævum,
 " " Tempore nec quovis desinet esse tuus.

¹ sumptis, B. P.² Nunc et, P.³ vitam veniamque, P.

- " Jure tuus debet servus certissimus¹ esse,
 " Quem tu salvasti carcere, fune, cruce.
 " Quemque tuis humeris dignatus es ipse magister
 " Et dominus ferre, non erit ille tuus?
 " Absit ut ille tuus non sit, qui nec suus esse
 " Posset in æternum, si tibi velle foret.
 " Et si vita comes fuerit, nos retribuemus
 " Hac tibi condignam pro vice jure vicem.
 " Quam bene reddemus tanti benefacta laboris,
 " Si dominus dederit posse referre vicem.²
 " Detque Deus nobis tempusque locumque, nec ante
 " Quam tibi reddamus, det potuisse³ mori.
 " Ista satis memini, quoniam dixere, ruentes
 " Sæpius in terram, 'Tres sumus ecce tui!'
 " Neve nefas patri populoque pateret et urbi,
 " His ita dilapsis, mox ego vincla tuli.
 " Et mea culpa, miser, nec non mea⁴ maxima culpa,
 " Cœlitus, asserui, singula rupta fore.
 " Quodque Dei sanctus veniens Leonardus, eorum
 " Vincula solvisset, quodque tulisset ea.
 " Hinc ergo nam vereor,⁵ ne vulgi verba secundum
 " Præpositus reddat facta priora mihi.
 " Proque bonis satagat mala reddere, meque prioris
 " Ob causam meriti, nolit habere parem.⁶
 " Non desperarem super his, nec jure timerem,
 " Conscius admissi criminis ipse sui.⁷
 " Insita si misero generosi sanguinis illi
 " Naturæ studio stilla vel una foret.
 " Nam solet hoc proprium generosi sanguinis esse,
 " Condignam meritis reddere velle vicem.
 " Contra naturam niti moresque caninos,
 " Quam sit difficile dicere nemo potest.

¹ debet tuus immo tuissimus, B.² These two lines, not in A. or P., are given from B.³ reddamus, te potuisse, P.⁴ culpa miser et mea, B.⁵ Hinc igitur vereor, B. Hinc ergo vereor, P.⁶ patrem, B.⁷ fui, P.

- " Stigmata naturæ servilis conditionis
 " Tollere nec medicus nec medicina potest.
 " Semper ab effectu quæ sit natura, vel unde
 " Venerit? ostendit,¹ nec latuisse potest."

[Discessus Burnelli a civitate Parisiensi.]

- Talia Burnellus secum meditatus, ab urbe
 Parisius statuit mane referre pedem.
 Ergo vale facto sociis et flentibus illis
 Omnibus, exit, abijt, acceleratque gradum.
 Montis in ascensu positus, post terga relictam
 Parisium cernens, obstupefactus ait:
 " Sancta Maria, Deus, crux Christi, me benedicat!
 " Hac in valle situs quis locus esse potest?
 " Hæc est Roma, puto, magnis circumdata muris!
 " Urbs ita turrita quid nisi Roma foret?
 " Atque quid esse potest aliud quam Mons Jovis iste?
 " Sancta Maria Deus! est ita Roma prope?
 " Urbs, in qua studui, cujus modo nomen ab ore
 " Fugit, et a corde? Væ mihi! qualis ego?²
 " Ergo domum repetens, patri matrique roganti
 " Quonam³ profitear me studuisse loco.
 " Me forte trutinum, me nil didicisse, parentes
 " Dicent, et sumptus deperiisse suos.
 " Ergo revertar ego, nomen quod nescio discam,
 " Ne rudis in patria prædicer esse mea.
 " Non nihil illud erit, cum nomina certe⁴ locorum
 " Dixero, confingens⁵ me tenuisse scholas.
 " Et si nesciero⁶ vel nomina sola referre,
 " Quicquid ego dicam credere nemo volet."

¹ ascendit, P.² qualis erat? B.³ modo, P.⁴ certa, P.⁵ confirmans, B.⁶ nescirem, P.

De silentio Burnelli.

Talia dicenti, jam jamque redire volenti,
 Rusticus adveniens obvius, inquit ei:
 "Parisius quæ causa tibi, Burnelle, petenti?"
 "An docuisse venis? an didicisse tibi?"
 Nomine Parisius statim Burnellus adeptus,
 Vertit iter, retinens nomen in ore suo.
 Quod ne perdat item casu, studiove² loquendi,
 Accidat ut rursum sicut et ante sibi,
 Nil omnino loqui statuit ter quinque diebus
 Excepto solo nomine Parisius.
 Quicquid contingat, quicumque salutet³ euntem,
 Nil respondebit, sed quasi mutus erit.

Qualiter Burnellus violavit silentium suum.

Contigit interea quod, cum completa fuisset
 Religione sub hac jam duodena dies,
 Quidam Romipeta peregrinus ab urbe vicina⁴
 Alpius in mediis se sociavit ei,
 Accedensque prope dixit: "Reverende magister,
 "Sit Dominus tecum! sit tibi mane bonum!
 "Prospera tota dies succedat, vespere clarum,⁵
 "Hospitium gratum, noxque quieti tibi!"
 Sed Burnellus adhuc, indicta silentia servans,
 Nil respondit ei, verba nec ulla dedit;
 Sed tamen inclinat supplex, verboque salutis
 Nutibus et signis annuit, ore tacens.
 Hospitium subire simul, quo fessa diurno
 Membra labore suo nocte dedere toro.
 Cumque Pater Noster peregrinus in ore frequenter
 Volveret, exorans sollicitansque Deum,

¹ Parisium quæ causa fuit, Burnelle, petenti? B. Parisios, Burnelle, tibi quæ causa petenti? P.
² studioque, P.

³ salutet, P.

⁴ Vicina, B.

⁵ vespere claro, P.

Evigilans Burnellus ait: "Solum quod habebam
 "Verbum subripuit¹ vox peregrina mihi.
 "Syllaba consimilis verbi totiens repetiti
 "Nomen subripuit urbis ubi studui.²
 "Quique Pater Noster totiens iteravit eodem,³
 "Me nimis intentum reddidit ille sibi.
 "Perque suum simile verbum peregrinus inique
 "Me supplantavit, et mea verba tulit.
 "Sanius est, meminisse, socialia fœdera rumpi,
 "Quam cum collega fœdus inisse malo.
 "Hoc satis ante mihi, damni præsaga futuri,
 "Mens mea prædixit, vera propheta nimis.
 "Verbum pro verbo, proprium mutans alieno,
 "Destruo, septenni parta labore gravi.
 "Verbum quod peperit⁴ nostrum,⁵ verbo peregrini
 "Par fuit in parte principioque sui.
 "Finis erat dispar, quod si ineminisse valerem,
 "Me satis inferior Jupiter ille⁶ foret.
 "Centum vel mille solidos si dives haberem,
 "Vellem sub tali conditione dare.⁷
 "Nominis amissi vix syllaba prima remansit,
 "Quod superest reliquum desiit esse meum.

Consolatio Burnelli [ad seipsum].

"Est aliquid melius quam nil tenuisse, tenebo,
 "Quæ⁸ superest tantum syllaba prima mihi.
 "Partem pro toto poni docuere disertum,
 "Dummodo remaneat,⁹ sufficit una mihi.
 "Nec totum superest, ubi pars est una recisa,
 "Nec totum periit, parte manente sui.

¹ subripuit, A.

² Surripuit verbum quod fuit ante meum, B.

³ iteravit in ore, P.

quod periit, B.

⁴ minimum, P.

⁵ ipse, B.

⁶ dari, B.

⁷ Quod superest, B.

⁸ Dummodo sic maneat, B.

- " Praestat de toto partem retinere vel unam,
 " Qualemcunque talem,¹ quam reticere mihi.²
 " Plures non poteram forsitan retinere, sed unam,
 " Pluribus elapsis, hanc retinebo bene.
 " Artibus ex septem si syllaba sola supersit,
 " Hoc mihi non nihil est, nec reor esse parum.
 " Et quia multotiens errare scientia multos
 " Fecit, et inflatos praestitit esse graves.³
 " Litera ne lapsum pariatque scientia damnum,
 " Sufficit una mihi syllaba, nolo magis.
 " Tædia nonnunquam generosa scientia gignit,
 " Et faciunt apices moribus esse graves.
 " Sæpius in paucis melius natura⁴ ministrat,
 " Exerit et vires fortius ipsa suas.
 " Contenti paucis studiis, brevitate juvantur,
 " Opprimat et sensum sollicitudo frequens.
 " Scire quidem multa, nisi sit bene scire, scienti,
 " Ut verum fatear, non honor est, sed onus.
 " Paucula⁵ de multis multi rapuere scientes,
 " Ni videantur in his omnibus esse suis.
 " Est quoque scire labor, et est⁶ etiam retinere;
 " Est didicisse labor,⁷ est docuisse labor.
 " Quoque magis moveor, quia⁸ nulla scientia mortem
 " Qualibet arte sua dedocuisse potest.
 " Nonne timor mortis toto dominatur in orbe?
 " Omnibus et solis istud inesse solet.
 " Omnia lance pari, paribusque et omnibus,⁹ uno
 " Pondere distribuit dura sed æqua nimis.
 " Hanc ego non possum nisi prætimuisse¹⁰ futuram,
 " Ex improvise ne mihi dicat, Abi!"¹¹

¹ tamen quam, B. and P.² retinere nihil, B.³ esse magis, B.⁴ in paucis rebus natura, P.⁵ Paucula, B.⁶ Est didicisse labor, labor est, B. P.⁷ Est quoque scire labor, B. P.⁸ quod, P.⁹ partitur et omnibus, B. peribet et o., C.¹⁰ possum non, B. possem non prætimuisse, P.¹¹ Abi, P.

Compunctio Burnelli [ad intrandum religionem, sed nullam invenit convenientem].¹

- " Hinc ego disposui me tradere religioni,
 " Ut valeat salvus spiritus esse meus.
 " Utque senex redimam juvenalia tempora, vitam
 " Fas est ut satagam corripuisse meam.
 " Et² superest modicum vitæ, ne tota deorsum
 " Defluat, hoc opto claudere fine bono.
 " Est melius sero quam nunquam poenituisse,
 " Quem pudet erroris poenituisse decet.
 " Et si mane fuit vel tota dies nebulosa,
 " Obscurum redimat vespera clara diem.
 " Quod male dispersit incircumspecta juvenus,
 " Ens³ in flore suo prodiga facta sui.
 " Damna juventutis redimens annosa senectus,
 " Colligat in fructu floribus usa suis.
 " Spes fuit in flore, sed flos defloruit, a spe
 " Spes cecidit, fructu deficiente bono.⁴
 " Spes abiit floris,⁵ spes una novissima fructus
 " Dum superest, aliquid utilitatis agat.
 " De re tam certa nil morte latentius ipsa,
 " Omnes ipsa latet, omnibus ipsa patet.
 " Rebus in humanis mors est res publica nobis,
 " In qua quisque vicem proprietatis habet.
 " Si qua tamen propria res est, vel publica, morte
 " Nulla magis propria, publica nulla magis.
 " Ergo quid hic facio? nisi quod deservio⁶ mundo;
 " Mors mihi cras dicet: 'En ego! surge, veni.'
 " Nil igitur superest, nisi tantum religioni
 " Me conferre, procul sit, precor, ergo mora!

¹ The words within brackets are given from P.² Quod superest, P.³ Ejus, P.⁴ suo, B.⁵ florum, P.⁶ facio, quorum deservio, B.

*Sententia Burnelli de diversis religionibus
existentibus.*¹

- " Sed quia diversae species sunt religionis,
 " Nescio praecipue quae sit habenda mihi.
 " Si cruce signatus² rubea me confero templo,
 " Trans mare me mittent solvere vota Deo.
 " Servus ero, servum facient procul esse seorsum,³
 " Serviet et forsitan in regione Tyri.
 " Non tamen ibo pedes, sed equo, qui pastus avena
 " Crassus, et ad calces sit tener atque levis.
 " Quique pedem servans, et fractis gressibus errans,
 " Molliter incedat, regula nostra jubet.
 " Scandere trottantem prohibet quoque regula, nolo
 " Quod per me careat ordo rigore suo.
 " Ingrediar miles ne⁴ candida pallia desint,
 " Sed tunc⁵ ad bellum non rediturus eo.
 " De cute corrigiam nostram Saladinus⁶ habebit,
 " Et comedet carnes bestia saeva meas.
 " Incircumcisi gladius mea viscera fundet,
 " Detracto corio caetera tradet⁷ humo.

*De Hospitalariis [alba cruce signatis].*⁸

- " Rursum⁹ si fuero crucis Hospitalarius¹⁰ albae,
 " Ad Libanum mittar, ligna referre domum.
 " Cum lacrimis pergam, scutica cedente trimordi,¹¹
 " Et venter vacuus et profinellus erit.¹²

¹ This rubric is given two lines above, in the same words, in P. It is given here as follows in B.: *Interpretatio Burnelli de diversis ordinibus.*

² signatus, P.

³ B. has here the rubric, *Ordo Templariorum.*

⁴ Ingredior miles nec, P.

⁵ Sed tamen, P.

⁶ Saladinus, A. nostram Soldanum, P.

⁷ tradat, P.

⁸ The words within brackets are from P. In B. the rubric is, *Ordo sancti Johannis Jerusalem.*

⁹ Rursum, P.

¹⁰ Hospitalarius, B.

¹¹ trimordi, B. remordi, P.

¹² prosinellus, C. et quasi vellus erit, P.

- " Multa licet subeant mihi, nil de jure licebit,
 " Praeter mentiri magnificando domum.
 " Et si transgressus fuero semel, atque secundo,
 " 'Vade foras,' dicent, diripientque crucem.

*De Nigris Monachis.*¹

- " Esse Niger Monachus si forte velim Cluniaci,
 " Ova fabasque nigras cum sale saepe dabunt.
 " Surgere me facient² media de nocte, volentem
 " Amplius in calido membra fovere toro.
 " Quodque magis nollem, vellent me psallere sursum,³
 " Et geminare meos in diapente tonos.
 " Vox est rauca nimis, quamvis sit et ipsa sonora,
 " Pectus et obstrusum⁴ tussis anhela gravat.
 " Psallere si nolim, facient me ferre lucernam,
 " Debita reddentes praemia mane mihi.
 " Multotiens carnes et pingua saepe vorare⁵
 " In feria sexta saepe licebit eis.⁶
 " Pellicias portant, et plura recondita servant,
 " Quae non sunt sociis omnia nota suis.
 " Sed neque sunt dominis abbatibus omnia nota,
 " Quamvis vel cupiant praecipiantque satis.
 " Quod si contingat stabilita silentia solvi,
 " Corripient verbis verberibusque simul.
 " Et si percutiam, vino stimulante vel ira,
 " Me gravibus culpis carceribusque dabunt.
 " Qui nisi claustrali multumque diuque laborarem⁷
 " Expertis⁸ tribuunt exteriora loca.
 " Non amor abbatis ibi, nec cognatio quaevis,
 " Contra claustrales obtinuisse potest.

¹ B. has the rubric, *Ordo Cluniaci.*

² facerent, B.

³ vellent me surgere sursum, P.

⁴ obscurum, P.

⁵ vorarem, B.

⁶ In feria quarta non licet illud ibi, B.

⁷ diuque labore, B. diuque student, P.

⁸ Experto, P.

- " Ordinis aut morum¹ nunquam dispendia quisquam
 " Fratribus ex nigris sustinuisse valet.²
 " Non commodant, vel³ emunt sua prædia, vel priora-
 " tus;
 " Omnia sed gratis distribuuntur ibi.⁴
 " Cellarum numerus quem damno dedecorique
 " Esse putant, multis commoda multa parit.⁵
 " Si quam⁶ de membris nebulam contingit oriri,
 " Hanc caput absorbet⁷ nobilitate sua.
 " Quamque semel culpam vindex sententia punit,
 " Ulterius cuiquam non licet inde loqui.⁸

*De Albis Monachis.*⁹

- " Si fuero Monachus Albus, generalia dura
 " Hi pulmenta duo, sed bene cocta, dabunt.
 " Hoc odiunt, quod ego sine fine¹⁰ fideliter odi,
 " Scilicet ut prope se rusticus arva colat.
 " Agrorum cupidi, nunquam metas sibi poni
 " Vicinis vellent pestis iniqua suis.
 " Lac et lana greges ovium pecorumque ministrant,¹¹
 " Quod satis est, quamvis nil satis esse putent.
 " Paucis contenti, non cessant querere magna,
 " Et cum possideant omnia, semper egent.
 " Otia sectari non me patienter ibidem,
 " Sed bene me pascent in novitate mea.
 " Omnibus injungunt operas, ne desidiosus,
 " Aut quandoque vacans, inveniatur ibi.
 " Sabbata rara colunt, male respondente coquina;
 " Est ibi virga frequens, atque diæta gravis.

¹ aut moris, P.² valet, B.³ Non vendunt vel, B. Non comedunt vel, P.⁴ eis, B.⁵ These two lines are given from B.⁶ Si quem, B.⁷ exsorbet, P.⁸ These two lines also are given from B.⁹ Ordo Cisterciensis, B.¹⁰ sine fratre, B.¹¹ ministrat, B.

- " Non comedunt¹ carnes, nisi cum permiserit abbas,
 " Præpositusve loci, de pietate sua.
 " Et quia quadrupedum prohibet sua regula carnes,
 " Nec sinit his vesci pro gravitate sui,
 " Quæ volat aut currit cupiunt carnem bipedalem,²
 " Non quia sit melior, sed quia rara magis.
 " Cum tamen illud agunt, testis vicinia fumi
 " Non erit, aut facti conscia facta sui.
 " Carnibus assumptis, vestigia nulla videbis,³
 " Ne clamant,⁴ her her,⁵ ossa sepulta jacent.
 " Tres etiam tunicas de jure duasque cucullas
 " Omnes accipiunt, et scapulare breve.
 " Tædia de nocte femoralia nulla jacenti
 " In lecto facient; sit procul iste timor.
 " Nescia braccarum, genitalia membra deorsum
 " Nocte dieque simul libera semper erunt.
 " Ergo quid facerem, veniens si ventus ab Austro
 " Nudaret subito posteriora mea?
 " Qua facie tantum quis sustinuisse pudorem
 " Possit, et ad claustrum postea ferre pedem.⁶
 " Quod si contingat mea nuda pudenda videri,
 " Numquam de reliquo⁷ Monachus Albus ero.
 " Dispensare tamen mecum poterunt et oportet,⁸
 " Ne pila⁹ quam porto sit manifesta foro.
 " Pila pusillorum vitari scandala debent,
 " Ergo meum certe, namque pusillus ego.¹⁰
 " Membra pudenda magis, magis est texisse necesse,
 " Atque minus dignis major habendus honos.¹¹
 " Est in fratre suo sua vel texisse pudenda,
 " Vel detexisse; qui tegit, ille sapit.¹²

¹ Non comedunt, P.² semper cupiunt bipedalem, P.³ vestigia nulla relinquunt, B.⁴ Nec clamant, P.⁵ her, her, B. heic, heic, P.⁶ These two lines are given from B.⁷ de cætero, B.⁸ Poterant ut opus, P., in which the line is imperfect.⁹ Ne pila, P.¹⁰ These two lines are given from B.¹¹ honor, B.¹² qui tegit illa, sapit, P.

- " Tu tibi quod non vis fieri ne feceris ulli,
 " Quod cupis ut faciat quis tibi, fac et ei.
 " Frater ab effectu, non solo nomine dici
 " Frater habet, sine re nomen inane tenet.
 " Sunt etiam multi quos falso nomine fratres
 " Dicimus, et scimus hostibus esse pares.
 " Fratribus in falsis quia multa pericula Paulus
 " Passus erat, scriptis inserit ista suis.
 " Plurima falsorum sunt vera¹ pericula fratrum,
 " Et venit a falsis fratribus omne malum²
 " Quisque sibi caveat a fratre suo, nec in illo
 " Ponere praesumat spemque fidemque³ sibi.
 " Rara fides fratrum, quia, cum sit quisque fidelis,
 " Se probat infidum, dum caret ipse fide.
 " Frater carnalis nec non et spiritualis
 " Fallitur, et fratrem fallit uterque suum.
 " Si tibi contingat fratrem reperire fidelem,
 " Sit tibi pars animae dimidiumque tuae.⁴
 " Nam tot sunt ficti, tot furti,⁵ totque ferales,
 " Quod jam mundus eos dinumerare nequit.⁶
 " Qui sunt in claustris tanquam Sathan in Paradiso,
 " In quo constat eum⁷ juris habere nihil.
 " Talia me terrent, dum religionis ad arcem
 " Tendo, nec attendo quove vel unde ruo.
 " Forsitan et vanus timor est, vanoque moveri
 " Multotiens hominum corda timore⁸ solent.

De ordine Grandimontis.⁹

- " Grandimontanam vitam cum veste professus
 " Si fuero, vereor asperiora pati.

¹ sunt magna, B.

² This line is omitted in P.

³ spemque fidemque, B.

⁴ tui, A.

⁵ sunt falsi, tot ficti, B. ficti, tot furti, A.

⁶ eos vix numerare potest, B.

⁷ eis, B.

⁸ timere, A.

⁹ Ordo Grandimontensis, B. De ordine Grandimontensium, P.

- " Hi cum nil habeant, ne se¹ patiantur habere
 " Ex nihilo semper sufficienter habent.
 " Abdita claustra colunt, et nulla silentia servant,
 " Nescit signa manus, libera lingua manet.
 " Non fundos, nec agros, nec pascua lata requirunt,
 " Nec facit ad saccos annua lana decem;
 " Vellera nec triplici positu² distinguere norunt,
 " Idem saccus habet pectora, colla, latus.
 " Non macerant nudas assumpto vellere pelles,³
 " Nec faciunt pingues in nemus ire sues.⁴
 " Non mare conscendunt ratibus, quo retia⁵ laxant
 " Piscibus, aut hamis insidientur⁶ eis.
 " Qualia vel quando⁷ comedunt, si lauta diseta
 " Vel tenuis sit eis, non mihi scire licet.
 " Si pluit e caelo semper quod habent quasi manna,
 " Quid plus praestaret area lata brevi.⁸
 " Si vivunt ut homo, nec sunt velut angelus ipsi,⁹
 " A studiis hominum cur prohibentur ita?
 " Et si sunt homines, mortales conditione,
 " Cur non humana vivere lege licet?
 " Quod fit in occulto raro sine suspitione
 " Esse potest homini, nec licet¹⁰ absque nota.
 " Si satagunt¹¹ corpus carnemque domare rebellem,
 " Commodius facerent et meliore modo.
 " Non reprehendo tamen super his, nec judico quen-
 " quam,
 " Servus enim domino statque caditque suo.
 " Litibus et causis variis fora publica vexant,
 " Et teritur longo tempore causa brevis.
 " Sumptibus insistunt, nil proprietatis habentes,
 " Fitque trilustralis causa sepulta diu.

¹ nec se, B.

² passu, P.

³ nuda ficto cum habere pelles, B.

⁴ suos, P.

⁵ contendunt retibus, nec retia, P.

⁶ insidiantur, B. P.

⁷ vel quantum, B.

⁸ sibi, B. brevis, P.

⁹ sunt ut angelus ipse, P.

¹⁰ Esse potest hominam nec licet.

B.

¹¹ satagunt, P.

- " In duo divisi multumque diuque laborant,
 " Atque supervacuis sumptibus usi¹ vacant.
 " Nam vice conversa, laico dictante, sacerdos
 " Exhibet officii vota sacrata² sui.
 " Motus ob hanc causam mons³ est, Romamque profectus,
 " Sed nec ibi meruit sumere causa modum.
 " Plurima fuderunt,⁴ sed mons est pinguis et uber,
 " Qui de lacte suo cuncta ministrat eis.
 " Et quem nullus arat, serit, aut metit, ordine miro
 " Pullulat ad votum quicquid habere volunt.
 " Ergo quid est⁵ homo? qui vivit ut angelus intus,
 " Pulsatur totiens exteriore foro.

De ordine Carthusiae.⁶

- " Quid si Carthusiam me convertendo revertar,
 " Pellibus et tunicis pluribus utar ibi?
 " Cella mihi dabitur, quam solam solus habebo,
 " Nemo mihi socius, nemo minister erit.
 " Solus enim psallam, solusque cibaria sumam,
 " Et sine luce meum solus adibo torum.
 " Semper solus ero cella retinente trimembri,
 " In qua continue⁷ pes meus alter erit.
 " Semper erunt⁸ praeesto, pulmento conficiendo,
 " In cella propria ligna, legumen, aqua.
 " Visere me veniet⁹ prior ordinis? atque frequenter
 " Panis erit calidi portio magna mihi.
 " His ovium, pecorum, nemoris terraeque feracis,¹⁰
 " Vivere qua possunt,¹¹ portio certa datur.
 " Interior vestis, quam lana caprina ministrat,
 " Carnem castigat asperitate sua.

¹ usque, P.

² vita sacrata, B.

³ mor est, P.

⁴ fuerunt, P.

⁵ quid est quod homo, B. quid
 extat homo, P.

⁶ Carthusiensium, P.

⁷ continuo, B.

⁸ Semper erit, B.

⁹ veniat, P.

¹⁰ nemorum terraeque ferarum, P.

¹¹ quo possint, P.

- " Qualibet hebdomada ter pane cibantur et unda;
 " Non comedunt carnes,¹ sit nisi festa dies.
 " Et semel in mense, vel bis, de jure venire
 " Ad missam² poterunt, si vacat atque volunt.
 " Contenti propriis, nec divitibus nec egenis
 " Esse volunt oneri, cras, hodie, nec heri.
 " Non licet augere numerum pecorum vel agrorum,
 " Taxatur certo canone quicquid habent.
 " Carnis in aeternum cuncti prohibentur ab esu,
 " Praeter eum si quem tabida lepra tenet.
 " Ad fora non veniunt, quo litem scire resolvant,³
 " Nec populi vanum depopulantur Ave.
 " Hospitis adventu gaudent, mutantque dietam,
 " Dant quod habent hilari pectore, voce, manu.

De Nigris Canonicis.

- " Est et item vita Nigrorum Canonicorum
 " Judicio populi digna decensque Deo.
 " Mollibus induti, non semper pinguibus uti,⁴
 " Inque refectorio carnibus, absque mero.
 " Quid caro peccavit plus quam faba, pisa,⁵ legumen,
 " Ne posset⁶ comedi conditione pari?
 " Quam⁷ nos causamur non est in carne reatus,
 " Sed comedente male nec cohibente gulam.⁸
 " Causa datur vino, debetur culpa⁹ bibenti,
 " Cum caput, aut membra caetera¹⁰ mane dolent.
 " Ne pareat¹¹ psalmus vel lectio taedia longa,
 " In psallendo tenent inque legendo modum.
 " Nec nitantur ad hoc ut vocibus immoderatis
 " Ardua praevaleant rumpere tecta domus.

¹ pisces, B.

² Ad missas, B.

³ quo litem lite resolvant, B.

⁴ non sperant pinguibus uti, B.
 non semper pinguibus uti, P.

⁵ pisa, faba, P.

⁶ Ne possit, B.

⁷ Qua nos, P.

⁸ nec prohibente gula, P.

⁹ vino, debetur causa, P.

¹⁰ caetera membra, B.

¹¹ pariat, B. P.

- " Candida sed pura¹ subtili stamine² texta,
 " Mundis munda placet linea vestis eis.³
 " Vestis honesta quidem, quæ nec cum carne rebelli
 " Ut⁴ cute bella gerat⁵ asperitate sui.
 " Exteriora tamen clauduntur themate⁶ nigro,
 " Ut color alterius aptior esse queat.
 " Lumina ne kedat, albo⁷ nigredo repugnat,
 " Inque timore nigro gaudia candor habet.
 " Sic arcus coeli gemino splendore⁸ refulget,
 " Sic pilus est pardo candidus atque niger.
 " Pallia cornici⁹ dat penna sub albida nigræ
 " Candida, sic picas et nigra penna tegit.
 " Si vestis bicolor carnem sine corde colorat,
 " Mens erit absque nota, veste tenente notam.
 " Quid refert quales veniant in veste colores,
 " Si mens unicolor interiora regat?¹⁰

*De ordine Præmonstratensi.*¹¹

- " Præmonstratenses rursus;¹² qui vestibis albis
 " Induti veniunt, simplicitate placent.
 " His color unus adest, niveo candore refulgens,
 " Hos semper simplex vestis ovina tegit.
 " Omnibus abjectis, dura¹³ pro mollibus uti
 " Vestibus, ad præsens hoc statuere modo.
 " Vellere partito, quod colli nuda protexit,¹⁴
 " In proprios usus constituere suos.
 " Ne caro luxuriat, vervecis vellere crispo
 " Corpora castigant asperitate¹⁵ gravi.

¹ Candida sint pura, P.

² stamine, P.

³ ei, P.

⁴ Vel cute, B. De cute, C. Nec cute, P.

⁵ gerit, P.

⁶ cernate, B. schenate, P.

⁷ albedo, B.

⁸ candore, P.

⁹ cornicis, P.

¹⁰ tegat, P.

¹¹ Præmonstratensium, P.

¹² cursus, A.

¹³ i. veste, gloss in A. duris, B.

¹⁴ nuda tegebat, B.

¹⁵ castitate, P.

- " Damna tamen lini, lana redimente¹ suavi,
 " Ordine cogente sustinuisse decet.
 " Ordinis austerus rigor est, quia carnibus uti
 " His in conventu tempus in omne vetat.
 " Dispensando tamen, sacer ordo salubrius² usus
 " Consiliis, super his alleviavit onus.
 " Pingua concedens, quæ sunt affinia carni,
 " Sic tamen ut nunquam sit manifesta caro.
 " Bellum cum carne, pacem cum pinguibus esse,
 " Pacis amatores hoc statuere modo.
 " Carnis honestatem sic conservare volentes,
 " Ne contra carnem lex inhonesta foret.
 " Si foret exclusa penitus caro, carnis honestas
 " Læsam se posset de ratione queri.
 " Si foret in totum sine conditione recepta,³
 " Sæpe daret causam materiamque mali.
 " Unde nec admissa penitus, nec tota repulsa,
 " Exulat, in patria menstrua facta sua.

De Canonicis secularibus.

- " Sunt et canonici qui secularesque vocati⁴
 " Nomen ab officio promeruerunt suo.
 " His quodcunque libet, nova lex, licitumque⁵ sub isto
 " Canone constituit vivere tota cohors.
 " Hi nihil excipiunt, nec dicunt despiciendum,
 " Quicquid in obsequio corporis esse⁶ potest.
 " Illud præcipue tamen instituere, tenendum
 " Omnibus in tota posteritate sua:
 " Lex vetus ut suasit, ne quilibet absque sua sit,
 " Et quod quisque suas possit habere duas.

¹ redimente, B.

² salubribus, B.

³ These two lines are given from B.

⁴ canonici seculares atque vocati, P.

⁵ libet, lex est, licitumque, B. luctumque, A.

⁶ obsequio carnis inesse, P.

- " Hi sunt qui mundum cum flore cadente tenentes,
 " Ne cito¹ marcescat, sepe rigare student.
 " Hi sunt qui faciunt quicquid petulantia carnis
 " Imperat, ut vitiis sit via prona suis.
 " Totus in errorem mundus, praeuntes illis,²
 " Ducitur, hi praeuntes praecipitesque ruunt.
 " Hi mundum non mundus eos habet, atque deorsum
 " Hi quia compellunt, funditus ille cadet.
 " Hi fundamentum fidei subvertere prompti,
 " Moribus expugnant quae facienda docent.
 " Hi sunt pontificum per quos vigor, ordo, potestas
 " Nutat, et ecclesiae fit status absque statu.
 " Languet et expirat per eos reverentia cleri,
 " Deficit in nihilum religionis honos.
 " Horum consilio reges meditantur iniqua,
 " Et quae debuerant stringere laxa tenent.
 " Pontificum latera sunt hi, regumque sinistra,³
 " Pes errans, mendax lingua, recurva manus,
 " Cor⁴ duplex, simulatus amor, sine vivere nomen,
 " Ira latens, vera motio, falsa quies.
 " Bursa carens fundo, praedae sine nomine praedo,
 " Lanx mendax veri, vera statera doli.
 " Lex sine lege Dei, canon sine canone Christi,
 " Praevia causa mali, pagina plena doli.⁵
 " Hi sunt justitiam qui prostituere pudicam,
 " Falsa loqui linguas qui docuere suas.
 " Qui dum labentem mundum retinere laborant,
 " Cumque labente labent, cumque ruente ruent.⁶
 " Quorum vita labor, via lubrica stat quasi stercus,⁷
 " Finis in incerto, praemia certa dolor.⁸

¹ Ne sic, P.² istis, B.³ sinister, B.⁴ Cur, A.⁵ These two lines are inserted from B.⁶ Cum labente labant, cumque ruente ruant, B.⁷ via lubrica gloria stercus, B.⁸ labor, P.[De bonis Canonicis.]¹

- " Quod bene dum secum quidam meditantur eorum,
 " Talibus a studiis se cohibere student.
 " Qui pariter mundi feno cum flore relicto,
 " Omnia quae mundi sunt nihil esse putant.
 " In medio fornacis agunt flammæque vorantis,
 " Ignitum studium constituere suum.
 " Nec tamen uruntur, quia quos refrigerat intus
 " Spiritus, exterior flamma cremare nequit.
 " Decoquit hos mundus, et sicut in igne camini
 " Aurum flamma probat, sic Deus urit eos.
 " In mediis flammis et in ignibus esse, nec uri,
 " Non est naturæ sed deitatis opus.
 " Cum propria carne certamina longa tenere,
 " Res est difficilis et metuenda nimis.
 " Nam caro mortalitatis levis est, et cerea flecti,²
 " Quo natura vetus³ et vitiosa trahit.

De monialibus.

- " Est et adhuc ordo velatarum mulierum,
 " Quas etiam nonnas⁴ dicimus esse sacras.
 " Qui de⁵ virginibus viduisque coactis in unum
 " Ordo, satis notus pluribus esse solet.
 " Horas canonicas solito de more frequentant,
 " Solventes pensum nocte dieque suum.
 " Vocibus altisonis adeo modulamine dulci
 " Cantant, sirenes quod cecinisse putes.⁶
 " Corpore serpentes, sirenes voce, dracones
 " Pectore, Susanna smigmate, corde Paris.⁷

¹ This rubric is not found in A.² est etiam cito flecti, B.³ natura vetit, B.⁴ minimas, P.⁵ Quæ de, B. Quidam virginibus . . . coactus, P.⁶ par his, P.⁷ pares, P., which omits the word corde.

- " Sed tamen illud habent, unum quod cuncta refellit,
 " Ante Deum lacrimas quæ sine lege fluunt.
 " His Dominum placant semper, veniamque merentur,
 " His sua cuncta lavant crimina, quicquid agunt.
 " Omnibus auretenus licet his nutrire capillos,
 " Sed non ulterius, regula namque vetat.
 " Utuntur niveis agni de corpore sumptis
 " Pellibus intonsis,¹ pallia nigra gerunt.
 " Hæc caput abscondunt omnes sub tegmine nigro,
 " Sub tunicis nigris candida membra latent.
 " Cingula nulla ferunt, sed nec femoralibus uti
 " Consuetudo fuit, nescio si modo sit.
 " Nunquam rixantur, nisi cum locus exigit, aut res,
 " Sed neque percutiunt, sit nisi causa gravis.
 " Harum sunt quedam steriles et quedam² partu-
 " rientes,
 " Virgineoque tamen nomine cuncta tegunt.
 " Quæ pastoralis baculi dotatur³ honore,
 " Illa quidem melius fertilis⁴que parit.
 " Vix etiam quævis sterilis reperitur in illis,
 " Donec eis ætas talia posse negat.

De ordine de Simplingham.⁴

- " Est et adhuc alius nuper novus ordo repertus,
 " Quem bene, nam bonus est, commemorare⁵ decet.
 " Hic apud Anglorum fines exortus, ab ipso
 " Nomen habet natus quo fuit ipse⁶ loco.
 " Simplingham⁷ dictus, de simplicitate vocatus,
 " Sim per⁸ antiphrasim ordo vocatur ita.

¹ intonsis, P.

² quedam steriles, quedam, B.

³ donatur, B.

⁴ In P. the rubric is, *De ordine novo in Anglia constituto.*

⁵ convenire, P.

⁶ ille, P.

⁷ Simplingham, B. Simpligama, P.

⁸ Sive per, P.

- " Canonicos laicosque simul, duplicesque sorores,
 " Quas simul in unum continet illa domus.¹
 " Canonici missas tantum, reliquumque sorores
 " Expleant, officii debita jura sui.
 " Corpora, non voces, murus designat,² in unum
 " Psallunt directo³ psalmatis absque metro.⁴

Novus ordo Burnelli factus de aliis ordinibus.⁵

- " Talia dum mecum tacitus considero, vitam
 " Nescio quam possim⁶ constituere mihi.
 " Tutius ergo puto nec non consultius esse,
 " Ut statuam leges ordinis ipse novi.
 " Sic igitur fiet de quolibet ordine sumam
 " Quod melius fuerit commodiusque mihi.⁷
 " Qui meus ordo meo nomen de nomine sumat,
 " Nomen in æternum vivat ut inde meum.
 " Ordine de Templi sumamus equos gradientes
 " Leniter, ut⁸ lenis sit meus ordo mihi.
 " Ut mihi mentiri liceat quocunque locorum,
 " Fratribus ex aliis hoc retinere volo.
 " Ut feria sexta⁹ liceat mihi pinguibus uti,
 " Hæc Cluniacensis conferat¹⁰ ordo mihi.
 " Fratribus ex aliis satis est et sufficit illud,
 " Ut liceat braccis nocte carere meis.¹¹
 " Grandimontanos in eo quod multa loquuntur
 " Multum commendo, quodque¹² tenere volo.
 " Carthusius¹³ fratres in eo discerno¹⁴ sequendos,
 " Missa quod in mense sufficit una satis.

¹ These two lines are given from B.

² disjungit, P.

³ Psallant directe, P.

⁴ absque melo, B.

⁵ Novus ordo quem Burnellus instituit, B.

⁶ possim, B. P.

⁷ These two lines are taken from B.

⁸ neque lenis, P.

⁹ feria quarta, B.

¹⁰ conferet, B.

¹¹ carere mihi, P.

¹² quosque, P.

¹³ Carthusius, P.

¹⁴ decerno, B.

- " Canonicos nigros carnes comedendo sequamur,¹
 " Ne quid ab hypocrisi contrahat ordo meus.
 " Præmonstratenses statuo de jure sequendos
 " In molli tunica multiplicique toga.
 " Ordine de reliquo placet, ut persona secunda
 " Fœdere perpetuo sit mihi juncta comes.
 " Hic fuit ordo prior, et conditus in Paradiso;
 " Hunc Deus instituit, et benedixit ei.
 " Hunc in perpetuum decrevimus esse tenendum,
 " Cujus erat genitor cum genetrice mea.
 " Et genus omne meum semper fuit ordinis hujus,
 " Quo genus humanum deficiente cadet.
 " Ordine de sacro sacratarum mulierum
 " Accipiam, zonam semper abesse meam.²
 " Cingula lata mihi non sunt bona,³ sed neque ventri
 " Conveniunt grosso cingula stricta meo.
 " Est et adhuc aliud in eis⁴ quod in ordine nostro
 " Apponi volumus, cum locus aptus erit.
 " Quid de Simplingam, quantum, vel qualia sumam,
 " Nescio, nam nova res me dubitare facit.
 " Hoc tamen ad præsens nulla ratione remittam,
 " Namque necesse⁵ nimis fratribus esse reor,
 " Quod nunquam nisi clam nullaque⁶ sciente sororum
 " Cum quocunque suo fratre manere licet.
 " Sunt etiam quædam quæ si non nunc⁷ meminisse
 " Possumus ad præsens, postea tempus erit.
 " Ergo nil restat⁸ nisi confirmatio sola
 " Pontificis summi, quam dabit ipse libens.
 " Nam qui justa petunt, nulla ratione repulsam
 " A domino papa sustinuisse solent.
 " Illuc ergo decet primo divertere, papam
 " Et fratres humili sollicitare prece."

¹ sequemur, B.² zona . . . mea, B.³ lata bona non sunt mihi, P.⁴ in his, P.⁵ necem, P.⁶ nullaque, B.⁷ si non hic, B. nunc non, P.⁸ Ergo nihil restat, B.*Quomodo Burnellus obviavit Galieno.*

- Talia dicenti veniens Galienus ab urbe.
 Obvius accessit, vidit, et inquit ei:
 " Numquid non es tu noster Burnellus?" Et ille:
 " Heu mihi!¹ sum certe; care magister, ave!
 " Ille dolens ego sum Burnellus ab urbe Cremona,
 " Quem bene tu nosti, si meminisse placet.
 " Ecce senem cernis fractumque labore decenni,
 " Qui juvenis quondam fortis et acer eram.
 " Quam mala multa tuli pridem! sed me tamen unum
 " Funditus absumpsit sollicitudo scholæ.
 " Rusticus atque schola duo sunt tormenta doloris,²
 " Intus et exterius quæ me nocere solent.³
 " Rusticus exterius pungit, ferit, atque flagella⁴
 " Dat scholæ, sed pascit⁵ viscera, corda, latus.
 " Saxa sed et lapides mallem portare molares,
 " Quam sic assiduus invigilare scholis.
 " Quam mala fata mihi! verum mea fata nec ultra⁶
 " Vel citra possum⁷ quam statuere mihi.
 " Fluctuat in dubiis animus meus, inque dolendis,⁸
 " Præque dolore meo mens mea mente caret.
 " Namque tot⁹ et tanta miseri sunt scandala mundi,
 " Tot regum scelera pontificumque mala,
 " Tot quoque sunt mortes in religione, tot extra,
 " Pessima præque sui¹⁰ sorde tacenda mihi,
 " Quod dum flens recolo, mundi mala prospicioque,
 " Quis sit, quis fuerit, quis status orbis erit,

¹ Ex mihi, A.² dolorum, P.³ quæ mihi ferre solent, B. quæ macerare solent, P.⁴ flagellat, B.⁵ Sed schola depascit, B.⁶ Quam mala fata mihi viderent fata, sed ultra, B.⁷ Vel citra nequeo, B. possit, C.⁸ B. has before this line a rubric, Prædicatio Burnelli.⁹ Nam tot, P.¹⁰ Præ nimisque sui, B.

- " Ignis ut a facie subito nova cera liquescit,
 " Et ¹ solis radio nix glaciesque fluunt,
 " Sic ego deficio, sic defluo, sicque revolvor,²
 " Totus et in lacrimas fontis ad instar eo.
 " Quarum præcipua,³ quarum præmaxima causa, est ⁴
 " Curia Romana, quæ ⁵ modo vadit ita;
 " Quæ regum domina, quæ regnantum diadema,
 " Quæ decus atque decor urbis et orbis erat;
 " Quæ solis radius, noctis carbunculus ardens,
 " Malleus erroris, poena parata malis,
 " Justitiæ gladius, oleum pietatis abundans,
 " Larga manus inopis, dextra referta bonis;
 " Flos novus; et nullo marcescens temporis aestu,
 " Fons sine defectu, balsama larga fluens;
 " Religionis obex,⁶ pacis concordia, morum
 " Gloria, fax fidei, regula recta boni;
 " Vexillum patriæ, sed et omnibus ordine facta⁷
 " Debuit esse caput, sicut origo fuit.
 " Sed conversa retro rediit, fideique pudoris⁸
 " Immemor, in caudam fecit abire caput.
 " Si caput a capio vel dixeris a capiando,
 " Tunc est ipsa caput, omnia namque capit.
 " Sic declinando, capio, capis, ad capiendum
 " Retia laxavit, retia longa nimis.
 " Quod de præterito coepi formare futurum,
 " Non valet ad præsens, nec videt unde locum.
 " Quondam larga sui proprii, nec avara, cruoris,
 " Fundere consuevit seque suumque suis.
 " Nunc vice conversa sitiens⁹ sitit, atque cruorem
 " Fundat ut alterius, ebibit¹⁰ ipsa suum.

¹ Ex, P.² resolveor, B.³ Quare præcipua, D.⁴ est omitted in P.⁵ quod, A.⁶ aper, B.⁷ omnibus omnia facta, B. ordine sancto, P.⁸ prioris, B.⁹ faciens, B. P.¹⁰ Fundit et alterius, et bibit, P.

- " Sic causam mortis, quæ debuit esse salutis,
 " Fecit et in populo prodiga, fudit eum.
 " Vasaque commutans ex hoc transfudit in illis,¹
 " Sub mellis specie pocula felle luit.²
 " Ipsa tamen semper in se³ sitibunda manebit,
 " Cumque bibat semper, semper avara sitit.
 " Cujus in os patulum, quamvis foret æs mare magnum,
 " Influere simul, non satiare eam.
 " Væ! barathro⁴ ventris nequeunt extinguere ejus
 " Fercula nulla famem, pocula nulla sitim.
 " Væ! cui nil satis est, et quem sua reddit egenum
 " Copia, nec totus sufficit orbis ei.
 " Sustinet æris egens quicquid peccatur⁵ avarum,⁶
 " Quicquid delirant cætera bursa luet.⁷
 " Bursa refert reos solvit, peccata relaxat,
 " Quæ non peccantis⁸ evacuata ligat.
 " Nil tam difficile, nil tam grave, nil ita pravum,
 " Quod non emendat⁹ bursa referta bene.
 " Hæc facit ut licite fiat quodcumque libebit,
 " Reddit et illicitum quod licet arte pari.
 " Cum sua non mundet, aliorum crimina mundat,
 " Cernere quæ propria vulnera sola nequit.
 " Sic dolor in capite facit omnia membra dolere,
 " Toxicat et modicum dolia magna virus.
 " Sic ovis una gregem totum maculando¹⁰ respergit,
 " Et trahit ex modico¹¹ maxima massa luem.
 " Sic sapit ex fonte, quamvis procul inde remotus,
 " Rivus, et ex igne fumus odoris habet.
 " Ex morbo capitis artus traxere dolorem,
 " Peccatumque patris plangit origo sequens.
 " Virtutum quondam decus et decor, in¹² vitiorum
 " Est conversa caput, quæ caput orbis erat.

¹ in illud, B.² luit, B.³ in se semper, B.⁴ De barathro, P.⁵ peccatur, B. peccator, P.⁶ amaram, A.⁷ luit, B.⁸ peccantes, P.⁹ emendat, B.¹⁰ maculosa, B.¹¹ ex morbo, B.¹² in omitted in A.

- " Non mihi sufficeret¹ longævi Nestoris ætas,
 " Singula si memorem quæ memoranda forent.
 " Sed sit ut ad summam tituloque referre sub uno,
 " Quæ sit vox populi, quæ solet esse Dei,
 " A summo capitis in ea pedis usque deorsum
 " Ad plantam, sanum nil superesse reor.²

[De regibus etiam narrat.]

- " Rursus³ si regum mores⁴ vitamque revolvam,
 " Quid nisi majoris causa doloris erunt?⁵
 " Quorum vita dolor, quorum dominatio dura,
 " Quorum verba velut ventus et aura levis.
 " Cumque creatus homo sit ad instar imaginis ejus,
 " Qui dedit ex nihilo cuncta creata fore,
 " Pluris habent homine⁶ reges animantia terræ,
 " Et genus humanum vilius esse putant.
 " In cruce suspendi pro sumpta carne ferarum,⁷
 " Quam plures faciunt⁸ sæpe dolore gravi.⁹
 " Quid gravius Siculi possent statuuisse tyranni,
 " Quam pro morte feræ quod moriatur homo?
 " Qui sic regna regunt, qui sic sine remige regnant,
 " Vix regum tantum nomina sola tenent.
 " Quamvis regna sua sibi sint¹⁰ subjecta, tributa
 " Dent populi, trepidet terra timore suo,
 " Non tamen hi regnant, quoniam regnare timeri
 " Non est, aut dura lege ligare suos.
 " Quos non rectores sed raptores bene dici
 " Constat, et ex facto nomen habere suo.
 " Quorum nulla fides, et qui confidit in ipsis
 " Errat, et arbitrio desipit ipse meo.

¹ sufficiens, P.

² This and the three lines preceding are given from B.

³ rursus, B. C. and P.

⁴ mores regum, P.

⁵ erit, P.

⁶ homines, P.

⁷ pro suspitione ferarum, B.

⁸ faciunt, P.

⁹ Nec fera consuliter, consule, quæso

feras, B.

¹⁰ sunt, P.

- " Quorum fictus amor, quorum via nulla fidelis,
 " Quorum lingua dolo¹ plena, cruore manus.
 " Munera respiciunt, quæ dum venerantur,² abesse
 " Justitiam faciunt, judiciumque³ procul.
 " Quicquid enim faciunt, vel dicunt, vel meditantur,
 " Si bene discutias, omnia munus olent.⁴
 " Quod, nisi præcedat, comitetur, sive sequatur,⁵
 " Ut⁶ vaccam vitulus, non procul, immo prope,
 " Nil habitus, nil ordo tibi, nec opinio vitæ,
 " Quilibet aut titulus plusve minusve dabit.
 " Munera conturbant reges, rursusque reservant,⁷
 " Munera dant pacem, munera bella parant.
 " Munera pontifices subvertunt, munera reges,
 " Munera jus statuunt destituuntque simul.
 " Munera stultorum linguas dant esse disertas,
 " Munera cum⁸ clamant cætera quæque tacent.
 " Munera pervertunt leges, decreta refellunt,
 " Evacuant patrum jura rigore⁹ suo.
 " Munera palpare¹⁰ faciunt delicta potentum,
 " Utque magis vigeant facta nefanda tegunt.
 " Munera—sed taceo, ne forte tegenda¹¹ revelem,
 " Quæ¹² in manibus sanctis esse reperta solent.
 " Munera declarant quidnam meditantur¹³ avari,
 " Quidve velit fieri mens maculosa viri.
 " Munera quid valeant sedes pastore vacantes,
 " Credere si fas est, sæpe docere solent.
 " Munera dulce malum, virus sanabile¹⁴ sanis
 " Mentibus, ægrotis mortis imago recens.
 " Munera semper habent aliquid portantia secum,
 " Verborumque cives¹⁵ ore tacente gemunt.¹⁶

¹ Quorum lingua dolor, P.

² venerantur, B.

³ judiciumque, P.

⁴ olent, P.

⁵ Quod ni præcedat, comitetur, sive sequatur, P.

⁶ Ac, P.

⁷ servant, B. reformant, P.

⁸ dum, P.

⁹ vigore, B.

¹⁰ palpari, P.

¹¹ tacenda, P.

¹² Quæ omitted in P.

¹³ meditantur, B. P.

¹⁴ virus insanabile, B.

¹⁵ Veri quod cives, P.

¹⁶ gerunt, B.

- " Munera iudicii libram moderantur, et ipsam
 " Protinus inflectunt, quo data pensa trahunt.
 " Munera mortifero dant pocula plena veneno,
 " Excæcant oculos, præcipitantque gradus.
 " Omnia vincit amor, sed amorem munera vinct,
 " Quod si quis dubitet,¹ ponderet hæc et ea.
 " Munera virtutum suffocant germina, sanctos
 " Irritant, reprobos mortis ad ima trahunt.²
 " Munera corrumpunt mores, pariuntque recepta
 " Damna pudicitie dona cupita procis.³
 " Munera pontifices extollunt, munera reges,
 " Munera dant apices exhilarantque duces.
 " Munera suffodiunt turres, montesque coequant
 " Vallibus, et pariunt absque cruore necem.
 " Munera præcedunt, quoties mala multa sequun-
 " tur,
 " Munera cum veniunt proxima causa subest.
 " Munera si cessent, cessabunt jurgia, lites,
 " Mars cadet,⁴ et Veneris nullus amicus erit.
 " Munera si cessent, sine sanguine tempore pacis,
 " Quod nunquam potuit, Roma subacta ruet.
 " Munera si cessent, primatum pallia multo
 " Constabunt levius et meliore foro.
 " Munera si cessent, abbatum cornua longa
 " Ponderis et precii jure minoris⁵ erunt.
 " Munera si cessent, regis revocatus ab aula
 " Monachus, in claustrum⁶ limina sacra teret,
 " Munera si cessent, grex cum pastore quiescet,⁷
 " Junctus⁸ et amborum spiritus unus erit.
 " Munera si cessent, Deus in cellas Cluniaci
 " Forte revertetur, et remanebit ibi.
 " Munera si cessent, Judam cum Simone clerus
 " Tolle, et e medio coget abire sui.

¹ dubitat, B.² These two lines are given in B.³ procis, P.⁴ cadit, P.⁵ longe minoris, B.⁶ In claustris, P.⁷ quiescit, P.⁸ Intus, B.

- " In quorum manibus crebro tractantur iniqua,
 " Dexterâ muneribus esse referta solet.
 " Munera si cessent, miseris mortalibus ultra
 " Clamor, nec luctus, nec dolor ullus erit.
 " Munera si cessent, pariter cum Simone Judas
 " Decidet, et loculos perdet uterque suos.
 " Munera subversum¹ faciunt de rege tyrannum,
 " Convertuntque suas in sua membra manus.
 " Plebs sine doctrina, populus sine lege, cruentis²
 " Moribus³ accelerat pronus in omne nefas.
 " Gens gravis, esuriens carnem, sitiensque cruorem,
 " Armât in armatas ad scelus omne manus.
 " Illo timor Domini, reges qui terruit olim,
 " Et populos, periit nomine reque simul.
 " Quid demum loqueris? Deus est post terga relic-
 " tus,
 " Non opus est alio, sit sibi⁴ quisque Deus.
 " Regis ad exemplum populus lascivit ineptus,
 " Vervecisque pedes sors facit una pares.
 " Ecce tot et tantas patiuntur secula strages,
 " Posteriorque dies deteriora parit.⁵
 " Nec superest, redimat, neque qui salvos faciat nos,
 " Sed sperata salus funditus omnis abest.

[De pontificibus et pastoribus malis.]

- " Non alicui igitur super his nisi temporis hujus
 " Pontifices sacros auguror esse reos.
 " Qui si⁶ pastores legemque tenere fatentur,
 " Nec tamen hæc faciunt quæ facienda docent.
 " Qui potius fures quam pastores vocitari
 " Teste Deo debent, de quibus illud ait:

¹ subverso, P.² cruentis, P.³ Moribus, B.⁴ sibi, P.⁵ parat, P.⁶ Qui se pastores, P.

- " Advenient multi pseudo¹ falsique prophetae,
 " Et satagent multos fallere fraude sua.
 " Qui, quamvis veniant² ovium sub veste, rapaces
 " Sanguinis, hos avidos noveris esse lupos.
 " A pascendo³ grege,⁴ non de pascendo⁵ merentur
 " Pastores ovium nomen habere suum.
 " Nomen, ab officio sumptum, vertere seorsum,
 " Ut non pastores sint gregis, immo lupi.
 " Tres sunt praeipue, prope qui versantur ovile,
 " Quorum quisque gregi proximus esse studet;
 " Primus enim pastor est, mercenarius alter,
 " Tertius insidians dicitur esse lupus.
 " Primus oves gratis pascit, mercede secundus,
 " Tertius ut perdat diripiatque gregem.⁶
 " Pastores igitur, quia gratis⁷ nulla ministrant,
 " Nil sibi cum primo⁸ proprietatis habent.
 " Et quoniam pascunt mercedis amore, secundi,⁹
 " Officio similes, sors facit esse pares.
 " Nil sibi cum primo, sed habent conjuncta secundo
 " Plurima, de reliquo quaestio nulla manet.
 " Ergo, lupis similes, comedunt cum sanguine carnes,
 " Matris et ex utero viscera rapta¹⁰ vorant.
 " More lupi, veniunt pastores temporis hujus,
 " Morte gregem primum perdere quisque suum.
 " Quodque vident fragile frangunt, quod debile sper-
 " nunt,
 " Quod crassum, comedunt, quod vile despiciunt.¹¹
 " Lac gregis et lanam querunt miscere,¹² subactas
 " Undique dispersas depopulantur oves.

¹ *pseudos*, P.² *veniant*, P.³ *A pascendo*, B.⁴ *grege*, P.⁵ *non a pascendo*, P.⁶ *diripiatque gregem*, B.⁷ *qui gratis*, B.⁸ *cum primis*, B.⁹ *secundo*, P.¹⁰ *viscera rupta*, P.¹¹ *comedunt, projiciuntque macrum*, B.¹² *querunt miscereque*, B. *norunt**miscere*, P.

- " Nec satis istud eis, quod depredantur¹ ovile,
 " Disperguntque greges,² diripiuntque sibi,
 " Sit,³ nisi quem⁴ sitiunt calidum sorbere cruorem,
 " Inque gregis jugulum mittere posse manum.
 " Qualiter introeant pastores temporis hujus
 " In caulas ovium, quo duce, quaque⁵ via?
 " Ingressi quid agant? et quam studiose ministrent,
 " In grege suspecto⁶ non, mihi crede, foro?
 " Pastorum vitam si discutiamus ad unguem,
 " Plurima quae faciunt plena ruboris erunt.
 " In speculo positi, quo⁷ circumquaque videri
 " Seque videre valent, lumina clausa tenent.
 " Sanguinis et carnis curam non despicientes,
 " Solliciti curant seque suosque simul.
 " Quem sibi praeipue deberent⁸ praeposuisse,
 " Vix valet extremo delituisse loco.
 " Uritur, alget, eget, sitit, esurit, ulcere plenus,
 " Qui⁹ dedit, unde suam cuique levare¹⁰ famem?
 " Praesulis ad mensam tot fercula, totque ferentes
 " Vestibus ornati,¹¹ tot sine lege scyphi;
 " Totque domus domini, tot circumquaque¹² ministri,
 " Tot stantes pueri, totque meando vagi;
 " Tot juvenes compti, variisque modis redimiti,
 " Totque senes docti gesta priora loqui;
 " Et quasi castrorum regum, statione soluta,
 " Discurrunt acies, corpore, mente, leves.
 " Dumque¹³ bibit dominus, quidam sua brachia tendit,¹⁴
 " Atque genu flexo pronus adorat eum.
 " Splendida tota domus, duplici radiante metallo,
 " In quibus offertur hostia sacra Deo.

¹ *depredantur*, P.² *grege*, B.³ *Sic*, P.⁴ *nisi quod*, P.⁵ *quare*, B.⁶ *suscepto*, B.⁷ *In speculo positi qua*, B.⁸ *debet*, B.⁹ *Quis*, P.¹⁰ *quit relevare*, P. *cuique relecare*, A.¹¹ *Tot vini cyathi*, B.¹² *tot cani quaque*, P.¹³ *Cumque*, P.¹⁴ *tendit sua brachia mundus*, B.

- " Sed quæ pontificis sunt usibus appropriata,
 " Non sunt de vili materiaque rudi.
 " Non norunt recte partiri, qui statuerunt
 " Aurea pontifici, stagnæ¹ vasa Deo.
 " Præsul in argento totus discumbit et auro,
 " Vix quoque fictilibus utitur aula Dei.
 " Ecclesias laceras,² altaria nuda, crucesque
 " Extractis³ spoliis, stare videre potes.
 " Splendida⁴ pontificis sublimibus aula columnis,
 " Intus et exterius marmore fulta, nitet.
 " Tot sunt pontifici tunicae, tot pallia, cappæ,⁵
 " Ipse quod ignoret, vel⁶ numerare queat.
 " Præsulis e⁷ digitis gemmarum pendet et auri
 " Septem divitibus quod satis esset opum.
 " Præsul amat marcæ plus quam distinguere Marcum,
 " Plus et amat⁸ lucrum quam facit ipse Lucam.
 " Sic hodie, sic cras, sibi credita, non data certe
 " Dispensant,⁹ Domino dissimulante diu.
 " Qualiter atque quibus curam credant¹⁰ animarum,
 " Quod magis est aliis omnibus esse patet.¹¹
 " Ante puer patrem primum matremque vocare
 " Quam sciat, aut possit stare, vel ire pedes,
 " Suscipit ecclesiæ claves animasque regendas,
 " In cunis positus dummodo vagit adhuc.
 " Quid dicet Petrus, cum me Robekinus ad astra
 " Aut Wilekinus¹² aget duxque comesque meus.
 " Petro, non puero, claves Deus ecclesiarum
 " Tradidit atque dedit, jussit¹³ habere vices.
 " In manibus, Domine, Robekini vel Wilekini¹⁴
 " Ne¹⁵ me tradideris, sit tibi cura mei.

¹ The mediæval form of *stagnæ*.² *vacuas*, B.³ *Detractis*, B.⁴ *Regia*, B.⁵ *cappæ*, B.⁶ *Ipse quod ignorat, nec*, P.⁷ *in digitis*, B.⁸ *Plus amat*, A.⁹ *Dispensat*, P.¹⁰ *creduat*, P.¹¹ *ecce patet*, B.¹² *Wileminas*, B. *Unilkinus*, P.¹³ *atque suas jussit*, B.¹⁴ *Wilemini*, B. *Unilkini vel Robekini*, P.¹⁵ *Non me*, P.

- " Sed neque me tradam, quamvis mihi forte, quod
 " absit,
 " Præsul vim faciat, exagitetque diu.
 " Tristis ob hanc causam prius appellabo, Petrumque,
 " Ejus et hæredem solus adibo pedes.
 " Cum nutrice sua Romam Robekinus adibit,
 " Quem nova sive vetus sportula tecta feret.
 " Missus et in peram veniet Wilekinus¹ in urbem,
 " Curia Romana tota videbit eum.
 " Nec vacuis manibus aderunt, nec ventre soluto,
 " Sed quasi parturiens et prope tempus agens.
 " Accedent propius, venientque videre sepulchrum,
 " Quod semper vacuum permanet atque capax.
 " Quod deest ætati teneræ supplebit eorum
 " Gratia, consortes quos habuere viæ.
 " Præstabunt annos pater et pædagogus eisdem,
 " Quotquot opus fuerit, si tamen esset opus.
 " Qui dedit ecclesias, numquid non contulit annos,
 " Et mores, quales talibus esse decet?
 " A simili reliquum potuit, qui contulit unum,
 " Jure pari licuit illud et illud ei.
 " Impuberes² pueros pastores ecclesiarum
 " Vidimus effectos, pontificesve sacros.
 " Sic dixit³ quidam de quodam pontificando,
 " Cum princeps regni sollicitaret eum,
 " Est puer, et nondum discernere possumus utrum
 " Fœmina vel mas sit, et modo præsul erit!
 " Talibus est hodie cleri populique potestas,
 " Atque domus Domini cura regenda data.
 " Talibus ecclesia Christi suffulta columnis
 " Decidet, ante suam præjugulata diem.

¹ *Wileminas*, B. *Unilhelmas*, P.² *Impubes*, P.³ *Sicut ait*, B.

[*De inanibus et vanis præsulum actionibus.*¹]

- " Si quæras,² quid agat festinus præsul³ in urbe,
 " Assumptis canibus in nemus ire parat,
 " Aut ut aves avibus capiat,⁴ vel piscibus hamum
 " Mittat, et esorem⁵ hinc trahit,⁶ inde lupum.
 " Ardea visa fuit fluviali proxima ripæ,⁷
 " Jactet ut anipitrem præsul ab urbe ruit.⁸
 " Silvarum saltus plusquam loca sancta⁹ frequentat,
 " Latratusque canum canone pluris habet.
 " Plus cane percusso dolet anxius, aut ave læsa,
 " Quam si discedat¹⁰ clericus unus ei.
 " Sæpe dies tota causis cedit sine causa,
 " Officiisque sacris sufficit hora brevis.
 " Litibus impensa brevis est quævis¹¹ mora longa,
 " Mox quod est Domini tædia magna parit.
 " Arctius insistit lepori canis ire,¹² quietus
 " Donec et officium compleat ipse¹³ suum,
 " Quam sua persolvant, cum tempus et hora requirit,
 " Pontifices nostri debita pensa Deo.
 " Qui si pro Domino paterentur, quod patiuntur
 " Propter res viles deliciasque breves,
 " Nullus eos dubitet vivos, in carne manentes,
 " Esse Dei sanctos martyribusque pares.
 " Nec tamen ista pati pudet hos, aut poenitet¹⁴ horum
 " Quamvis sæpe gravat¹⁵ sustinuisse jugum.
 " Nam Deus illorum, pro quo patiuntur ad horam,
 " Hæc mala pro meritis præmia digna dabit.

¹ This rubric is not found in the MSS.

² Si quæris, B. C.

³ agat præsul festinus, B.

⁴ capiat avibus, B.

⁵ ut esocem, P.

⁶ quod trahit, B. nam trahit, P.

⁷ ripæ, C.

⁸ ab urbe ruit, P.

⁹ sacra, P.

¹⁰ decedat, B. P.

¹¹ brevis, quævis, B. P.

¹² ira, P.

¹³ ille, P.

¹⁴ hos, quos poenitet horum, P.

¹⁵ gravat, B.

[*Burnellus iterum narrat Galieno de abbatibus, prioribus, et conventualibus.*¹]

- " Quodque magis miror, abbates² atque priores,
 " Conventusque sacri,³ quos suns ordo ligat,
 " Canone posthabito, quem sunt servare professi,
 " Quemque patres sancti constituere sibi,
 " Ecce retro redeunt, sorbentque quod evomuerunt,
 " Ut canis ad vomitum, susque reversa lutum.
 " Exterius faciem prætendunt religionis,
 " Interiusque gerunt pectora plena dolo.
 " Qui duce Bernardo gradiuntur, vel Benedicto,
 " Aut Augustino, sub⁴ leviori jugo,
 " Omnes sunt fures, quocunque caractere sancto
 " Signati veniant magnificentque Deum.
 " Ne credas verbis, ne⁵ credas vestibis albis,
 " Vix etenim factis⁶ est adhibenda fides.
 " Quorum vox lenis⁷ vox Jacob creditur esse,
 " Cætera sunt Esau brachia, colla, manus.
 " Rursus in Ægyptum quem⁸ deseruere reversi,
 " Dulce sibi reputant a Pharaone premi.
 " Carnis ad illecebras nullo retinente ruentes,
 " In foveam mortis carne trahente cadunt.⁹
 " Invidiæ stimulis vexantur, et ambitionis
 " Aestibus assiduis, præcipueque tribus.
 " Primus ut ascendant labor est, sequiturque parentum
 " Indiscretus amor, cura, quiete carent.¹⁰
 " Hæc omnes ardent, hac omnes febre laborant,
 " Hæc tenet imperium, postpositura Deum.
 " Hinc, ut opes habeant, summa virtute laborant,
 " Possideantque brevi tempore parta diu.

¹ This rubric is not given in the MSS.

² quod abbates, A.

³ Conventusque sacer, P.

⁴ Augustini sub, B.

⁵ nec, P.

⁶ Vix etenim fratribus, P.

⁷ lenis, P.

⁸ quam, P.

⁹ ruunt, P.

¹⁰ carens, B. P.

[De religiosis in generali.]¹

- "Olim paupertas, rebusque carere caducis,
 "Religiosorum gloria magna fuit.
 "Nunc nisi possideant, animarum damna suarum.
 "Res et opes magnas, pascua, prata, greges,
 "Esse putant miseri, quia mundo pauper haberi,
 "Inter eos hodie creditur esse nefas.²
 "Pauper erat Christus, quem sic imitando sequuntur,
 "Pauperis ut sine re nomen habere queant.
 "Sicque volunt dici quod nolunt esse, putantes
 "Omnia cernentem fallere posse Deum.
 "Omnibus abjectis inopis vestigia Christi
 "Verbis, non factis, se statuere sequi.
 "Spreverunt mundum, sed tali conditione
 "Ut semel abjectus,³ semper adesse queat,⁴
 "Ne quid eis desit, spreverunt omnia, felix
 "Quisquis, ut ipse metat plurima, pauca serit.⁵
 "Cum lupo ex habitu non est suspectus ovili,
 "Dentis ab effectu quo timeatur⁶ habet.
 "Simpliciter graditur vulpis⁷ vultuque modesto,
 "Et nihil in facie suspicionis habet,
 "Corde sed astuto vincens animalia multa,
 "Semper in insidiis tota dolosa manet.
 "Quo magis ascendit, cœlo vicinior alto
 "Ancipiter,⁸ prædam fortius inde capit.
 "Fortius⁹ ut feriat aries retrocedit, et ictus
 "Suscipit obstipito vertice datque simul.
 "Sic faciunt hodie, quos mundus religiosos
 "Æstimat, et sanctos prædicat esse viros.
 "De quibus ad præsens, quamvis mihi multa supersint,
 "Plura loqui timeo, ne reprehendar ego.

¹ This rubric is given from P.² esse scelus, B.³ abjecta, P.⁴ queant, P.⁵ seret, P.⁶ teneatur, P.⁷ vulpes, P.⁸ Accipiter, P., the printer having changed the medieval for the purer Latin form.⁹ Fortior, P.

[Burnellus de laicis, sicut didicit sub ilice ab avium
 garritu, locum et tempus designans.]¹

- "Sed quid de laicis dicam? Si publica quædam
 "Dixero quæ didici, publicus hostis ero.
 "Nuper cum profugus fugerem festinus ab urbe,
 "Bernardum fugiens, verbera sæva timens,
 "Abdita quærebam loca, quæ non posset adire
 "Ille meus dominus, rusticus ille miser.
 "Qui me quærebat per devia quæque locorum,
 "Cum canibus multis multa minando mihi;
 "Jurabatque² satis quod si possem reperiri,
 "Illud iter luerem tempus in omne meum,
 "Quodque fugam dorso mihi scriberet esse legendam
 "Taliter, ut nunquam non meminisse foret.
 "Me quoque stertentem lætus quandoque putabat
 "Admota propius prendere posse manu.
 "Sed, celer exiliens, Bernardum pone sequentem
 "Ridebam dominum, conscius ipse, meum.
 "Sæpe supinatum per posteriora coegi,
 "Calceæ percussam,³ stertere⁴ more meo.
 "Ætas⁵ erat, lassusque fui, voluique sub umbra
 "Illicis optato membra fovere toro.
 "Carmina, quæ nuper me composuisse videbar,⁶
 "Scribere cœnabar⁷ tutus ab hoste meo.
 "Et locus et tempus, studio nimis apta, volentem
 "Scribere cogeant improbitate sua.
 "Venter erat plenus, pes lassus, pagina prompta
 "Excerptura nova carmina digna nota.
 "Cumque manus calamum ferrumque teneret acutum,
 "Exciperetque⁸ novos pellis ovina tonos,

¹ The rubric is here taken from P.; it is not in the MSS. A. B. or C. A. has laici in the margin.² Juravitque, P.³ Calceæ percussam, P.⁴ sternere, P.⁵ Ætas, B. P.⁶ jurabat, B.⁷ cœnabar, P.⁸ Acciperetque, P.

- " Nescio quem prope me¹ sub ramos² ilicis altæ³
 " Audio garritum percipioque sonum.
 " Nec mora, tanta locum volucrum vaga turba replevit,
 " Silva quod, ampla prius, tunc tamen arcta foret.
 " Intonat omne nemus, volucrum dispersa per auras
 " Vox abit in cœlum concutiendo solum.
 " Ipse mihi timui, cœpique timendo coactus
 " Dicere, 'Quod sibi vult hoc novitatis opus?'
 " Terreo aspectu; nec mirum; tum quia notus
 " Non erat illa locus, tum quia solus eram.
 " Auribus erectis, et fixo⁴ corpore toto,
 " Prostratus jacui, murmuris absque sono.
 " Pectora tundebar tacitus, veniamque precabar
 " Voto, non verbo, supplice corde meo.
 " Pene timore gravi ventrem sine ventre resolvi
 " Contigit, et dubito ne sit et an sit ita.
 " Namque graves venti tempestatesque morosæ,
 " Imbribus exiguis, conticuere simul.⁵
 " Murmure sedato tenuere silentia tandem,
 " Et quotquot fuerant conticuere simul.⁶
 " Agminis in medio, tota reticente caterva,
 " Surrexit solus corvus, adorsus ita."

*Sententia corvi.*⁷

- " Dilecti fratres, dominique mei speciales,
 " Si placet, audite me, quia pauca loquar.
 " Non quia sim melior vobis vel sanctior unus,⁸
 " Utpote de vili cespite natus ego,

¹ me omitted in P.² sub ramis, C. P.³ super ilicis, B.⁴ erectis, fixo pede, B.⁵ exiguis, delituisse solent, B.⁶ These two lines are from B.⁷ Instead of this short rubric, P. gives, *Introducitur Burnellus primo narrationem corvi, de qualitate consiliatorum.*⁸ vobis melior, vel stemmate major, B.

- " Vel quod¹ plus sapiam, cum sit sapientia prima,
 " Teste David magno, fore² timere Deum.
 " Sed quia sum major natu senioribus istis
 " Omnibus, annorum tempore teste mihi.
 " Me Noe septennem prudens induxit in arcam,
 " Cum tegeret montes altior unda fluens.
 " Postea fluxerunt quamplurima secula nobis,
 " Pluribus ignota secula, valde bona.
 " Quorum dum recolo, mecum³ tacitusque recorder,
 " Quam bona tunc fuerint, quamque referta bonis!
 " Horum respectu quæ sint modo tristis et amens
 " Tempora festinæ mortis adesse reor.
 " Namque⁴ senescentis mundi decus omne recessit,
 " Et sua quæque suum deseruere statum;
 " Sidera, terra, mare, solito privata tenore,
 " Legibus antiquis dedidicere regi;
 " Et si præterita præsentibus annumeremus,
 " Nulla cohærebunt corpore⁵ membra suo.
 " Ordine transposito variantur secula quæque,
 " Alter et est hodie quam fuit orbis heri.
 " Contra naturam rerum natura ministrat,
 " Deserit et cursum noxque diesque suum.
 " Hinc homines morbi perimunt, animalia pestes,
 " Hinc quoque languore præmoriuntur aves.
 " In promptu causa est quoniam peccavimus omnes,
 " Nec superest qui se judicet esse reum.
 " Omnes sunt justi, nullus peccavit iniquus;⁶
 " Nil ego commisi, tu nihil, ille nihil.
 " Non ego gustavi, cuncti dixere ministri;
 " Et tamen absorptum constitit esse canem.
 " Esto quod apponat aliquis sua crimina flere,
 " Et de commissis poenituisse velit;

¹ Vel quia, P.² scire, B. vere, P.³ necnon, P.⁴ Nam senescentis, A. B., corrected by P.⁵ corpori, P.⁶ iniquum, B. inique, P.

- " Pectore contrito statuatur sua facta fateri
 " Crimina cum lacrimis, cumque dolore gravi;
 " Cui sua secure poterit secreta fateri
 " Omnibus ex nobis? nescio, crede mihi.
 " Mille mihi fratres numeres, totidemque sorores,
 " Mille sed et matres sint mihi, totque patres,
 " Omnibus ex illis secreti conscius unus,
 " Unicus atque meus consiliator erit.
 " Dixero si corvo corvus mea crimina, dicet
 " Cornici, cornix per fora cuncta canet.
 " Si me prodidero gallo, gallina, quod absit,
 " Prodigium pullis me dabit esse suis.
 " Mors mihi, si taceo, mors est si dixero quicquam;
 " Me duo dura premunt, hinc timor, inde pudor.
 " Lingua sacerdotum, quoniam secreta revelat,
 " Cogit ut inviti confiteamur eis.
 " Nulla lues gravior quam cum secreta revelat¹
 " Factus secreti conscius ipse² tui.
 " Qui cadit in gladio semel est plangendus, at ille
 " Tempore perpetuo quem sua lingua necat.
 " Vos igitur qui vel facitis fierique videtis
 " Plurima quæ non sunt enumeranda modo,
 " Quid cui dicatis, ne postea poeniteatis,
 " Quique per exemplum discite, quæso, meum.
 " Qui sciat, atque velit crebro relevare cadentem,
 " Et magis afflictos exhilarare magis,
 " Qui mox quassatum calamum non conterat, immo
 " Alliget, et sanet sustineatque diu;
 " Qui graviter lapsis ignoscens compatiatur,
 " Seque reformidet³ talia posse pati;
 " Qui semper fragilis quam sit caro præmeditetur,
 " Et levis ad lapsum conditione gravi.⁴

¹ This and the preceding line are
 not in P.
² ille, B.

³ Sæpe reformidet, P.
⁴ gravis, B.

- " Qui graviter læsus non exardescit¹ in iram,
 " Nec mox vindictam poscat ab hoste suo,
 " Sed pius ac² patiens omnem prius ipse remittat
 " Criminis offensam, quam roget alter eum;
 " Qui sibi sufficiens, nec opum cupidus nec hono-
 " rum,³
 " Respuat oblata proprietate carens;
 " Quem nec amor mundi vexet, nec causa parentum,
 " Vel data supplantent munera, dulce malum;
 " Qui nec amet vel agat quod quis justo repre-
 " hendat.⁴
 " Cui sit idem secum vivere, quod sine se;
 " Si fuerit talis tantusque repertus in orbe
 " Confessor, fateor, cuncta fatebor ei.
 " Exemplum vobis ego sum, cui garrula quondam
 " Lingua fuit damno, teste colore meo.
 " Dum tacui, dilectus eram, sed prodiga lingua
 " Reddidit exosum; vae tibi, lingua loquax!
 " O quam dives eram, multisque beatus amicis,
 " Donec subripuit me mea lingua mihi.
 " Felix si statua Martis taciturnior essem,
 " Mansissetque mihi qui fuit ante color.
 " Quod semel amisi,⁵ longum damnatur in ævum;
 " Lugeo perpetuo tempore tristis ego.
 " Gratia, fama, decor, mihi sunt sublata loquenti,
 " Surripuit totum lingua diserta minus.
 " Lingua loquax nocuit, fateor, quia, si tacuissem,
 " Cuncta remansissent insita dona prius.
 " Inter aves omnes formosior unus habebam,
 " Et magis acceptus omnibus unus eram.
 " Vox mea, clara prius, misero vix rauca remansit,
 " Criminis admissi testis et ipsa mei.

¹ exardescat, B. P.
² et patiens, B. P.
³ honoris, P.

⁴ juste reprehendit, P.
⁵ amisi, B.

- " Perpetuata¹ foret mea gloria, si tacuissem,
 " Sed quia non tacui, tota repente ruit.
 " Unde, mei memores, linguam cohibete loquacem,
 " Ne jugulet dominum prodiga facta suum.
 " Pauca loquar, salva dominorum pace meorum,
 " Vera tamen, veris si licet esse locum.
 " Non est mirandum, quamvis adversa frequenter
 " Nobis contingant,² et mala plura premunt,
 " Nos sumus in causa, si causam quærimus, ipsi
 " Cur tot in adversis deficiamus ita.
 " Nos sata destruimus, nos semina diripientes
 " Tollimus, et plenos depopulamur agros.
 " Ne faciant fructum, flores mox arbore natos
 " Unguibus et rostris dilaceramus eos.
 " Cædibus assiduis insistimus, atque rapinis,
 " Ad bona difficiles, luxuriosa cohors.
 " Æstimat excussam tuto³ se deposuisse
 " Rusticus annonam, poste tenente seram.
 " Sed gallus veniens, tota comitante sequela,
 " Quantumcunque placet tollit, et inde fugit.
 " Nec satis est, sumpsisse satis, totam nisi massam
 " Dispergat pedibus per loca cuncta domus.
 " Nisus et ancipiter, postquam fuerit bene pastus,
 " Advolat,⁴ et dominum spernit adire suum.
 " Nec pueri lacrimas, sese revocantis, et illi
 " Brachia tendentis, respuit atque fugit.⁵
 " Qua totiens pastus, totiens portatus, amicam
 " Spernit ut hostilem captus ab hoste manum.
 " Certa licet quamvis objecta pericula mortis
 " Immineant pueris, non misereantur eis.
 " Dumque⁶ sequuntur eos per devia quæque locorum,
 " Sæpe quidem silvis, sæpe necantur aquis.

¹ Perpetuæque, P.² contingunt, P.³ tuto, P.⁴ Avolat, P.⁵ respicit, immo fugit, B.⁶ Cumque, P.

- " Sic bene pro meritis nostrosque beamur¹ amicos,
 " Reddimus atque bona pro vice sæpe mala.
 " Psittacus² in thalamum domina redeunte puellas
 " Prodit, et illarum verba tacenda refert.
 " Quod³ fuerant secum tacite timideque locutæ,
 " Auribus⁴ et tutis, et sine teste loco.
 " Nescius ille loqui, sed⁵ nescius immo tacere,
 " Profert, plus æquo Psittacus oris habens.
 " Hinc avidus crebro miscent aconita puellæ,
 " Discat ut⁶ ante mori quam didicisse⁷ loqui.
 " Sunt et aves aliæ, quæ toto tempore vitæ
 " Religiosorum claustra beata colunt;
 " Quæ quot eis faciant⁸ discrimina sæpe per annum,
 " Non ego sufficio dinumerare modo.
 " Hinc est quod populus odio nos odit iniquo,
 " Reddit et exactam pro vice sæpe vicem.
 " Hinc est cotidie quod nobis insidiantur,
 " Tollit et e medio nos inimica manus.
 " Hinc laqueos nobis ponunt,⁹ hinc retia tendunt,
 " Hinc lapis, inde parit missa sagitta necem.
 " Hinc inviscatis pedibus retinentur¹⁰ et alis;
 " Fallimur et dulci sæpe tonante tono.
 " Ista, nec immerito, patimur, luimusque coacti
 " Plurima, quæ gratis facta fuisse liquet."

Responsio Galli.¹¹

Talia dicenti Gallus respondit, " Amice,
 " Pone modum verbis; sunt satis ista; tace.

¹ beamus, B. nostros veneramur amicos, P.² Psittacus, A., here and below.³ Quæ, P.⁴ Auribus, P.⁵ Nescius ille quidem, sed, P.⁶ Discat et ante, C. Discant ante, P.⁷ didicere, P.⁸ faciunt, P.⁹ ponunt nobis, P.¹⁰ retinentur, B.¹¹ Narratio Galli, P.

- " Sunt discreta minus tua verba, minusque diserta,
 " Nec capit¹ in nostro pectore sermo tuus.
 " In sermone tuo nimis es diffusus, abundans
 " Verbis, non sensu, quod solet esse senum.
 " Olim lingua tibi damnosa fuisse refertur,
 " Sed nec adhuc quicquam profuit illa tibi.
 " Plurima vidisti velut is qui tempore longo
 " Vixit, et inspexit secula multa retro.
 " Unde nec est mirum, si jam delira senectus
 " Erret,² et existat mens ratione carens,
 " In sene decrescunt semper, crescentibus annis,
 " Hinc mentis ratio, corporis inde vigor.
 " In sene deliro sensus patiuntur eclipsim,
 " Quem constat casu non ratione regi.
 " Turbato cerebro turbantur et omnia membra,
 " Deficiuntque sibi lumina, lingua, manus.
 " Hinc est quod sceleris nos arguis, et reprehendis,
 " Tanquam sis solus justus et absque nota.
 " Justus es, et certe toto spectabilis orbe,
 " Quodque satis sine me prædicat arca Noe.
 " Nonne reversurum Noe te dimisit ab arca?
 " Quæ te detinuit causa cadaver erat.
 " Te gula, te venter, te vicit inepta voluptas,
 " Proderes ut dominum perfidus ipse tuum.
 " Si vitam, moresque tuos, actus³ bene penses,⁴
 " In toto mundo par tibi nullus erit.
 " A teneris annis didicisti perfidus esse,
 " Non potes illud adhuc deseruisse senex.
 " Ventris ob ingluviem vilemque cadaveris escam,
 " A puero constat te violasse fidem.
 " Nam bene pro meritis dominum male deseruisti,
 " Tempore quo fuerat deseruisse nefas.
 " Contraherent de te maculam ne cætera quæque,
 " Perfidus existi, non rediturus item.

¹ sapit, P.
² Errat, P.

³ moresque tuos actus, A.
⁴ penses, P.

- " O quam dissimilis tibi sum, quantumque repugnant
 " Moribus et factis omnia nostra tuis.
 " Nactus enim dominum quemcunque, fidelis eidem
 " Tempore perpetuo servio, servo fidem.
 " Proveniunt¹ etiam per me nonnulla per annum
 " Commoda, pauperibus divitibusque simul.
 " Per me pluma datur, qua fessa labore diurno,
 " Ut vires reparent, molliter ossa cubant.²
 " Per me præcipue medicorum cura juvatur,
 " Et datur infirmis deliciosa caro.³
 " Per me debilibus desperatisque salubris
 " Esca datur, pulli deliciosa caro.⁴
 " Pinguis et eunuchus, de nostra stirpe⁵ creatus,
 " Fortibus et sanis fortior esca datur.
 " Belli perpetui, belli quod fine carebit,
 " Quod nullus hominum pacificare potest,
 " Inter claustrales, quod semper durat et ova
 " De lumbis nostris cepit origo prior.⁶
 " Tempore nocturno vigili vigilantior omni
 " Horarum signo⁷ tempora voce mea.
 " Ipse pigros pueros nec surgere mane volentes
 " Excito, nec patior incaluisse toro.
 " Et per quam pingues pulli procreantur et ova,⁸
 " De lumbis nostris cepit origo prior.
 " Plura sed et per me constant collata fuisse
 " Commoda, quæ non sunt enumeranda⁹ modo.
 " Non tamen ingratus vel inofficiosus eisdem,
 " Quos mihi sors dominos contulit, esse volo.
 " Namque malignari si vellem, sique, quod absit,
 " Nescirem labiis ponere frena meis,

¹ Perveniunt, P.

² cubant, B.

³ infirmis apta dicta suis, B.

⁴ These two lines are given in B.

⁵ nostra de stirpe, B. P.

⁶ These four lines, given from B., are not found in A. or P.

⁷ noto, P. signo, B.

⁸ This and the following line are omitted in B.

⁹ enumerando, A.

- " Multi de medio fierent, dignasque subirent
 " Poenas pro meritis carceris atque crucis.
 " Nocte sub obscura quæ fiunt multa nefanda,
 " Et quæ nocte nigra sint nigriora satis.¹
 " Quid faciat dominus, quid dicat servus iniquus,
 " Si fora novissent omnia sicut ego,
 " Sæpe viros multos multas etiam mulieres
 " In cruce suspensos² mane videre foret.
 " Rusticus uxori tacitus quod dicit in aure,³
 " Ipse licet nolit, me latuisse nequit.
 " Dii nolunt quod me contingat⁴ lædere quemquam,
 " Vel scelus alterius prodere voce mea.
 " Absit ut assimiler corvo, qui prodidit illum
 " Qui sibi præcipue causa salutis erat.
 " Jupiter ante precor in me sua fulmina mittat,
 " Devoret et terra meque genusque meum.
 " Me prius unda maris absorbeat, inque profundum
 " Gurgitis inferni præcipitatus eam,
 " Quam commissa mihi quævis⁵ secreta revelem,
 " Exeat aut sermo pravus ab ore meo.
 " Cum quibus est vita, cujus communis, habenda,
 " Hos nisi commendet, laudet, honoret, amet,
 " Desipit, et statuæ similis, quamvis sine sensu
 " Corporis humani, sensile corpus habet.
 " Hic meus est animus, hæc est sententia vera,
 " Hæc pro me solo dixero solus ego.
 " Nisus et ancipiter⁶ pro se reliquique⁷ loquantur,
 " Qui satis ætatis, vocis, et oris habent.
 " Ruricolis subjici mea me fortuna coegit,
 " Et procul a regum jussit abesse domo.
 " Hinc⁸ nisi vim passus venio, delatus in aulam,
 " Insita tum⁹ fuerit lignea cauda mihi.

¹ *sint mihi nota satis*, P.² *suspensas*, B.³ *quid dicit in aurem*, P.⁴ *contingit*, P.⁵ *quævis*, P.⁶ *accipiter*, B., here and elsewhere, as well as P.⁷ *reliquisque*, P.⁸ *Hæc*, P.⁹ *cum*, B.

- " Nisus et ancipiter quoniam versantur in aula,¹
 " Intersunt² regum consiliisque ducum.
 " His loca secreta strepituque carentia vulgi,
 " Et procul a turbis, incoluisse datur.
 " Principis in thalamo positi statuuntur in alto,
 " Ut de sublimi multa videre queant.
 " Angulus extremus thalami locus, aptus agendis
 " Rebus in occultis, intitulatur eis.
 " Illic consilia crebro capiuntur iniqua,
 " Illic temptari pessima sæpe solent.
 " Gravior interdum pueris simul atque puellis
 " Angulus est aula³ nox tenebrosa die.
 " Hic solet abscondi furtum,⁴ quod, ventre soluto
 " Egrediens, tempus vim tulit ante suum.
 " Hic quoque consuevit fieri confessio, nulli
 " Facta sacerdotum, nec facienda reor.
 " Hic aconita latent, longo quæsitæ labore,
 " Hicque novercarum carmina dira vigent.
 " Ut puer ancipitrem veniens de nocte profunda
 " Visitet infirmum, postulat ille locus.
 " Hic locus astmaticos sanat, curatque caducos,
 " Et facit in noctem sæpe venire diem.
 " Hæc⁵ igitur loca sunt quibus est odiosa lucerna,
 " Et vitii titulo præmia laudis habent.
 " Nisus et ancipiter, loca quæ mala facta sequantur,⁶
 " Rem bene noverunt, quæ sit, et unde loquor.
 " Hi duo præcipue, si vellent dicere verum,
 " Mira quidem possent dicere, vera tamen."

¹ This and the previous line are omitted in P.*Intersum*, P.² *aura*, P.³ *fructum*, P.⁴ *Hic*, A.⁵ *quæ mala facta frequentant*, B.
⁶ *quæ malefacta*, P.

*Responsio Nisi.*¹

Talibus auditis, Nisus respondet,² "Iniquum
 " Arbitror, officium deseruisse suum.
 " Nos sumus ingenui, generoso stemmate³ nati
 " Non decet os nostrum turpia verba loqui.
 " Quicquid agant⁴ pueri, nobis patientia facti
 " Tempore perpetuo quod sit habenda puto.
 " Si ludunt pueri, cum non lædamur ab ipsis,
 " Cur lædamus eos? sit procul iste furor!
 " Qui sua non dubitant nobis secreta fateri,
 " Ne prodamus⁵ eos, jure tenemur eis.
 " Nos pueri pascunt, nos portant, nosque reportant,
 " Nos quoque conservant sedulitate sua.
 " Redditur exosus merito delator, amico
 " Criminis est crimen imposuisse suo.
 " Cum taceant oculi qui res videre stupendas,
 " Cur quod non vidit⁶ garrula lingua refert?
 " Absit ut os oculis hac conditione ministret,
 " Alter ut ambobus causa sit unde ruat.⁷
 " Os male si pravum laxes, cum sit tamen unum,
 " Quid prodest oculos continuisse duos?
 " Os igitur pravum taceat, quoadusque loquantur
 " Aures, aut oculi, pesve, manusve sibi.
 " Solvere tunc poterit indicta silentia lingua,
 " Cum prius audierit cætera membra loqui.
 " Si prius ediderit⁸ oculus quod vidit, et auris
 " Ante quod audivit, pesque manusque mea,
 " Libera tunc linguæ⁹ sua vox reddetur in omnes,
 " De quibus ad præsens quæstio mota fuit;

¹ This is the rubric in A. P. gives, *Hic Burnellus denique nisum introducit, loquentem etiam de fideli consiliario.*

² respondit, B.

³ schemate, P.

⁴ agunt, P.

⁵ perdamus, P.

⁶ videat, P.

⁷ ruat, B. ruant, P.

⁸ ediderint, B.

⁹ cum lingua, P.

" Hoc tamen adjecto, quod si¹ sibi forte cavere
 " Nec membris valeat, muta sit usque queat.
 " Nam nihil in mundo, cum sint nequissima multa,
 " Hoc vitio nequam nequius esse potest."

*Voluntas et ratio Burnelli.*²

" Talia dicente niso, mea lumina clausit
 " Somnus, et cepti³ stertere more meo.
 " A sonitu volucres vernaque velocius aura
 " Excitæ subito disparuere loco.

*[Idem Burnellus de instabilitate mundi.]*⁴

" Talia, mi doctor, mecum dum sæpe recorder,
 " Arctor, et in curas distrahor ipse graves.
 " Cumque nihil stabile maneat sub sole⁵ creatum,
 " Quis neget instabilem quemlibet esse statum?
 " En! ego qui fueram juvenis patiensque laborum,
 " Et fortis,⁶ modo sum fractus et ipse senex.
 " Cumque satis constet⁷ centum vixisse per annos,
 " Vix mihi jam videor tres habuisse dies.
 " Omnia testantur solum superesse sepulchrum;
 " Siquē⁸ dies superest, anguror esse brevem.
 " Vivere velle diu, nihil est, nisi velle, quod absit!
 " Vivere peccato; vita sit ergo brevis.
 " Cum sine peccato non sit nascentis ab alvo
 " Una dies pueri, quid reor⁹ esse mihi
 " Qui semper pecco, nunquamque miser resipisco,
 " Non metuens hominem despiciensque Deum.

¹ quis, P.

² This is the rubric in A. P. adds, *loquitur ad Galienum.*

³ Somnus et incepti, P.

⁴ This rubric is given from P.

⁵ sub arce, P.

⁶ Esterno, B., of course for *hes-terno*.

⁷ constat, P.

⁸ Siquē, P.

⁹ reor, B.

- " Nec tamen ignorans pecco, sed prava scienter
 " Et prudens facio, religiosus ego.¹
 " Dumque² miser meditor, loquor, ac³ operor mala,
 " semper
 " Posteriore die deteriora sequor.
 " Pravus heri, pejor hodie, cras pessimus, ultra
 " Quonam progrediar,⁴ pronus in omne malum?

[*Hic iterum Burnellus proponit se tradere religioni
 suae.*]⁵

- " Hinc est quod statuo me tradere religioni,
 " Cujus ero primus doctor et auctor ego.⁶
 " Hanc ego quamcitius,⁷ Domino præstante, subibo,
 " Sollicitus vitæ de brevitæ meæ.
 " Hac quoque de causa Romam devotus adibo,
 " Ut confirmetur hic novus ordo mihi.
 " Nec mihi difficilem super his credo fore papam;
 " Assensum facilem curia tota dabit.

[*Burnellus consulit Galieno ut secum intret eundem
 ordinem.*]⁸

- " Et si forte velis vitam mutare, magister,
 " Consulo ne quoquam longius⁹ ire pares.
 " Nec te discipulo pudeat tua colla magister
 " Subdere, pro Domino proque salute tua.
 " Istud contingit in religione frequenter,
 " Quod major servit præficiturque minor.

¹ flagitiosus ego, B.

² Cumque, P.

³ et, P.

⁴ progredior, P.

⁵ This rubric also is given from
 P. It is not in A.

⁶ Cujus ego primus doctor et auctor
 ero, P.

⁷ quamcitius, P.

⁸ This rubric is given from P.

⁹ Consilio ne quo longius, P.

- " Digna sub indignis vivunt, rosa sub saliuncis,¹
 " Lilia sub tribulis, ne movearis in his.
 " Opprimis ingenuum servus, stultusque disertum,
 " Injustus justum, nox tenebrosa polum.
 " Quod magis abjectum, vel quod minus utile cernunt,
 " Majori studio magnificare solent.
 " Exemplumque meæ matris meditantur² in actu,
 " Quod fuerat solita sæpe referre mihi."

[*Hic introducit exemplum de tribus deabus fatalibus
 quæ Parca dicuntur, et finguntur fila ducere.*]³

- " Ibant tres hominum curas relevare sorores,
 " Quas nos fatales dicimus esse deas.
 " Unus erat cultus tribus his eademque voluntas,
 " Naturæ vitiis ferre salutis opem.
 " Et quod avata⁴ minus dederat, vel prodiga multum,
 " His emendandi⁵ plurima cura fuit.
 " Dum graderentur ita casu reperere puellam,
 " Colle sub umbroso, quæ Jove digna foret.⁶
 " Nam formosa nimis, generoso stemmate⁷ nata,
 " Equabat vultus nobilitate genus.
 " Propter eam superi, superis si⁸ nota fuisset,
 " Movissent magno prælia magna Jovi.
 " Jupiter ipse polo, quam virgine se caruisset,
 " Septenni spacio mallet et exul agi.
 " Nil tribuisse magis potuit natura decoris,
 " Si Styga jurasset, vel Jove nata foret.
 " Planctibus illa tamen tantis lacrimisque vacabat,
 " Quod circumpositam sæpe rigaret humum.
 " Nunc faciem cædens, nunc palmis pectora tundens,
 " Non requiescebat, unguibus ora secans.

rosa saliuncis, A. quod rosa, C.

² meditentur, P.

³ This rubric is introduced from
 P. A. has only the word Narratio
 in the margin.

⁴ avata, B. P.

⁵ emendandis, P.

⁶ fuit, P.

⁷ stemmate, P.

⁸ quia, B.

- " Hac igitur visa geminæ voluere sorores
 " Ferre salutis opem, si licuisset eis;
 " Instabantque duæ dominam sociamque, rogantes
 " Ut saltem sineret mitius esse malum.
 " Illa sed e contra vultu verbisque¹ renitens,
 " Obstitit et surda pertulit aure preces.
 " Sed ne sollicitas super his timidasque sorores,
 " Et quasi contemptas, redderit, inquit eis:
 " Venimus, ut nostis, nos tres invisere mundum
 " " Ut ferremus opem, sed quibus opus esset.²
 " Non opus est isti, quia quam natura beavit
 " " In quantum potuit et quibus ausa fuit,
 " Cui genus et speciem formæ tribuit specialem,
 " " Debet id et³ nobis et satis esse sibi.
 " Forsitan auxilium si præstaremus eidem,
 " " Posset de facili deteriora pati.
 " Obfuit augmentum multis, meliusque fuisset,
 " " Vivere contentos simplicitate sua
 " Quærere quam⁴ supra vires proprias aliena,
 " " Et vetitis pariter illicitisque frui.
 " Naturæ studio quæ non comitantur et usu,
 " " Succumbunt leviter, deficientque cito.
 " Non patitur natura diu contraria jungi,
 " " Nec sibi vim ferri;⁵ vult ratione regi.
 " Dixit, et abscedens flentem tristemque reliquit,
 " Non immutato qui fuit ante statu.
 " Cumque recedentes ferventior ureret æstus,⁶
 " " Arctaretque nimis hinc calor, inde labor.
 " Vicini nemoris umbras petiere, volentes
 " " Arentem gelido fonte levare sitim.
 " Jam nemus attigerant, sed et ecce puella venusta
 " " Inque toro posita sola jacebat ibi.

¹ verbis vultuque, P.² esset opus, B. extat opus, P.³ et id, P.⁴ quæ, P.⁵ fieri, P.⁶ æstus, P.

- " Quæ cum numinibus assurgere læta parasset,¹
 " Non potuit multa mole retenta pedum.
 " Quod potuit fecit, sua brachia prona tetendit,
 " Obtulit et lepide verba salutis eis.
 " Edocuitque viam memoris,² qua parte serenus
 " Fons erat, et vivas parturiebat aquas.
 " Addidit et dicens, " Irem comesque³ libenter
 " " Vobiscum, sinerent si mea fata mihi.
 " Sed pedis et femorum tam pondere tumque dolore,
 " " Hæreo continuo corpore fixa toro.
 " Huc ut obumbrarer⁴ alieno fulta ducatu,
 " " Non proprio, vani, sumque relicta mihi.
 " Talibus auditis geminæ flevære sorores,
 " Quærentes dominam flectere flendo suam.
 " Cumque nimis flerent, multumque diuque rogarent,
 " Quatenus⁵ huic saltem redderet ipsa gradum,
 " Ut pedibus niti propriis possetque reverti
 " Sana, nec ulterius ægra tenere torum,
 " Illa nihil mota, sed nec miserata sorores,
 " Ibat, et exorsa taliter inquit eis:
 " Ut decet et debet, multa pietate moveri
 " " Vos video, bene nunc votaue vestra scio.⁶
 " Sunt pia, sed justa non sunt,⁷ quapropter oportet⁸
 " " Jure repellantur quæ ratione carent.
 " Virginis illius pro qua me sollicitastis,
 " " Quæ sit conditio cernite, quisve status.
 " Pondere pressa pedum prohibetur figere gressum,
 " " Hæret et assiduo pondere mersa toro.
 " In membris aliis⁹ vigent specialia dona,
 " " Si bene pensetis, insita multa manent.

¹ pararet, B.² nemoris, P.³ Irem comes ipsa libenter, P.⁴ Huc et ut umbrarer, P.⁵ Quatenus, A. B.⁶ Vos bene conspicio, vota et vestra scio, B.⁷ sed non sunt justa, B.⁸ This line is imperfect in P., ending with the words quapropter opus.⁹ aliisque, P.

- " Hinc sensu mentis, hinc pollet acumine vocis,
 " Moribus et studiis hinc vacat, inde viget.
 " Gratia tanta sibi manuum concessa videtur,
 " Quod vix aut nunquam possit habere parem.
 " In tribus excellit, cum sit pulcherrima vultu,
 " Pectore, voce, manu, sunt satis ista sibi.
 " Sola decem possit satis exhibuisse puellis,
 " Ex manibus solis; sola quid ergo jacet?
 " Non opus est igitur ditari munere nostro,
 " Cui natura potens tot preciosa dedit.
 " Officio privata pedum si languet in uno,
 " In tribus aut certe quatuor ipsa viget.
 " Talibus auditis, lacrimas tenuere sorores,
 " Restantemque sibi corripere viam.
 " Senior hora deas monet¹ indulgere quieti,
 " Alternaque vice nocte levare diem.
 " Cumque forent positæ, sese jam composuere²
 " Urbis in introitu, quæ prope forte fuit.
 " Exiit in bivium ventrem purgare puella
 " Rustica, nil reverens inverecunda deas.
 " Vestibus elatis retro nimiumque rejectis,
 " Poplite deflexo,³ crure resedit humi.
 " Una manus fœnum, panis tenet altera frustum⁴
 " Utraque dat dominæ debita pensa suæ,⁵
 " Sed neque pro populo cessavit prætereunte,
 " Nec propter posita numina sacra prope.
 " Erubere dux visum vultumque tegentes,
 " Vestibus objectis⁶ arripere fugam.
 " Tertia subsistens revocansque duas fugientes,
 " 'Ut quid,' ait, 'fugitis? sistite, queso, gradum.
 " Quænam causa mali? num⁷ somnia vana videtis,⁸
 " Quod modo vidistis alter horizon erat?

¹ movet, B.² compositura, B.³ reflexo, P.⁴ frustum, B. frustum, A.⁵ This line is omitted in P.⁶ abjectis, P.⁷ non, P.⁸ timetis, B.

- " Non habuit melius quam quod nobis manifestum
 " Fecit et ostendit, simplicitate sua.
 " Si natura potens miseræ meliora dedisset,
 " Non ita monstrasset cornua luna nova.
 " Hic opus, hic opus est, non parcere, sed misereri,
 " Et festinando ferre levamen ei.
 " Hic opus, hic opus est, ut diffundamus abunde,
 " Et demus larga munera magna manu.
 " Huic nihil omnino dives natura reliquit,
 " Hæc eget, hic opus est ut faciamus opem.
 " Ista sua nunquam virtute resurgeret; isti
 " Est pietatis opus ferre salutis opem.
 " Si cadat ista semel, non est qui sublevet eam.¹
 " Nec quicquam² proprium quo relevetur habet.
 " Pauper, inops, et egens, quam sic natura creavit,³
 " Insita quod miseræ gratia nulla manet.
 " Non quem fortuna, sed quem natura beavit,
 " Munere virtutum divitis omen⁴ habet.
 " Contra naturam nihil inseruisse valemus,
 " Nec volumus, nisi quod de ratione licet.
 " Intus et exterius eadem natura manebit
 " Quæ prius extiterat, sed status alter erit.
 " Quodque nequit fieri, naturam degenerare
 " Nolumus, injustas non decet esse deas.
 " Res et opes adjici possunt, extraque liniri
 " Naturæ salva proprietate sua.
 " Nos igitur, quibus est super his collata potestas,
 " Demus abundantiam munera magna manu,
 " Divitias, et opes, census, fundos, et honores,
 " Prædia, montana, pascua, prata, greges.
 " Urbis et istius dominam statuamus eandem,
 " Ut nihil in nostro munere desit ei.

¹ illam, B. sublevat ipsam, P.² quicquam, A.³ beavit, P.⁴ divites omnes habet, P.

*Narratio Burnelli.*¹

- "Hæc mea multotiens genitrix narrare solebat,
 "Cujus me certe non meminisse pudet.
 "Talibus exemplis in religione frequenter
 "Multa solent fieri, quæ ratione carent.
 "Hic modus esse solet in religione, magister,
 "Illud oportebit te quoque sæpe pati.
 "Illud² ubique viget, hæc sunt specialia multis,
 "Hic prælatorum mos malus esse solet.
 "Hæc sunt quæ faciunt inconvenientia multa,
 "Et³ ne convenient pastor ovesque gregis.
 "Hæc sunt quæ pariunt in religione ruinas,
 "Scandala, contemptum, schismata, damna, dolum.
 "Cætera cum possit multis obnoxia virtus,
 "Contemptum proprium dissimulare nequit.
 "Nil gravius lædit mentem, nil altius urit,
 "Quam cum virtutum munera spreta jacent.
 "Cætera cum soleant etiam cum tempore labi,
 "Hoc animum nunquam deseruisse solet.
 "Vulneris hoc genus est, quod per medicamina crescit,
 "Et gravius tractu temporis ulcus habet.
 "Aspidis hoc animo facit instillare venenum,
 "Cui nihil antidotum prævaluisse potest.
 "Contemptum proprium qui ferre potest patienter,
 "Cætera de facili sustinuisse potest.
 "Omnia cum soleat victrix patientia ferre,
 "Victa sub hoc onere succubuisse solet."

*Timet Burnellus de eventu futuro malo, ex signo
 quod ei accidit.*⁴

Talia dicenti subito de nare sinistra
 Frigidus erupit sanguis, et ipse brevis.

¹ Instead of this, P. gives the rubric, *Iterum Burnellus hortatur Galienum ut subeat ordini ejus.*

² *Istud ubique*, B.

³ *Ut*, P.

⁴ The rubric is here given from P.

- Quo statim viso dixit Burnellus: "Iniquum
 "Portendunt aliquid talia signa mihi.
 "Olim, nocte prius quam caudam mane molossi
 "Surripere meam, contigit illud idem.
 "Prospera det Dominus mihi nunc! et ab omine
 "duro¹
 "Eruat! inque bonum sit cruor iste, precor!
 "Omni mane suo currens lepus et capra clauda
 "Obvia sint illis, qui mala nostra volunt!
 "Noctua prima precor sit avis quæ mane sereno
 "Erat, occurrens hostibus atra² meis!
 "Obvia nunc veniat lanam de vellere nigro,
 "Deque talo³ taxi foemina nuda pedes!
 "Mane senex calvus, et vespere crine soluto
 "Hostis in occursum curva feratur anus.
 "Obvius occurrat, utrique⁴ coloris eisdem
 "Obstipo monachus vertice, voce carens.
 "Pauperis aut⁵ viduæ veniens de funere tristi
 "Presbyter, iratus ipse salutet eos.
 "Ad levam bufo transversus, corpore toto
 "His prior occurrat et ferat ipse pedem.
 "Quique solet dici pestisque nocentior omni,⁶
 "Rusticus, occurrat hostibus ipse meis."

*Qualiter Bernardus supervenit, dominus Burnelli.*⁷

- Vix ea fatus ita,⁸ cum rusticus ecce cruentus
 Intrat,⁹ et acclaudens ostia, dixit ita:
 "O Burnelle, mihi multos quæsite per annos,
 "Et nunc fortuito¹⁰ vixque reperte tamen!

¹ *et de mane duro*, P.

² *erata*, P.

³ *colo*, B. De quo talo, C.

⁴ *utrinque*, P.

⁵ *et*, P.

⁶ *nocentior esse*, B.

⁷ P. gives the rubric as follows:

*Qualiter Burnellus tandem post dis-
 turnum errorem a domino suo Ber-
 nardo reperitur.*

⁸ *erat*, P.

⁹ *Intratus*, P.

¹⁰ *fortuito*, P.

" En ego! Bernardus, dominus tuus! en ego, certe!
 " Sub quo præterita crimina cuncta lues.
 " Huc ades, accede! mecum gradieris ad urbem
 " Unde recessisti nocte, patrandò dolum.
 " Et novus annus erat, et sabbata sacra fuerunt,
 " Tempore quo scelus hoc ausus es atque nefas.
 " Et, bene si recolo, postquam me deseruisti,¹
 " Quatuor aut quinque lustra dedere locum.
 " Jam senio fractus, jam viribus atque vigore
 " Corporis effractus,² diceris esse senex.
 " Absit ut alterius quicquam, nisi forte coactus,
 " Sive libens facias,³ absque labore tamen.
 " Usibus addictus tantummodo cotidianis,
 " Nil facies, nisi quod paucula ligna feres.
 " Sportellas æneas⁴ geminas, duplicesque farinæ
 " Saccos, meque super; nec grave pondus ego."
 Dixit, et injecto⁵ capiti de more capistro
 Duxit, et abduxit, fuste docente viam.
 Et ne forte fugam rursus meditetur iniquam,
 Subtrahat et domino debita pensa suo.
 Funditus abscidit aurem Bernardus utramque,⁶
 Cautior ut fieret cauteriatus ita.

Animadversio Burnelli.

Tunc Burnellus ait Bernardo: " Nunc scio vere,
 " Vertice cum cauda conveniente mea,⁷
 " Quod mihi sit verus sanctusque propheta locutus
 " Parisius dudum, dum meditarer ibi.
 " Hic quasi præterita narravit sæpe futura,
 " Multaque prædixit non memoranda⁸ modo.

¹ *deseruisses*, P.² *effectus*, B.³ *facies*, P.⁴ *Sportellasque meas*, B.⁵ *inmisso*, P.⁶ P. gives before this line therubric, *Bernardus abscidit utramque aurem Burnelli, ne amplius discurreret.*⁷ *meo*, P.⁸ *memorando*, B.

" Quicquid enim factum vel dixerit¹ esse futurum,
 " Fecerunt factis verba secuta fidem.
 " Sæpius ille mihi de te quoque multa locutus,
 " Plurima prædixit quæ memorabor adhuc.
 " Nam nihil in terram cecidit quæcunque locutus,²
 " Nec sunt privata pondere verba suo.
 " Sæpe meos casus, et quæ ventura super me
 " Viderat, exposuit præsciis ille mihi.
 " Prospera quinque mihi prædixit adesse futura,
 " Postquam præterita quinque sinistra forent.
 " Quatuor ex quinque jam præteriere sinistris,
 " Quæ mihi prædixit ille propheta meus.
 " Quinta mihi superest, sed et ipsa novissima, plaga,
 " Quam sum passurus, perpetiorque modo.
 " Ultimus ille dolor erit ultimus ille³ dolorum
 " Terminus, et tanti meta laboris adest.
 " Ultima plaga mihi finem requiemque laborum⁴
 " Conferet, et voto perfruar ipse meo.
 " Namque meis jam quinque malis modo sic superatis,
 " Mox totidem venient prospera fata mihi.
 " Rusticus hic nequam, velut extitit ante dolorum
 " Principium nobis, sic quoque finis erit.
 " Prima mali causa, contrarius atque rebellis
 " A puero cepit rusticus esse mihi.
 " Prima status nostri per eum mihi quæstio mota,⁵
 " Namque prius toto tempore liber eram.
 " Callidus ille prior sibi me servire coegit,
 " Fecerat et multum ferre laboris onus.⁶
 " Sed vice conversa finem vexatio nostra
 " Unde prius cepit est habitura suum.
 " Non ego, crede mihi, sed rusticus ille malignus
 " Præstitit exemplum principumque mali.

¹ *diceret*, B.² This and the preceding line, not found in A. or P., are inserted from B.³ *iste*, B.⁴ *malorum*, B.⁵ *mota est*, B. C.⁶ In A. the poem ends abruptly here, in consequence of the loss of the latter leaves of the manuscript.

" Unde suis meritis condigna rependere, certe
 " Non erit indignum sed pietatis opus.
 " Lex antiqua jubet pro membro reddere membrum,
 " Dentem dente, pedem restituisset pede.¹
 " Sic ego Bernardo faciam, nisi forte, quod absit,
 " Fata vocent aliis quam mea vota velint.
 " O si Bernardus quæ sunt ventura videret,
 " Et quam Burnellum² gloria magna manet.
 " Non ita me premeret virga, baculoque feriret,
 " Nec ferrum faceret in latus ire meum.
 " Sed potius prostratus humi, vestigia nostra
 " Pronus adoraret porrigeretque preces."
 Talia Burnello secum meditante, Cremonam
 Intrat, et est domino subditus ipse suo.

*De casu Bernardi, et de Dryano.*³

Contigit interea Bernardo res memoranda,
 Quæ satis in tota nota Cremona fuit.
 Fama frequens populi, ne tempora⁴ gesta senescant,
 Annorum senio consuluisset solet.
 Fama frequens populi rerum facies redivivas
 Suscitât, et veteres res facit esse novas.⁵
 Damna venustatis, moritura⁶ tempora nobis
 Fama frequens redimit, gesta priora docens.
 Tres habuit pueros pauper Bernardus alendos,
 Quarta fuit conjux, quintus asellus erat,
 Ille domus dominique sui substantia tota
 Solus erat, quamvis parva parumque valens.
 Ad fora ligna trahens, sese dominumque domumque,
 Quinque labore suo solus alebat eos.
 Contigit ergo semel quod cum Bernardus ab urbe
 In nemus exisset ipse comesque suos,

¹ *pede restituisset pedem*, P.

² *Burnello*, P.

³ *From P.*

⁴ *tempore*, C.

⁵ This and the preceding couplet
are transposed in P.

⁶ *vetustatis, morituraque*, P.

Audirent hominis velut existentis in antro
 Vox foret exclamans, auxiliumque petens.
 Hæsit et obstupuit primo Bernardus, at¹ inde
 Imposuit fronti signa sacrata crucis,
 Discernensque modum clamoris, vocis acumen
 Corporis humani comperit esse² sonum;
 Designansque locum, quo vox diffusa per auras
 Clarius auditur, ire parabat eo,³
 Sicque sonus vocis, vox verbi nuncia, tandem
 Nomen dat expressa verba quid ipsa velint.
 Nobilis atque potens, vir magnus ab urbe Cremona,
 Forte Dryanus erat, dives et ipse nimis,
 Qui cum sæpe canes sequeretur, amore ferarum,
 In foveam lapsum contigit esse semel.
 Os erat angustum foveæ, sed lata deorsum,
 Atque profunda nimis et tenebrosa fuit.
 Corruerantque simul in eam leo, simia, serpens,
 Cum quibus et quartus ipse Dryanus erat.
 His tribus in foveam lapsis, collapsus et ipse,
 Hospes et invitatus coeperat esse comes.
 Quisque sibi timuit, tacuitque, timore coactus,
 Præter eum cui vox aucta timore fuit.
 Quarta dies aderat ex quo, clamore lugubri,
 Quæsierat vana voce salutis opem.
 Quæ tamen excitus venit Bernardus, et illum
 Poscit ut exponat quis sit, et unde refert.
 Ille, "Dryanus," ait,⁴ "miser et miserabilis hic sum,
 " Qui nuper fuero major in urbe mea.
 " Quisquis es, accede; fer opem miserumque⁵ misertus
 " Extrahe; pro certo præmia magna feres.
 " Quicquid in humanis rebus mihi competit, illud
 " Pro mercede tua dimidiabo tibi.
 " Quoque magis possis⁶ securior esse, Deorum
 " Per sacrosancta numina juro tibi."

¹ *et*, P.

² *comperit ipse sonum*, P.

³ *illuc*, P.

⁴ *Dryanus ego*, B.

⁵ *miserumque*, P.

⁶ *posses*, P.

Talibus auditis, spe lucri ductus ad antrum
 Rusticus accedens acceleravit opus.
 Vimine contextum funem dimittit,¹ at illum
 Simia corripiens, exit, abique cito.
 Tunc ita Bernardus Sathanæ phantasmate lusum
 Se reputans, dixit, "Vah! quid ineptus ago?"²
 "Ecce quod³ extraxi? dum debuit esse Dryanus,
 "Dæmone fallente, simia magna fuit.
 "Est locus infaustus, vox dæmonis, arsque maligna
 "Me male subvertit, meque fefellit ita.
 "Ergo revertar ego, signo crucis intitulatus,
 "Ne quodcumque malum possit obesse mihi."
 Talia dicentem magno clamore Dryanus
 Advocat, adjurat, multiplicatque preces.
 Et ne delusum sese phantasmate credat,
 Commemorat sanctos et sacra verba refert.
 Postulat ut funem rursus dimittat in antrum,
 Præmia ne pereant percipienda sibi.
 Vincit amor lucri, rursus remittit⁴ ad ima
 Funem, sed frustra, spe pereunte sua.
 Funibus immissis serpens exivit ab antro,
 Horridus aspectu, delituitque cito.
 Quo viso, Bernardus ait, "Tua dona, Dryane,
 "Respuo, cuncta tua sint tibi, tuque procul!
 "Dæmonibus plenus locus hic, phantasmata terra⁵
 "De gremio profert, et nova monstra parit."
 Jamque recessisset fugiens, sine spe redeundi,
 Spes nisi lucrando detinisset eum.
 Spes et amor lucri cupidum vicere, Dryano,
 Quas⁶ promissa juvant multiplicare⁷ preces.
 Ordine quo supra, misero remanente Dryano,
 Funibus immissis exiit ante leo

¹ dimisit, C. P.² ineptus ego, P.³ quid, P.⁴ dimittit, P. lucrum rursusque remittit, C.⁵ terra, P. phantasmata terra, C.⁶ Quæ promissa, C. Quæ, P.⁷ multiplicante, C. P.

Quam vel eos posset subito discernere visu,
 Vel celeri missos corripuisse manu.¹
 Pelluit inspecta Bernardus ad ora leonis,
 Concutit et gelidus omnia membra timor.
 Nec remanere putat tutum, nec voce timorem
 Prodere, nec celerem corripuisse fugam.
 Si fugit, ecce! fame longa stimulante coactus
 Circuit esuriens ore fremente leo.
 Si manet, exosus locus est, quia dæmone plenus,
 Exactoque die nox metuenda venit.
 Viribus elapsis sensum timor ebibit, artus
 Deficiunt, domino deficiente suo.
 Anget et ipsa² secum vox exclamantis in antro,
 Importuna satis, et miseranda nimis.
 Spondet opes, et agros, turrita palatia spondet;
 Quicquid spondere corde vel ore potest.
 Jamque tot addiderat precibus promissa, quod ipsa
 Vox simul et ventus deficiebat ei.
 Et pietate sua, nisi plus innata cupido
 Bernardum traheret ad pietatis opus,
 Dixissent pariter et vox et vita tu autem
 Sappremumque vale cuncta, Dryano, tibi.
 Sed quia cuncta facit vincitque pericla cupido,³
 Convertit cupidi vota viamque viri.
 Ardet anhela sitis, et, spe fallente laborem,
 Amplius accensa crescit avara fames.
 Funibus immissis tandem Bernardus ab imo
 Carceris horrendi triste levavit onus.
 Utque solent crebro varii contingere fines
 Casibus in variis, præcipueque malis,
 Cum prope jam putei foret egressurus ab ore,
 Inque pedem lætus depositurus humo,
 Rupto fune miser rursus cecidisset ad ima,
 Ne cita Bernardi dextra tulisset opem.

¹ These two lines are wanting in C. and P.² hæc, P.³ This and the three previous lines are omitted in P.

Qui subito casu rapiens,¹ retinensque ruentem
 Longius abstraxit, restituitque suis.
 Sic patriæ domuique suæ rebusque Dryanum
 Redditus, evasit damna, pericla, necem.

Evasio Dryani et ejus perfidia describitur.²

Quo facto, Bernardus adest, poscitque Dryanum
 Ut firmata fide pacta tenere velit.
 Quem quia mutata³ facie considerat, olim
 Facta recordatur, et sua pacta petit;
 Et si non possit⁴ servare per omnia pactum,
 Vel saltem pacti pars quota detur ei.
 Ille sed e contra pactum negat, huncque furoris
 Arguit, et canibus arcet ab sede sua;
 Quoque magis cogat miserum reticere, minatur
 Privandum capitis proprietate sui.⁵
 Obstupefactus ad hoc⁶ verbum, Bernardus ab aula
 Festinans, digito comprimit⁷ ora suo.
 Compertoque satis quod sit metuenda potestas,
 Atque quod interdum divitis ira furor,
 Tutius esse putat linguam cohibere, Dryanum
 Quam de promisso sollicitare suo.
 Nam cui sunt etiam suspecta silentia, certe
 Verba magis fieri suspiciosa solent.
 Divitis offensam non est incurrere tutum,
 Cujus rara fides, et metuendus amor.

*De remuneratione facta Bernardo per simiam, leonem,
 et serpentem.⁸*

Cumque die quarto⁹ silvam Bernardus adisset,
 Burnello dominum more sequente suum,

¹ capiens, C. P.

² The rubric from P.

³ Quem quoque mutata, P.

⁴ posset, P.

⁵ proprietate sua, B.

⁶ ob hoc, P.

⁷ supprimit, P.

⁸ The rubric from P.

⁹ die quarta, P.

En leo deposita solita feritate, ferinis
 Carnibus oblati, annuit ore, pede.
 Sicque vicem meritis referens gratesque rependens,
 Et sic quaque potest parte juvare juvat
 De grege cervorum quod pinguius¹ esse putabat
 Abstulit,² et domino contulit ipse suo.
 Vertice submisso, nec dum retinente³ leone,
 Venit et in dorso simia ligna tulit.⁴
 Lignorumque struem posita⁵ prope quam prius ipse
 Fecerat ex sicco, præmia monstrat ei.
 Quam sibi tollendam se collegisse revelat
 Nutibus et signis officiosa⁶ suis.
 Nec semel aut iterum fuit hoc iterare, sed omni
 Quo Bernardus adest constituere die.
 Hæc duo cotidie carnes et ligna parata
 In nemus adveniens accipiebat ibi.
 Sed neque serpentis labor est impensus inanis,
 Munere qui modico maxima dona dedit.
 Nam semel accedens supplex, similisque volenti,
 Si posset, grates voce referre sua.
 Fancibus inclusam gemmam dimisit ab ore,
 Imposuitque⁷ manu susipientis eam.
 Neve moram faciens facerent⁸ collata minoris
 Ponderis aut precii⁹ dona timore sui.¹⁰
 Protinus effugiens,¹¹ doni dantisque favorem
 Anget, et obtentu fit fuga grata suo.
 Cujus enim non est præsentia grata videnti,
 Dona parum sapiunt, et sua verba minus.
 Talia Bernardus cernens sensumque ferarum,
 Factaque dinumerans, hinc stupet, inde probat.

¹ quem pinguius, P.

² Attulit, C. P.

³ remansit, C. P.

⁴ ligna ferens, C. P.

⁵ positam, C. P.

⁶ officioque suis, P.

⁷ Insuperitque, P.

⁸ facere, C. faceret, P.

⁹ et precii, C. P.

¹⁰ tenore sui, P.

¹¹ anfragiens, P.

Carnes, ligna, lapis, quæ dant leo, simia, serpens,
 Moribus ingenuas¹ prædicat esse feras.
 Bestia pro meritis dum præmia digna rependit,
 Arguit ingratos immemoresque boni.
 Quod bene Bernardus, male respondente Dryano,
 Pro meritis tantis se didicisse probat.

*Ditatio Bernardi per lapidem quem serpens ei
 dederat.²*

Munere donatus³ tanto Bernardus ad urbem
 Festinat, læto corde juvante pedem;
 Atque sui lapidis vires cognoscere querens,
 Artifices lapidum sollicitare studet.
 Sed lapis ignotus, nec in urbe repertus eadem
 Antea, scire negat⁴ insita dona sibi.
 Quem, tamen⁵ æris egens, tandem distraxit, et auri
 Pondere pro triplici fecit abesse sibi.
 Cumque domum rediens⁶ vellet numerare monetam,
 Quam retinere magis quam numerare juvat.
 Quem modo vendiderat lapidem, preciumque tenebat,
 Impositum oculis comperit esse suis.
 Quem retinere volens, timuit, quia principis illum
 Emerat eunuchus, vir bene notus ei.
 Unde celer veniens,⁷ simulans errore retentum,
 Reddidit emptori fida timore manus.
 Vix Bernardus erat intra sua tecta receptus,
 Cum lapis in oculis ecce reversus adest.
 Reddidit eunuchus rursus velut ante relatum,
 Sed redeunte domum rursus et ipse redit.
 Jamque reversus erat⁸ totiens quotiensque relatus,
 Et vice conversa res variata fuit,

¹ ingenuis, P.

² The rubric is taken from P.

³ dotatus, C. P.

⁴ negant, P.

⁵ tunc, P.

⁶ veniens, P.

⁷ rediens, P.

⁸ adest, C. P.

Quod murmur populi regis pervenit ad aures,
 Et rumor lapidis se referentis ita.
 Qui, novitate rei ductus, præcepit adesse
 Non lapidem solum sed simul hunc et eos.
 Partibus acitis, mixtus cum divite pauper
 Intrat, et ingressus atria lata replet.
 Sub damno capitis, sub conditionis et urbis,
 Subque fide Christi, quaque tenentur ei,
 Rex jubet ut si quis factum factique tenorem
 Noverit, impune dicat, et absque metu;
 Quo sit causa latens, quam ratione lapillum
 Collatum totiens, nil retinere queat;
 Unde sit allatus,¹ vel qua regione repertus,
 Quod sit ei nomen, gloria, si qua latet.

Responsio Bernardi coram rege de acquisitione lapidis.²

Surgit ad hanc vocem, poscensque silentia solus,
 Bernardus regis procidit ante pedes;
 Exurgensque statim, positoque timore, resumptis
 Viribus ebibitis, ora resolvit ita:
 "Quatuor in puteum nuper cecidere profundum,
 "Ex quibus unus homo tresque fuere ferre.
 "Exitus omnis eis fuit interdictus, et esset
 "Tempus in omne suum,³ ni mea cura foret.
 "Namque loci positu⁴ puteus fuit, ordine tali
 "Depositus, cæca nocte tegente diem.
 "Dum nemo ingrederer, solo comitatus asello,
 "Auribus insonuit vox miseranda meis,
 "Quam dum persequer,⁵ multo discrimine tandem
 "Assequor, inquirens quæve vel unde foret.
 "Quæ mihi respondit, quoniam foret illa⁶ Dryani,
 "Qui jam factus erat quatruiduanus ibi.

¹ allatus, P.

² The rubric from P.

³ nemo, P.

⁴ loci talis puteus, C. P.

⁵ persequer, P.

⁶ fuit ipsa, P.

" In puteum lapsi fuerant leo, simia, serpens,
 " Hospes et ipse tribus quartus adauctus erat.
 " Sed tamen id tacuit, ne me terreret eorum
 " Nomine prolato, corripereque fugam.
 " Sed de post facto res est patefacta, fuitque¹
 " Nota satis misero, teste labore meo.
 " Anxius ille nimis mortisque timore coactus,
 " Hinc spondebat opes, inde petebat opem.
 " Juravitque mihi per numina summa, saumque
 " Baptisma,² Christi per caput atque pedes;
 " Per sanctum Jacobum, per Thomam Cantuariensem,
 " Quos etiam nudo vovit adire pede;
 " Quod mihi res et opes, sed et omnia dimidiaret,
 " Si meus inde labor tollere posset³ eum.
 " Spes et amor lucri multum suasere, Dryano
 " Multiplicante preces, ut misereretur ei.
 " Sed plus, teste Deo, vicit miseratio mentem,
 " Persuadendo simul vimque ferendo mihi.
 " Artibus ergo meis, multo comitante labore,
 " Quid factum fuerit facta loquuntur adhuc.
 " Quod leo, quod serpens, quod simia non perierunt,
 " Non ego Bernardus⁴ causa, sed ille fuit.
 " Nam, nisi propter eum, quia cætera turba latebat,
 " Qua prece, quo precio, curque graverer ego?
 " Quatuor extraxi, fuit ille novissimus horum,
 " Cum quibus et primum nollet habere locum.
 " Ultimus exivit sed vix tardeque Dryanus,
 " Non quia tardus ego, sed gravis ille fuit.
 " Ergo gravem dixi, quem multo tum graviorem
 " Optarem stricto jure fuisse meo.
 " Rupta forent utinam mea vincula cuncta repente,
 " Et me frustrassent arsque laborque meus.

¹ P. has printed this line imperfect, and taken it for a pentameter, *Sed de post facto res manifesta fuitque*, and supposed that a hexameter

line was wanting before it, and another after.

² Baptisma, P.

³ possit, P.

⁴ Non est Bernardus, P.

" Funibus abruptis, puteus clausisset iniquum,
 " Texissetque suum nox tenebrosa caput.
 " Reddidit obsequium dignum mihi cura ferarum,
 " Et majora dedit dona labore meo.¹
 " Nam leo cotidie carnes de cæde ferarum²
 " Præstat, et adventum prævenit ipse meum.
 " Simia ligna legit, que tuto³ lecta reponit,
 " Inque loco certo præparat illa mihi.
 " Hæc⁴ quotiens quantumque volo mihi tollere tollo,
 " Tanquam pro meritis certa tributa meis.
 " Hunc etiam lapidem serpentis ab ore recepi,
 " Propter quem præsens questio nota fuit.
 " Cui tamen, an⁵ alia, quam quod nequeat retineri,
 " Inrita sit virtus, nescio, teste Deo.
 " Hæc ita sunt, domine mi rex; aliterque locutum
 " Quam fuerit servum non reor esse tuum.
 " Ipse velim, sinē me quæras, faciasque requiri,
 " Vera rei series quæ sit, et an sit ita.
 " Præmia veridicus capiam, falsumque locutus
 " Si fuero, gladio vel cruce plectar ego."

*Sententia regis pro Bernardo contra Dryanum.*⁶

Talibus auditis, rex jussit adesse Dryanum;
 Nec mora, jussus adest, inficiatur opus.⁷
 Sed⁸ quia de facto regi constabat, et ipsa
 Res fuit indicis certificata tribus,
 Protulit edictum, vel consentire Dryanum,
 Ut cum Bernardo dimidiaret opes,
 Vel quod per triduum putei loca nota subiret,
 Adjunctus tribus his cum quibus ante fuit.

¹ Instead of this line, P. has, *Sit fera non fera, sit præmia digna feræ.*

² Nam leo præclarus carnes referendo ferinas, P.

³ tuto, P. quo tuto lecta, C.

⁴ Hoc, P.

⁵ aut, P.

⁶ The rubric from P.

⁷ rege jubente suo, C. P.

⁸ Et quis, P.

*Sententia regis placet cunctis.*¹

In commune placet cunctis sententia regis,
 Bernardoque satis res ita gesta placet.
 Maluit ergo sua se dimidiare Dryanus,
 Et servare simul pacta fidemque suam,
 Quam se fortunæ tali committere, totum
 Quæ sibi subriperet dimidiando nihil.
 Dimidians igitur Bernardo cuncta, Dryanus
 Tristis et invitus dimidiata dedit.
 Nec minus ingrati nomenque notamque perennem²
 Incurrit facti conditione sui.³
 Ex tunc Bernardus fit dives,⁴ flente Dryano,
 Quod sic perdidit tanta, dolore gravi.
 Taliter ecce luunt ingrati sæpe, quod ipsi
 Non reddunt digna præmia pro meritis.
 Expedit idcirco melius quandoque dedisse,
 Corde libenti, quam detinuisse manum.
 Maxime⁵ pro meritis impendere præmia digna
 Est pietatis opus, et jubet ista Deus.
 Non hominis labor, aut opus, usque moretur apud te
 Mane, quod hinc non sit clamor in aure Dei.
 Et nova lex dicit quod quilibet est bene dignus
 Vir mercede sua, teste labore suo.
 Ergo qui non dat, dum tempus postulat, aut res,
 Suscitatur ipse sibi damna nociva nimis.

*Hic auctor concludit hujus operis librum, hortans ad
 intellectum.*⁶

Cedat in exemplum cunctis viventibus ista
 Burnelli vita, nam docet auctor ita.

¹ The rubric is taken from P.

² *nomen notamque perenni*, P.

³ B. ends here in middle of a
 page, with the colophon, *Explicit*

Burnellus, in a late hand. I give
 the remainder from C. and P.

⁴ *latus*, P.

⁵ *Maxima*, P.

⁶ From P.

Non quod verba sonant, sed quicquid mystice signant,
 Scrutetur¹ lector caute quid ipsa velint
 Designare sibi, poterit tunc² forte videre
 Plura pericula mali jure cavenda sibi.
 Nam sunt nonnulli transcendere magna volentes,
 Et nituntur ad hoc nocte dieque simul,
 Qui dum magna petunt, et talia certe laborant,
 Sæpe repente ruunt, sæpeque deficiunt.
 Contra naturam vel sortem³ querere quicquam,
 Nemo potest illud reddere vel facere.
 Barnello testa, qui, dum quæsit incepta,
 Semper permansit quod prius ipse fuit.⁴
 Est igitur felix⁵ aliena pericula cautum
 Quem faciunt, formant et ratione regi.
 Plura loqui possem, sed nolo scribere plura,
 Sufficiant ista carmina tam modica.
 Te precor ergo pia prece, si quid lector in illis
 Inveniat vitium⁶ vel ratione carens,
 Corrigat ipse pie, me commendando Mariæ
 Felici Nato, quod roget omnis homo!

Explicit Speculum Stultorum.

¹ *Scrutetur*, lector, P.

² *tunc*, P.

³ *sorte*, ? C.

⁴ *fuit ipse prius*, P.

⁵ *Est felix igitur*, P.

⁶ *vitii*, P.